

HISTORIA MEDICINAE VETERINARIAE

MVDr. Štefan Márton

**AJ ZVEROLEKÁR
JE LEN ČLOVEK**

Aj zverolekár je len človek

Autor: MVDr. Štefan Márton

Vydal: Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov
ako 30. publikáciu v rámci edície „Historia medicinae veterinariae“

Vydanie: prvé

Rok vydania: 2020

Zodpovedný redaktor: MVDr. Jozef Pokorný

Náklad: 100 ks

Tlač a grafická úprava: GRAPHICS STUDIO s.r.o.

Text neprešiel jazykovou úpravou.

ISBN 978-80-89280-53-7

HISTORIA MEDICINAE VETERINARIAE

MVDr. Štefan Márton

Aj zverolekár je len človek

**INŠTITÚT VZDELÁVANIA VETERINÁRNYCH LEKÁROV
KOŠICE, 2020**

Obsah

Otvorený list priateľom Jozefom	5
Na košickom korze s Jožom Rebrom	7
Profesor s vycibreným zmyslom pre humor	9
Bola raz jedna H-akcia	11
Zverolekári vo vojenskej rovnošate	20
Zverolekári na štyroch kolesách	26
Zverolekár na dovolenke	34
Prekvapenia, „trapasy“ a pikantérie, ale prísne inkognito	36
Epilóg	65

Otvorený list mojim priateľom Jozefom

Nemôžem za to, že sa púšťam do písania ďalšej knihy. Nevieť, ako by som odpovedal na otázku: prečo? Možno jediný dôvod, ktorý by som mohol použiť na obhajobu, že som v mojom pokročilom veku poslušol radu istého gerontológa, ktorý tvrdil, že starý človek nesmie prestať v aktivite, do ktorej sa pustil pred dosiahnutím veku seniorov, ale musí pokračovať dokiaľ ho osud nepripraví o možnosti myslieť a pohybovať sa.. Keď som už nemohol pokračovať v mojej milovanej profesii, skúsil som šťastie v literárnej činnosti. Prvú publikáciu som napísal už ako 76 ročný senior v roku 2008. Odvtedy už vyšlo 11 mojich diel. Z nich 6 so zverolekárskou tematikou a dva v rukopisnej podobe čakajú, kedy sa dostanú do tlačiarne. Takže, neprestať!

Odkedy sa pamätám na udalosti, prežil som celý život, v znamení modrého kríža, ktorý je symbolom veterinárnej medicíny. Povolanie zaujímavé a nevyhnutné, mnohostranné a nenahraditeľné, niekedy vďačné, inokedy nevďačné, krásne a fyzicky náročné, ale pre mňa záľuba, ktorú som miloval. Povolanie, v ktorom sa človek slúžiaci živým tvorom dostane do styku s vývojom samého zverolekára od najmenej živej bunky, cez všetky finálne tvory evolúcie, šupinaté, operené, ochlpené, až po homo sapiens. Pričinením mojich predkov som sa ocitol v tej doteraz evidovanej skupine, na vrchole vývoja živočíchov, a mohol som sa zaradiť medzi homo animal sociale, po našom do ľudskej spoločnosti. Na základe užšieho výberu som si vybral príslušnosť vo zverolekárskom stave. Do života som si bral so sebou dedičstvo po matke, lásku k ľuďom, k umeniu a k prírode, rozvážnosť, korektnosť, precíznosť po svojom otcovi, pracovitosť po starom otcovi a reálny pohľad na dianie okolo nás po starej mamke. To všetko sa dostalo do cesta ako zákvas, a po dokonalom zmiesení cesta a po vypečení vykvaseného polotovaru, vznikol finálny produkt, pozitívne zmýšľajúci človek, ktorý si do pamäti ukladal závažne ponaučenia, ale aj nepodstatné maličkosti. Negatívne som umiestnil na spodok hromádky a pozitívne tak, aby boli vždy poruke. Najradšej som sa vracal vo svojich spomienkach k tým veselším, ktoré sú k môjmu srdcu najbližšie. V mojich rozpravách sa objavuje humor, ktorý každému z nás leží pred nohou a treba sa len zohnúť, aby si ho človek zodvihol. Našťastie sa moje publikácie dostali do rúk čitateľom, až na jedného, ktorí mali zmysel pre humor a kladne hodnotili ten vzácny elixír proti stresom.

Ak odpočítam roky, kedy som pri bozkávaní nerobil rozdiel medzi noštekom a zadočkom kráľika, tak som cez profesiu môjho otca a vlastnej priamej a nepriamej zverolekárskej aktivity, dodnes som bol spojený s veterinárnou medicínou. Z tejto skutočnosti vyplýva, že za 83 rokov som sa dostal do styku so stovkami zverolekárov, s desaťtisícami chovateľov zvierat a so státisícami zvierat. Vo svojich publikáciách som už popísal mnoho vážnych, poučných, zaujímavých, komických príhod zo života zverolekára. Doteraz mi rešpekt pred kolegami, ktorí publikujú vedecké, odborné a historické faktografie bránil vypustiť džina z fľaše. Príhody,

ktoré som popísal vo svojich memoároch sú úzko spojené s odbornou praxou zverolekára. Vystupuje z nich iba úzko špecializovaný odborník a len zriedkavo sa v pozadí objaví zverolekár ako človek. Vďaka šéfredaktorke publikácie Siedma desaťročnica Univerzity veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach, 2009-2019, ktorá ma oslovila, či by som do publikácie neprispel so spomienkou pamätníka na mojich bývalých pedagógov vo svetle „človečiny“, a uverejnila môj príspevok o velikánovi našej profesie, o akademikovi Hovorkovi, moje chcenie písať o zverolekároch ako o ľuďoch z krvi a z mäsa, dospelo až teraz. Konečne som pristúpil nastaviť zrkadlo, v čom sme my zverolekári rovnakí a podobní ako každý hriešny človek. Z „človečiny“ nechýba nikdy ani humor. Svetoznámy spisovateľ náš kolega James Heriot, ktorý obohatil svetovú literatúru so svojimi bestsellermi, uverejnil pod názvom knihy *To by sa zverolekárovi nemalo stať*. Pôvodne som plánoval nazvať moju publikáciu *Čo všetko sa môže stať aj zverolekárovi*, ale som od toho zámeru odstúpil, aby som nevzbudil podozrenie u kritikov, ktorí majú náklonnosť vo všetkom nájsť triesku, že kradnem nápady. Aj tak sa mi to nepodarilo, lebo literárna činnosť Herriota je taká bohatá na publikácie, ktorých titulky sa začínajú slovom „Zverolekár“, že sa takému podozreniu nevyhnem. A keby aj niekto predsa len vyslovil takú kritiku, nech si uvedomí, že aj opičiť sa je ľudská vlastnosť - a zverolekár je tiež iba človek.

Najviac humorných príbehov v živote ľudí sa spája s obdobím študentských rokov, vojenčiny a príbehov nad ktorými drží boh Bakchus ochrannú ruku. Tak ako všetko živé sa vyvíja od vzniku po zánik, ani zverolekári sa nenarodia hneď zverolekárom. Je všeobecne známe, že z mačat'a sa vyvinie mačka alebo z teľat'a krava, tak mi nebude môcť nikto vytýkať, keď sa vo svojich spomienkach vrátim do obdobia nedorastených zverolekárov. Zostáva mi už len vyriešiť dilemu, či hlavných aktérov diania mám pomenovať celým menom alebo len ich krstným menom alebo ich ponechať v inkognite. Nikto mi v tom nemôže poradiť, lebo nepozná podstatu deja. Rozhodol som sa, že vtipkárov, na ktorých tak rád spomínam, pomenujem celým menom a obeť humorných príbehov, ktoré sú veselé a humorné iba pre nezúčastnených, ale môžu byť bolestivo trpké pre tých, ktorých sa priamo dotýka, zakamuflujem tak, aby ich nikto nemohol odhaliť.

Ak sa podarí publikovať moje spomienky pre čitateľskú verejnosť, bude to odmenou za naše spoločné snaženie. Ďakujem mojim priateľom, kolegovi riaditeľovi IVVL v Košiciach MVDr. Jozefovi Pokornému a kolegovi seniorovi MVDr. Jozefovi Blechovi za nezištnú pomoc a podporu.

Na košickom korze s Jožom Rebrom

Ročníkový kolega Jožo Rebro sa tešil obľube všetkých, ktorí sa s nim dostali do styku v areáli fakulty a za jeho plotom na Komenského ulici. Získal ich priazeň svojim nevyčerpateľne bohatým humorom, ktorý servíroval utrúsením vtipnej, trefnej, krátkej poznámky bez toho, že by sa mu zmenil výzor tváre a to ani vtedy, keď ostatní sa dusili od potlačeného smiechu.

Za našich študentských čias, v päťdesiatych rokoch minulého storočia, pred mohutnou industrializáciou východného Slovenska, bolo zaužívaným zvykom Košičanov, v nedeľu do obedňajšieho zvonenia, premerať pár krát dĺžku korza hlavného bulváru od hotela Slovan po Námestie Maratónu mieru, strážené majestátnymi budovami Východoslovenského múzea a Veliteľstva vojenskej divízie. Tento zvyk sa rýchlo udomácnil aj medzi študentmi, ktorí sa stali prechodnými obyvateľmi mesta počas študijných rokov. Korzo sa stalo strediskom zoznamovania sa domácich a prichádzajúcich študentov. Dievčatá, ktoré si ešte nenašli gavaliera sa prechádzali v menších skupinách. Po tri až päť vedľa seba štebotajúcich krásavic. Za nimi kráčali šacujúci mládenci, čakajúci na vhodnú príležitosť predstaviť sa dievčatám slušným spôsobom. To sa podarilo iba vtedy, keď Jožo Rebro nebol medzi šacujúcimi.

Jožo s obľubou siahal do svojej zásobárne kanadských žartíkov. Ani taká vážna vec, ako výber partnerky pre promenádu, nebolo pre neho sväté, hoci to bolo prvé štádium gradácie pokračujúcej známosti. Stal sa postrachom kolegov usilujúcich sa o priazeň vyvolenej. Zaradil sa do radu sledujúcich záujemcov a svojimi nahlas vyslovenými neobjektívnymi kritickými poznámkami na adresu exteriéru a pohybu dievčat, že majú krivé nohy, sú čaptavé, nevkusne oblečené a s podobnými nehoráznosťami zmaril snaženie tých slušných. Keď sa mu podarilo vyprovokovať skupinu dievčat k energickému protestovaniu, kedy sa otočili a zoči-voči, hlavanehlava, vynadali za nimi kráčajúcim záujemcom o slušnú prezentáciu, ktorí za nič nemohli. Jožo sa v pravý čas odlúčil od skupiny a vtedy sa už nevinne tváril pri prezeraní najbližšieho výkladu. Stalo sa, že sme museli šprintom zachraňovať farbu pleti pred kabelkami a dáždňikmi domácich prenasledovateľov, ktorých dievčatá privolali na pomoc. Keď nás Jožo dobehol, s tou jeho meravou grimasou hrdinu nemého filmu „Friga“ sa opýtal: „*Chlapci, kam ste sa tak ponáhľali. Alebo ste chceli napodobniť kohúta, ktorý keď nedobehol sliepku, tak aspoň si zašportoval?*“

Stáli sme pred kinom Tatra. Mali sme zakúpené vstupenky aj pre kolegu, na ktorého sme čakali. Pár krokov od nás stála skupina vojakov, ktorí si v košických kasárňach plnili svoju brannú povinnosť. Utvorili živý kruh a veselo debatovali. Jeden z nich zbieral drobné mince na cigarety. Jožo sa na nich díval a zrazu sa k nám obrátil a navrhol: „*Stavte sa so mnou 1 ku 10 Kčs, že tých vojakov donútim k zemi.*“ „*Jožo, neblbni,*“ *ved' nám tí vojaci narovnjajú fasádu.*“ Nedal si povedať. Z vrečka vylovil kovovú podložku veľkosti mince. Položil ju na necht palca a ne-

nápadným, ale účinným pohybom palca, frkol pliešok k nohám vojakov. V tých rokoch každá platná minca mala zázračnú hodnotu a pre vojaka až dupľovanú. Keď minca dopadla do kruhu k nohám vojakov, ozval sa známy cvengot dopadajúceho kovu ako možného nálezu mince na cigarety. Všetky hlavy narážali do seba nad chodníkom v živom kruhu, ako na povel naraz zohnutých vojakov. Niektorí sa opierali o ruku, aby sa dostali bližšie nad terén, tí lakomejší liezli štvornožky. Dlho sme sa nemohli baviť z pohľadu na tento smiešny výjav prieskumníkov ozbrojených síl, ktorí vytrvalo pátrali po minci, lebo Jožko už z druhej strany ulice nám kýval na znamenie, aby sme ho nasledovali. Nečakali sme na trpké prebudenie vojakov do reality. Zmeškali sme síce začiatok premietania, ale bez ujmy na zdraví. Jožo nás čakal pred vchodom do reštaurácie *U dvanástich apoštolov*. „*Čo ste sa zbláznili, že tam čúčíte, veď vás mohli odhaliť a bez odtlačku štátneho symbolu na ksichte z ich opasku by ste sa už nedostali domov. Aspoň mi zaplaťte jedno pivo, keď som Vás tak dobre pobavil a uchránil pred sponou vojenského opasku.*“

Vychádzal som z obchodného domu Dargov. Pred vchodom som zbadal Joža, ktorý sústredene pozoroval mladú ženu ako ukladá balíky do detského kočíka. V tých rokoch boli módne objemné detské kočíky so sklápaceľnou strieškou, ktorá teraz nesklopená slúžila za oporu aby balíky nevypadli. Pred kočiarom na chodníku čakalo ešte zopár škatúľ, ktoré sa mali dostať na vrchol rastúcej kopy balíkov. Jožo na mňa huncútsky žmurkol a pristúpil mladej žene. Milostivá pani, môžem Vám pomôcť? Ani nečakal na odpoveď a začal podávať pani balíky, aby ich uložila na kopy do kočíka. Po uložení poslednej škatule sa Jožo nahol nad kočík a s nevinnou tvárou sa otočil k žene „*Milostivá pani, gratulujem, celý otec toto dečko*“. Pani sa rozčúlila, my sme nečakali na poďakovanie pochvaly, zmizli sme v dave kupujúcich.

Jožo po prekonanej ťažkej chorobe sa zúčastnil stretnutia nášho ročníka 41 rokov po promócií. Štyridsať rokov vykoná u väčšiny ľudí solídnu úpravu postavy tela, ale najmä ksichtu každého človeka. Líčne kosti buď výrazne vyčnievajú alebo zmiznú v tukovom vankúši tváre. U tých chudých vystupuje z tváre nos, akoby bol narástol a stratou vlasov na hlave, akoby narástli a viac odstávali odhalené uši. Prichádzajúci, s ktorými príroda zahrála menej šetrne, boli pre skupinu vítajúcich hlavolamom. Prichádzal k nám Gejza s úsmevom na vychudnutej tvári, z ktorej ostro vystupovali líčne kosti a brada, čím sa zvýraznila aj horná čeľusť. Jožo precedil medzi zuby poznámku: „*Tuším, tomu Gejzovi narástli zuby*“.

Profesor s vycibreným zmyslom pre humor

MVDr. Karol Fried bol mojim najobľúbenejším pedagógom na fakulte veterinárskeho lekárstva. Bol vzorom intelektuála a elegantného gentlemana. Mnohí ho síce považovali za podivína lebo bol ešte slobodný, večer si vyhrával na saxofóne, hospitalizovaným psom nosil bombóny, zásadne skúšal študentov vo večerných hodinách a nevynechal ani jedno operné predstavenie v divadle alebo koncert vo vtedajšej pýche mesta, v spoločenskej sále v barokovom štýle postaveného hotela Slovan. Rád som sa zúčastňoval jeho prednášok, ktoré prednášal pre neho typickým zastretým tichým, ale premysleným a vzorovo kultivovaným jazykom. Vedeli sme o jeho citlivom sluchu a hudobnom nadaní, pomocou ktorých registroval každý rušivý šum v posluchárni. Presvedčil nás o svojej pozoruhodnej pamäti tváre a mien a preto nepotreboval kontrolovať návštevnosť na svojich prednáškach iným spôsobom ako pozrieť sa na obsadené lavice posluchárne. Na spestrenie prednesenej témy často používal názorné pomôcky. Od preparátov a makiet počnúc, až po živé zvieratá. Pred začatím prednášky spoza svojich okuliarov skúmavo premeral rady poslucháčov, ktorí sa snažili sklonením hlavy vyhnúť sa jeho skúmavému pohľadu, aby ho neprovokovali ku vyvolaniu k tabuli, kde by s nimi navodil konverzáciu s hodne humorným nábojom.

Toho času som býval s kolegom Janom Borovským v podnájme u 92 ročnej pani grófke Šarloty Fekete a jej komornej 78 ročnej tete Anne. Môj spolubývajúci nepatril medzi ľudí, ktorí s kladným zmyslom vnímajú svet okolo nás. Bol viac pesimistom, hypochondrom, nedôverčivým, poverčivým človekom a od humoru bol veľmi ďaleko. Mal smolu.

MVDr. Karol Fried priniesol na prednášku živého kohúta. Pre nás to bolo úľavou, lebo sme vedeli, že na ňom nemôže vyskúšať našu pohotovosť trafiť sa do označenia druhu spätnej ozveny, vyvolanej poklepom hrudníka a úzko typizovať podľa rozsiahlej škály šelestov, ten pravý z Friedovho vlastného repertoáru. Takáto požiadavka pána profesora na skúškach bola nočnou morou. Kým v učebnici klinickej propedeutiky bol označený šelest ako trecí, tak Dr. Fried tento základný zvuk vylepšil prídavkami brúsený, otierajúci sa o kov, o kameň, hodvábny, jemný, bzučivý, škrabavý a podobne. Zvuky vyvolané poklepom pomocou prstov na prst alebo perkusným kladivkom o podložku, napodobňoval poklepom na svoje nafúknuté líce, pričom grimasou tváre menil vyvolané bubnové zvuky. Teraz nehrozilo podobné nebezpečenstvo pri kohútovi, ktorému nebolo možné bubnovať alebo pritísnuť ucho o hrudník ako psovi alebo koňovi.

Jano vpadol do oka pánu profesorovi (vtedy len označenie jeho povolania a nie akademickej hodnoty), ktorý mu týmito slovami naznačil, že ho vyvoláva ku rozprave: *Pán kolega, počul som o Vás, že máte rád vtipy a rád sa s nimi podelíte s nami. Nože, pristúpte ku mne, možno že sa dobre pobavíme.* Ukázal mu kohúta, ktorého pridržieval na hrudi: *Nože, nám povedzte, čo je to za živočích. Kohút, odpovedal Jano.*

Ja to neverím, musíte mi to dokázať.

Jano sa pustil do odbornej identifikácie kohúta, že patrí k hrabavej hydine, leghornského plemena, s vyvinutými druhotnými pohlavnými znakmi, ako sú lalok, hrebeň, chvostové perie, ostrohy, čiže je to určite kohút.

Ešte ste ma nepresvedčili.

Ale je to naozaj kohút, povedal Jano trošku podráždene. *Musíte mi to dokázať, že je to naozaj kohút.*

Janovi sa spojili na čele kvapky potu do súvislého pramienka a zvlhčovali mu golier košele. Jeho začervenané líca pomaly naberali farbu hrebeňa kráľa smetiska. Zmätený znovu zopakoval zoologický popis kohúta plemena leghorn, teraz však jeho prednes nebol tak presvedčivý ako ten predošlý. Pán profesor bol majstrom dramatisácie výjavu. Na jeho čele sa mu objavili vrásky keď jeho obočie vybehlo nad rám okuliarov.

Tvrdíte, že je to kohút na 100 %. Musíte mi to ale dokázať. Ak je to naozaj samec hydiny leghorn ako tvrdíte, musí niečo mať.

Pred očami už totálne ohlúpnutého Jana sa objavila dúha nádeje.

Áno, musí mať samčie pohlavné žľazy.

Správne. A má ich?

Jano už nerozmýšľal. Len trpel. Ruku vopchal medzi stehná kohúta, ktorá zmizla z dohľadu v hustom perí. *Áno, má ich.*

Aké sú?

Jano odrecitoval všetko čo ho o varlatách napadlo, aké sú veľké, akého tvaru, akej konzistencie na pohmat a víťazoslávne sa pozrel na pána profesora. *Je to isté, že to je kohút.*

Pán profesor si natiahol ruku a so svojou požiadavkou dorazil svoju obeť. *Dajte mi ich do ruky.*

V mysli Jana sa zrútil svet. S tvárou mučeníka potichu precedil cez zuby. *Ja ich nemám.*

Až doteraz sme vydržali zadržať smiech. Potom to vybuchlo. Zničený Jano ešte stál prikovaný na mieste katastrofy. Pán profesor sa pokúsil o zmiernenie jeho utrpenia.

Ďakujem Vám za ochotu, aj zato, že ste nás nesklamali. Ten vtip bol naozaj dobrý a poučný. Nemusíte byť smutný, Váš prednes bol úspešný. Nedávno jedna poslucháčka označila za anomáliu, že v býčom vajci nenašla žltok. Ja som Vám chcel iba demonštrovať, že pri stanovení diagnózy sa nesmie zabúdať na eventuality. Aj z kohúta sa môže stať kapún.

Bola raz jedna H-akcia

Od roku 1952 uzrelo svetlo mnoho faktografických publikácií o úlohách a zásluhách veterinárnej služby v boji proti nákazlivým chorobám hospodárskych, ale aj divoko žijúcich zvierat, vtáctva a rýb. Je zaujímavé, že o najväčšej masovej akcii štátnej veterinárnej služby v boji proti nebezpečnej nákazlivej chorobe hrabavej hydiny sa v nich dočítame najmenej. Akoby H-akcia vymizla z pamäti. Nám pamätníkom sa zahniezdila medzi spomienky. Nie preto, že taká akcia snáď bola ojedinelá v Európe alebo vôbec na Zemi, že bola efektívna pre národné hospodárstvo, ale preto, že sme vtedy boli všetci mladí a že sme boli účastníkmi mnohých komických príhod.

V roku 1952 sme boli poslucháčmi druhého ročníka Vysokej školy veterinárnej v Košiciach. O existencii Newcastleskej choroby sme vedeli pramálo. Počuli sme o nej pod synonymami, atypický mor hydiny, ázijský mor hydiny, chrípka vtáctva, mor hydiny. Keď sme odchádzali z fakulty, vtedy sme už riešili problém pseudomoru hydiny. Pre nás v bežnej konverzácii bolo najjednoduchšie hovoriť o more hydiny, čo bolo zrozumiteľné pre vtedajšiu chovateľskú verejnosť.

Po zahájení prvého semestra druhého ročníka v roku 1952 sme si vypočuli referát a inštrukčnú zástupcu veterinárnej služby Povereníctva poľnohospodárstva - MVDr. Andreja Ferjenčika o plánovanej štátnej akcii likvidácie moru hydiny na území celého Slovenska pomocou plošného ochranného očkovania všetkej hrabavej hydiny u súkromných chovateľoch vakcínou H. Do zvládnutia takej masovej akcie zapojili aj poslucháčov vysokej školy zverolekárskej, ako výpomoc pre nedostatočný počet terénnych zverolekárov a veterinárnych pracovníkov, ktorí počas akcie H museli plniť aj ostatné preventívne a kuratívne úlohy. Najviac sme sa tešili správe, že budeme pracovať za finančnú odmenu formou vyplácania diét. Z poslucháčov sa vytvorili pracovné skupiny, určené na vykonanie ochranného očkovania podľa požiadavky a organizačného plánu okresných zverolekárov.

Vyzbrojili nás základnými teoretickými znalosťami o príznakoch nákazy moru hydiny, o našich profylaktických povinnostiach, o organizácii akcie, s potrebnými veterinárnymi nástrojmi a očkovačou látkou, s ochranným odevom a obuvou (biely plášť, montérky, gumené čižmy, čierny nepremokavý impregnovaný pršiplášť). Akcia nadobudla politický-celospoločenský rozsah, z ktorého ani politici nemohli zostať mimo príprav. Politickí pracovníci nezabudli zdôrazniť, že sa nejedná len o hydinu, nesmieme zabudnúť na požiadavku „politických“ orgánov, že máme byť príkladnými reprezentantmi uvedomelej pracujúcej inteligencie, ktorá bude pracovať na dedinách medzi budúciimi členmi roľníckych družstiev.

Povinnosťou okresného zverolekára okrem vypracovania a zaistenia plnenia organizačného plánu bolo aj zabezpečiť ubytovanie, stravovanie a dopravu pre brigádnikov. Pracovné tímy sa ubytovali buď v spoločnej ubytovni v centre okresu alebo jednotlivo u rodín gazdov v niektorej centrálnej obci kde pracovali. Do akcie boli zapojení predsedovia miestnych národných výborov, ktorí mali na starosti

oznámiť chovateľom nariadenie o akcii povinného očkovania hrabavej hydiny v obci, vyhlásiť povinnosť chovateľov uzatvoriť hydinu v deň konania očkovania a umožniť očkujúcemu vykonať povinné očkovanie. Boli povinní zaistiť a prideliť k očkujúcim zástupcu obce, ktorí mali na starosti evidenciu výkonov, určiť počet a dislokáciu chovateľov jednotlivým očkujúcim, a vyhovieť ich prípadnej požiadavke o pridelenie pomocníkov na chytanie hydiny spravidla z radov uvoľnených žiakov z vyšších tried obecnej základnej školy. V okrese pracoval team očkujúcich v rozdielnom počte podľa veľkosti okresu, obcí a počtu chovateľov hydiny. Na konci pracovného dňa poverený vedúci tímu zhromaždil údaje o majiteľoch, počte zaočkovanej hydiny podľa druhu (kury domáce, morcky), ktoré predkladal okresnému zverolekárovi. Podarilo sa mi vybaviť, že sme sa dostali s mojimi spolubývajúcimi kolegami do skupiny, ktorá mala prejsť krstom v šahanskom okrese, v ktorom funkciu okresného zverolekára vykonával môj otec.

V deň „D“, v hodine „H“ sme sa dali na cestu. Cesta rýchlikom cez Margecany-Zvolen a potom osobným vlakom zo Zvolena do Šiah, trvala 12 hodín. V Mlynkoch zachrípnutí sme prestali definitívne s folklórom. Vyčerpaní od vyspievania repertoáru ľudových a tramských piesní sme zo Zvolena statočne chrápali. Z desaťčlennej skupiny ôsmi sa ubytovali v internáte gymnázia a ja s priateľom doma u rodičov. Do jednotlivých obcí sme sa dostali buď hromadnými dopravnými prostriedkami alebo nás dopravili služobnými autami ONV.

V našej skupine bol iba jeden, ktorý pravidelne si doprial príjem viac alkoholu od triezveho priemeru ostatných, ale ani jeden z nás nepatril medzi zaťatých abstinentov. Konečne v päťdesiatych rokoch, v období prísneho sledovania morálky Gottwaldovskej mládeže, organizovanej do predvoja Komunistickej strany, nebolo v móde vysokoškolákov oddávať sa alkoholickým radovánkam. Chlastať bolo dovolené organizovaným členom KSS. Od ukončenia druhej svetovej vojny uplynulo sotva sedem rokov, čo bola krátka doba, aby dedinčania zabudli na všetky príkoria, ktoré ich postihli od rekvirovania hospodárskych zvierat cez ťažkosti plniť predpísané dodávky kontingentu výrobkov na verejné stravovanie, neúrodné suché roky, presídlenie a vysídlenie občanov až po šikanovanie pri agitáciách pre vyplnenie prihlášky vstupu do družstva. Alkohol bol elixírom na zmiernenie telesných a duševných bolestí dedinčanov. Aj medzi členmi miestnych národných výborov bol ojedinelý abstinent bielou vranou a väčšinou sa stal abstinentom po zistení diagnózy cirhózy pečene. Typickou vlastnosťou pospolitého ľudu bola pohostinnosť. Odmietnutie pozvania k stolu sa považovalo za urážku, za namyslenosť a podceňovanie sedliaka. Aj sliepky sa ľahšie chytali po prijatí budiča ochoty. O tejto spoločenskej atmosfére nás nikto neinformoval. Nepripravená Gottwaldova mládež sa ocitla uprostred prostredia, ktoré voňalo od produktov domácich pálení a obrusy stolov boli kropené kyslým „otelákom“. Brigádnici, oblečení do „pracovných montérok“ a v čiernych nepremokavých plášťoch museli obhájiť dekórum pracujúcej inteligencie.

Namiesto rozprávania na dlhé lakte použijem skrátenú podobu líčenia udalostí formou zápisu do pracovného denníka:

1. deň

Úlohou dneška bolo očkovanie hydiny v obci Hrušov. V podhorskej kopcovitej oblasti, od centra obce po okraj katastra na úseku 17 km, chovali hydinu na lazových hospodárstvach. Vysadili nás pred budovou MNV Hrušov. Predseda MNV nás privítal domácou slivovicou so 60 % alkoholu. Raz na privítanie, raz do pravej nohy, raz do ľavej nohy, raz na úspech akcie. Pridelení pomocníci si dávali na guráž už pred našim príchodom. Všetci sme odchádzali z kancelárie predsedu MNV ešte na vlastných nohách. V takmer vyľudnenej obci zostal z nás iba jeden, lebo občania obce obývali svoje domy len cez zimu. Cez vegetačné obdobie žili na lazoch.

Medzi charakteristické zvyklosti obyvateľov obce bol alkoholizmus. Obec patrila do ovocinárskej oblasti, kde studničnej vody bolo málo, ale dobre sa darilo slivkám, hruškám, jablkám, borievke a divým hruškám. Pre pitnú vodu chodili k prírodným lesným prameňom, zvieratá napájali z potoka alebo zo zachytených zásob dažďovej vody. Tento boží dar zvädzal írečítých hrušovčanov ku hriechu ako rajské jablko pramatku Evu a z praktických a hygienických dôvodov sa na lazoch veselo páľilo. Aj obranný systém proti odhaľovaniu pokútnych pálení kontrolnými orgánmi vyriešili svojším organizačným spôsobom. Akonáhle sa kontrolór objavil na prvom laze, aktivizovali lazníci svoj špeciálny signalizačný systém v podobe tamtamu a kým sa kontrolór dostal peši k druhej usadlosti, už tam nenašiel nikoho a nič podozrivé, čo mohlo svedčiť o existujúcom destilačnom zariadení. Iba pach metánu hnoja mal príjemnejšiu vôňu. Keďže osobne každého kontrolóra v civilnom obleku nemohli poznať, každú cudziu osobu považovali za sliediaceho votrelca a preventívne uplatnili svoj osvedčený signalizačný systém, čo v značnej miere ovplyvnil neuspokojivý výsledok očkovania vo vyhradenom dni pre obec. Nieкто rozšíril fámu, že očkovanie hydiny je zastieraný manéver, ktorý má odhaliť počet slipek, aby podľa zisteného stavu mohol byť predpísaný kontingent na dodávku vajec. Na lazoch nás najprv privítali čuvače, ktoré nás postavili do pozoru, až potom nám podával ruku gazda na privítanie. Na mnohých miestach, okrem kvokajúcich slipek na vajciach, ostatná hydina pobehovala na lúke okolo domu.

Začiatok konverzácie bol takmer rovnaký na každom laze. Taký Hrušovský: „*Mladý pán, serte na slipek, dajte si do krku a nadiktujte, že ste zaočkovali desať slipek.*“ Boh chráň bolo odmietnuť slivovicu naliatu do „horčičáka“. Nedalo sa odmietnuť ani teľací perkelt, ktorý nám provokatívne servirovali, aby demonštrovali, že pre nich zákaz zabíjania teliat neplatí. Celý deň až do tmy sme viac pili a jedli ako očkovali. Večer za tmy sme sa zišli na mieste, kde na nás čakalo vozidlo na odvoz. Že sme sa zišli, to je silný výraz. Horko ťažko sme sa tam dotackali merajúc šírku každej poľnej cesty a ohmatávajúc rukami a kolenami vyčnievajúce okruhliaky a pichliače. Traja sa nedostavili. Boli nezvestní. Všetci sme boli nespôsobilí boja a odmietli sme pátranie. Domáci neboli v lepšom stave a odmietli konať na vlastnú päsť.

Doplazil som sa domov s mojim priateľom so zdochnutou sliepkou v ruke. Matka zalamovala rukami nad nešťastím, ktoré postihlo rodinu v mojej podobe. Otec správne odhadol, že nie je vhodný čas pre kázanie totálne zmeraveným osobám, ktorí sa prevalili do postele tak ako boli oblečení. Akurát, že sa zbavili gumených číziem. Údajne som celú noc stenal od bolesti v bruchu a chudinka vystrašená mama mi prikladala na brucho teplé obklady. Ráno som sa zobudil a uvidel pripravený lavór pri posteli. Bolo mi nanič. Otec sa dozvedel o nezvestných brigádnikoch, za ktorých bol zodpovedný a o žalostnom výsledku včerajšej akcie. Musel konať. Na šťastie tajomník ONV bol rodák z Hrušova, ktorý na nahliedanie otca zjednal nápravu v prospech vydaterejšieho výsledku zopakovaného očkovania. Znalý pomerov v rodnej obci nebolo ťažké usmerniť pátraciu dvojicu, ktorá objavila troch nezvestných v stodole, kde dospávali narkotizujúci účinok domáceho destilátu. Po vypočutí silnej moralizujúcej výčitky okresného zverolekára a po chlapskom sľube nápravy sme dokončili ochranné očkovanie na lazoch Hrušova s prekvapujúcim dobrým výsledkom. Lazníci sa nás už nebáli, a poslúchli tajomníka ONV, ktorý bol rodák z Hrušova.

7. deň

K určitej náprave došlo, ale ani raz sme sa nevrátili z dennej šichty triezvi. Ale Hrušov sa už nezopakoval. Mama bola nešťastná pre stratu slušne vychovaného syna, ktorý sa dal na šikmú plochu a otec sa choval odmerane ako cudziemu. Nevlastnil majetok, tak som sa nebál, že ma vydedí. Ako okresný zverolekár bol spokojný s výkonom našej skupiny. Pri kontrole MVDr. Ferienčíkom sa zachoval kolegiálne a nezmenil sa o Hrušove. Získali sme mnoho cenných praktických poznatkov, ktoré nám umožnili dosahovať dobré výsledky. Okrem iného sme prišli nato, že po rannej konzumácii konzervy „tresčí jätá“ v oleji nepôsobí alkohol tak deštruktívne na mobilitu a psychiku človeka. V Horných Turovciach sme prišli očkovať hydinu deň po hodoch. Stoly boli ešte prestreté a zaťažené lahôdkami z včerajšej oslavy. Predseda MNV mi pridelil pomocníka ako zapisovateľa, známeho v dedine ako pijan, ktorý niečo vydrží. Po vzájomnom predstavení sa môj zapisovateľ sa ku mne obrátil s otázkou: „A vy pijete?“ „Nie“. „Júj, to je škoda.“ A takto sklamaní sme sa pohlí. Bolo po hodoch. Pálenka a víno všade na stole. Všade nás ponúkali. Všade sme aj vypili. Okolo obeda môj pomocník odpadol a zostal ležať v sene u jedného gazdu. Prišiel o pečeného moriaka, na čom som si pochutnal na obed. Dohonil ma až po obede o dve hodiny. Očkoval som ďalej a naďalej sme aj pili obaja. Okolo piatej odpadol druhý krát a dohonil ma pri zabíjačkovej večeri. Vyčítavo sa pred mňa postavil a sklamaný mi vytkol: „*Vý ste mi povedali, že nepijete. Klamali ste. Mňa ešte dva krát za deň nikto nedorazil tak ako Vý.*“ Nedočkal na vysvetlenie a na pochvalu pečenky tresky. Urazený odchádzal. Nemohol vedieť, že nasledujúci deň vo Vyškovciach ma dorazí zelený otelák, na povrchu ktorého plávali zdrapy plesne. Servírovali ho v pivovom krígli. Čo sa týka hrozby z alkoholizmu sme prišli na výhodné riešenie, že sa môžeme ubrániť, keď namiesto

dospelých poverencov z MNV nám budú asistovať žiaci z vyšších tried základnej školy. Rátať písať vedia, dedinu poznajú, vlezú do kurína, vylezú na strom, čiže sú všestranne použiteľní a užitoční. Najprv nám učitelia a učiteľky uvoľnili najlepších a najdisciplinovanejších chlapcov, ktorí ale boli prevažne nepoužiteľní múmáci. Najviac sa pri našej práci osvedčili grázli. Lepšie sa vyznali v dedine, do dvora ktorý strážil hryzavý pes vstupovali s kyjakmi v ruke a okamžite spacifikovali psov. Pochytať sliepky v kurínoch, na dvore, na stromoch, bola pre nich zábava, ktorú vykonávali s loveckým nadšením a vďačne za koláče a k tomu ešte radostne, že nemusia sedieť v škole. My sme sa zasa tešili, že nás nezdržovali ako dospelí pomocníci čakaním, kým sa nasýtia chľastom.

Už ako ostrieľaní bojovníci sme sa mali presťahovať podľa harmonogramu na nové pracovisko do druhého okresu. Nočným vlakom sme sa mali dostať do Kubáňova, kde vraj bude pre nás pripravené ubytovanie. Obec Kubáňovo sa rozprestiera na pravom brehu pohraničnej rieky Ipľa, ale železničná zastávka je vzdialená od obce niekoľko sto metrov až kilometer na ľavom brehu pohraničnej rieky. Železničná trať Šahy – Štúrovo bola daná do užívania v poslednej dekáde 19. storočia za Rakúsko-Uhorska. Po úprave štátnej hranice medzi Maďarskom a prvou ČSR v roku 1918, kedy štátna hranica kopírovala rieku Ipel', železničná trať na úseku 17 km vrátane železničnej stanice v Šahách by boli pripadli Maďarsku. Na základe medzištátnej dohody, ktorá je platná dodnes, na tomto úseku štátna hranica sa nestotožňuje s korytom rieky Ipľa.

V roku 1952 už oba štáty nastúpili na cestu budovania socializmu na báze internacionálneho bratstva, ale to bratstvo vyzeralo všelijako. Čo sa týka životnej úrovne a národného hospodárstva naša republika bola bohatým štátom oproti chudobe v Maďarsku. Veselo sa pašovalo. Hranice boli ostro strážené najmä zo strany Maďarska. Za zadržanie porušovateľa štátnej hranice dostal príslušník pohraničnej služby dva týždne dovolenky. Nebolo zriedkavosťou, keď stráže hraníc donútili kúpajúcich sa v rieke vystúpiť na breh na maďarskej strane, čo sa kvalifikovalo ako porušenie štátnej hranice. Zadržaní porušovateľ bol deportovaný na dva týždne na nútené práce vojnou zničeného štátu dovtedy, kým sa úradne nevysvetlil omyl, čo spravidla trvalo 14 dní.

Za takých nepriaznivých politických a bezpečnostných podmienok sme sa ocitli pri štreke, v hlbokej tmavej noci, za hnusného sychravého, daždivého, jesenného počasia, bez bateriek, v oblečení, čo viac pripomínalo teroristov, ako vysokoškóľakov. Cestou som rozprával kolegom, že pred dvanástimi rokmi som býval týždeň u miestneho učiteľa a chodieval som s ním na rybačku. Bol som asi čerta dlhý. V tej absolútnej tme, kedy sme nevideli jeden druhého, sa na mňa osopili. Ty sa tu musíš vyznať, tak nás zaved' do dediny. Nikde ani len náznak svetla. Dediny boli neosvetlené, v domoch už zhasli svetlá. Vedel som, že na tejto strane rieky je neďaleko dedina. Zrazu som začul z diaľky slabý štekot psa. Nevedel som sa zorientovať, že odkiaľ prichádza zvuk a bál som sa, že sa pohnem zlým smerom. Ale kde je pes tam bude aj človek a dali sme sa na cestu. Držali sme sa za rukávy. Onedlho

sme došli ku stohu slamy. Mal som zlý pocit a preto som poprosil kolegov, aby zostali pri stohu kým sa nevrátim s kamarátom z prieskumu. Len čo sme sa vzdialili od skupiny niekoľko metrov, zrazu sme stáli oslepení svetlami reflektorov a z neviditeľného hrdla sa ozval hlas, ktorý nás vyzýval na: „*Hore ruky, nehýbte sa!*“ Uľavilo sa nám, že nás zastavila naša pohraničná stráž. Legitimovali nás a prekvapili, že o našom príchode už čosi počuli. Jeden z nich sa podujal, že nás odprevadí do dediny, zatiaľ jeho kolega so psom budú strážiť hranicu. Počas miesenia blata po poľnej ceste, čo teda nebol hocaký výkon a mali sme čo robiť, aby sme neprišli do dediny bez gumákov, náš sprievodca nám hovoril, že sme mali šťastie, že nás stretli. Keby sme boli pokračovali vybraným smerom boli by sme vbehli do pazúrov maďarských vojakov a už by sme zajtra budovali Budapešť.

S únikom pred deportáciou na nútené práce sa neskončila naša Newkastleská odysea. Príslušník zobudil predsedu MNV, ten kázal zobudiť učiteľa základnej školy, riaditeľa v jednej osobe, lebo vraj v škole máme byť ubytovaní. Kto zavinil, že náš príchod očakávali o deň neskoršie, to sme sa nedozvedeli. Unavení, špinaví, hladní, prezimení sme museli narýchlo zariadiť provizórnu nocľaháreň kempingovými skladacími posteľami, ktoré na šťastie doviezli v ten deň. Trom sa však neušlo zo zásob. Telefónicky zobudili náčelníka pohraničného oddielu, ktorý býval v služobnom byte v kasárni pohraničnej stráže v Bielovciach, postavený za prvej ČSR. Jedného z nás troch, ktorým sa neušla posteľ, zobral na noc pán učiteľ a pre nás dvoch prišiel náčelník na motorke so sajdkou, aby nás na jeho príkaz ubytovali v dvojizbovom služobnom byte príslušníka, ktorý nás priviedol do dediny. Veď do rána má službu „na čiare“, tak že jeho posteľ je voľná. Komplikácie nastali až vtedy, keď náčelník zobudil mladú fešnú manželku a škaredú svokru službukonajúceho chudáka. V spálni bola manželská posteľ, v obývačke kanapa. Na tri miesta štyria uchádzači. Omnoho väčším problémom bolo zabezpečiť izoláciu záujemcov podľa pohlavia. Boli sme natoľko zničený po tej dobrodružnej ceste, že nám bolo úplne jedno, komu sa ujde svokra, tak že sme sa do debaty ani nezapojili. Po ostrej výmene názorov nakoniec sme sa dohodli. Budeme spať v manželskej posteli v spálni, pekná manželka v druhej izbe na kanape a svokra v kuchyni na nafukovacom matraci, ktorý náčelník priniesol z domu. Súdruh náčelník sa postaral o vylúčenie možnosti akejkoľvek sexuálnej diverzie tým, že počkal kým sa uložíme do postele a vlastnoručne zavrel dvere spálne. Okná boli chránené mrežami a náčelník odchádzal až potom ako sa presvedčil, či pani nemá náhradný kľúč od dverí do spálne. Kľúč si zobral so sebou. Dokázal, že ovláda princíp ochrany štátnych hraníc a ochranu priateľky svojho priateľa, lebo čo je priateľovo je aj jeho. Ráno nás všetkých zobudil náčelník a vypustil v neporušenom stave z luxusného áreštu. Najviac trpel v noci chudák strážca nedotknuteľnosti štátu na čiare, ktorý nemohol vedieť, akým spôsobom boli zaistené bezpečnostné opatrenia na zaistenie nedotknuteľnosti jeho manželky.

Zhodou okolností o tri roky neskoršie spali v tej spálni môj ročníkový kolega Viktor Sýkora s manželkou. Viktor po promócií tu pracoval ako obvodný zverole-

kár. Pohraničná služba sa presťahovala do Pastoviec a vyprázdnenú kasáreň pre-
pusťila MNV pre ubytovanie prichádzajúcich mladých odborníkov pre poľnohos-
podársku výrobu.

35. deň

Obec Kubáňovo patrila do okresu Želiezovce. Počas pobytu a práce v dvoch
okresoch sme sa vypracovali na špecialistov nielen v oblasti podkožnej aplikácie
vakcíny do krídla malej a veľkej hrabavej hydiny, ale aj v oblasti ochutnávania ľu-
dových gurmánskych špecialít a alkoholických nápojov. Hlavne, že sme získali
odolnosť voči zvädzaniu na veľké pitky.

Po skončení očkovacej akcie v okrese Želiezovce sme sa presunuli na výpomoc
do okresu Zlaté Moravce. Okrem Kubáňova, kde nás naposledy ubytovali v spo-
ločnej provizórnej nocľahárni, v nasledujúcich dňoch už nám zaistili ubytovanie
u lepšie situovaných súkromných rodín a to už aj v okrese Želiezovce, aj v okrese
Zlaté Moravce. Neviem, či zásahom rozmarného osudu, alebo cieľovým úmyslom,
ale prevažne sme sa dostali k rodinám, v ktorých boli dievčatá v plnom rozkvetu.
Prijali nás na noc majiteľa väčších dvojpodlažných rodinných domov, v ktorých
podľa vtedajšej platnej vidieckej uniformovanej architektúry z kuchyne sa otvárali
na dve strany dve izby, jedna pre domácich, druhá pre hostí, ale vo väčšine prípa-
dov celodenný program rodiny sa odohrával vo vykúrenom suteréne. Po skončení
roboty sme so stolujúcou rodinou zasadli k stolu, kde sa starostlivý otec postaral
o zasadací poriadok tak, aby sa dievčina dostala do rukolapnej blízkosti nádejnému
zverolekárovi. Medzi prípitkami domáci pán so svojimi poznámkami a vtípmi často
narážal na taký scenár, čo všetko sa môže prihodiť, keď smelý chlapec využije
nočnú tmú a z hosťovskej izby sa prikradne do izby v ktorej spáva dievčina. Proti
takejto nástrahe sme neboli vyzbrojení. Ešteže vtedy nebol šláгром Tučného hit:
„Když báječnou holku potká báječnej chlap“.

V istej obci ma ubytovali na tri dni u rodiny strojného mechanika. Kolegov
Vlada z Čiech u rodiny bohatého mäsiara, a Imra u najväčšieho gazdu v dedine.
Všetky tri rodiny boli štvorčlenné a rovnakej skladby. Rodičia, plus staršia dcéra
a mladší syn. Vo veľkej dedine sme boli od seba vzdialení na kilometer, takže každý
z nás zažil svoj vlastný príbeh, bez možnosti výmeny získaných skúseností a vzá-
jomného varovania, nakoľko aj cez deň sme pracovali oddelene. O rovnakom sce-
nári večerných agitácií v prospech navádzania k hriechu sme sa dozvedeli až po
úteku z dediny.

Ten scenár bol nasledovný. Po hygienickej úprave bohatá večera, po večeri
pomoc mladému školákovi s úlohou, čo zapôsobilo na rodičov a na slečnu dcéru
akí sme múdri a vzdelaní, dvojzmyselná debata pri stole pri stále naplnených po-
hárikoch, opakované upozornenie kde budú spať rodičia a kde slečna dcéra, a pria-
nie príjemnej dobrej noci s odchodom v poradi syn, rodičia, slečna, hosť. Tá 17
ročná slečna v rodine kde som býval trochu škúlila a mala väčší nos akoby bol vy-
požičaný z inej tváre, ale proti bohatej blond hrive, zapletenej do vrkoča, urastenej

foremnej postavičke a vydúvajúcim sa druhotným pohlavným znakom mohol mať námiety len zlomyseľný človek. Pred odchodom na lôžko v susednej izbe už jej zlovestne iskrili žiarivé oči a mala vyfarbené líčka do červena od prekrvených vlásočnic. Vedela, že ráno skoro stávam a aby som nezaspal a nezmeškal odchod, sľúbila, že ma skoro ráno zobudí predtým ako pôjde na ranné roráty. Mňa to vtedy ani nenapadlo, že roráty sa slúžia počas adventu. Tak teda pokojnú dobrú noc. Pre mňa bola naozaj pokojná a dobrá pod objemnou páperovou duchnou v nevykúrenej izbe voňajúcej od jablka na skrini. Prebudil som sa, že sa nado mnou skláňa slečna s rozpustenými vlasmi, oblečená do nočnej košeľe z doma tkaného plátna, po pupok s otvoreným výstrihom a horúcimi ňadrami pritisnutými o moju bradu, pričom mi sladko šeptala do ucha, že si ku mne ľahne, aby sa zohriala. Po toľkých rôznych skúsenostiach, s ktorými som sa obohatil počas doterajšej akcie H som netušil, že ma môže prekvapiť ešte niečo. Prekvapila ma mylná predstava o absolútnej čistote dedinskej morálky nenakazenej modernizmom mestskej emancipácie. V momente prekvapenia, keď sa ku mne pritisla pod duchnu už bez košeľe, blyskla mi jediná varovná myšlienka v hlave, že moja Afrodita má len 17 rokov. Ďalej som sa už nedostal v uvažovaní, lebo niekto energicky zabúchal na okno.

Pred oknom stál Vlado v zúfalom stave. Rozcuchané vlasy osvietené šikmými lúčmi vychádzajúceho slnka na horizonte za jeho chrbtom a zatienená bledá tvár na odvrátenej strane mu prepožičal mefistovský výraz. Bol oblečený tak pol na pol. V rukách držal batohy so svojou osobnou výbavou a kúskami odevu, ktoré nestačil nahodiť na seba. Orodoval o pustenie do domu. Vyľakaná slečna stačila utiecť z postele a o chvíľu už otvárala bránu nečakanému záchrancovi jej nevinosti a mojej predpokladanej dobrej povesti mužskosti. Ponáhľala sa na roráty, aby jej pán Boh odpustil, čo chcela a čo sa nestalo, ale čo urobila. Rýchlo sme sa obliekli, pobrali výbavu ku očkovaniu a osobné veci a potichu sme sa vykradli z domu. V čakárni stanice sme vyčkali príchod vlaku v predstihu o jednu hodinu.

Do príchodu vlaku bolo dosť času na vyličenie Vladovej kuriozity. Po priebehu podobného večerného scenára premohla Vlada dávka vypitého alkoholu, ktorá okrem spánku mu spôsobila výpad pamäti. Skrátka ako sa hovorí bol na mol, v stave šófr, v hlave okno. Pamätal sa iba na to, že večer sedel pri stole s nohami zastrčenými v papučiach a na to, že počul dva pleskoty keď sa v mrákotách prevalil horeznak na posteľ. Ráno si hľadal papuče, ale ich nenašiel ani pri posteli ani pod ňou ani nikde v izbe. Dvere do izby, kde spala mladá slečna, boli pootvorené. Vlado sa nenápadne pozrel do izby. Prázdna posteľ bola rozhádzaná a jeho papuče boli pred posteľou. Pleskot, ktorý v mrákotách počul, pravdepodobne pochádzal od zvuku dopadajúcich papúč na kamennú dlážku. To bol šokujúci objav. Ako sa papuče dostali ku posteli slečny, ako bolo možné, že sa prebudil v druhej izbe, a hlavne, čo sa vlastne v noci odohralo. Čo si slečna o ňom pomyslí, či už bol alebo nebol schopný voľačo vykonať a keď vykonal, tak ako obstojí pred jej rodičmi? Nezodpovedaných otázok bolo veľa, čo pre „druhodňového“ Apolóna bolo príliš. Vlado panicky utiekol ku mne. Obaja sme mali pred sebou ešte posledné dve noci

na priváte. Dohodli sme sa, že si vymeníme bývanie pod zámienkou, že pôvodný užívateľ musel náhle odcestovať a my zase sme museli opustiť pôvodné bývanie. Pravdu by sme neboli prezradili ani vtedy, keby nás boli drali. Bohyňa Šťastena držala nad nami ochrannú ruku a dopriala nám ochrániť našu reputáciu.

O tridsaťsedem rokov som sa stretol so škuľavou Afroditou. Bola vydatá za agronóma JRD. Vlasy mala ostrihané a farbené, postavu typickej matróny. Mne z tej bohatej mládeneckej hrivy zostalo na hlave akurát na veniec na temeno rehoľníka a od uloženého tuku kapúna okolo pásu som mal už hrubšiu postavu. Zub času nám riadny kus ohlodal z krásy. Nebyť jej škúliacich očí a markantného nosa by som ju nebol spoznal. Ak som sa niekedy objavil v jej snách, tak sa mohla tešiť štíhlemu mládencovi s bohatou kučeravou hrivou vlasov. Nemusel som sa báť, že ma spozná v tej aktuálnej podobe. Ona ma neregistrovala a ja som sa nepriznal, že sme sa raz stretli na jednej posteli.

Náš tretí kolega Imro dopadol najhoršie. Býval u bohatého gazdu, ktorého dcéra sa zaplietla s mladým kŕmičom dobytky novozaloženého JRD. Ubytovanie Imra prišlo ako na zavolanie. V rafinovanej hlave gazdu vznikol mefistovský plán. Dobrovoľne sa prihlásil na MNV, a ponúkol ubytovanie pre brigádnika. Pod veľkorysosť ukryl diabolskú možnosť využiť dar osudu v svoj prospech. Lepšie je mať v rodine zverolekára ako kŕmiča dobytky na JRD.

Chudák Imro nemohol tušiť čo ho čaká. Podobne ako Vlado aj on opadol od častých prípitkov a za odprevádzania domácich sa dostal na lôžko. Ráno však ho prebudil gazda v posteli pri jeho dcére. Pohostinný domáci pán sa premenil na rabiátneho pomstiteľa a chystal sa upraviť fasádu tváre zlodejovi venčeka jeho dcéry. Imro až do drastického prebudenia o ničom nevedel. Darmo sa mladí dušili, že sa medzi nimi nič nestalo, zúrivec sa nedal presvedčiť. Zo strany domácich to bolo zahrané divadlo a vysmiali sa Imrovým protestom, ktorý si myslel, že in vino veritas platí za každých okolností. Zúrivý otec si vypýtal Imrove osobne údaje. Od MNV získal potvrdenie, že Imro bol v inklinovanom čase u nich ubytovaný a úradne podal sťažnosť doktorovi Ferjenčíkovi. Za odprevádzania nevyberanými nadávkami a vyhrážkami ho vyhodil z domu.

H-akcia bola už históriou. Zostali v nás iba zábavné spomienky, ktoré sa často stali predmetom rozprávania pri spoločenských posedeniach až na jednu výnimku. O 8 mesiacov po skončení H akcie dostal Imro predvolanie na súd vo veci pojednávania otcovstva. Predložené dôkazy zo strany žalobcu boli jednoznačne usvedčujúce, proti ktorým Imrove argumenty boli nedokázateľné. V roku 1953 sa ešte ani len nespívalo o DNA a na určenie otcovstva v sporných prípadoch existovala jediná metóda a to určenie otcovstva na základe porovnávania meraných hodnôt rozmerov lebky dieťaťa a otca, čo sa mohlo vykonať až po treťom roku dieťaťa. Dovtedy bolo uznané otcovstvo na základe predložených dôkazov a výpovede matky. Imrovi určili platenie alimentov a preto, že bol ešte zárobkovo nečinný, alimenty musel platiť jeho otec do depozitu určenej advokátskej kancelárii, o ktorých sa s konečnou platnosťou rozhodlo po troch rokoch po vykonanom dokazovaní

pravosti alebo nepravosti otcovstva. Imro sa dostal do depresívneho stavu, prerušil štúdium a odišiel od nás. Údajne po určitej dobe pokračoval v štúdiu na inej fakulte veterinárskeho lekárstva a po ukončenom štúdiu pracoval mimo našej republiky. Bola raz jedna H-akcia.

Zverolekári vo vojenskej rovnôšate

Dodnes nezanikol zvyk starších mužov, že sa v krčme pri pive vracajú ku spomienkam z obdobia prezenčnej brannej povinnosti, nebodaj z vojny. Tak ako naši starí otcovia zabávali vnukov, ako to vlastne bolo s infantériou na Pijave, spomínajú naši otcovia na Šumavu a Oremov Laz a my na zážitky, ktoré sme prežili ako pokusné králiky prvého ročníka skrátenej vojenskej služby počas absolvovania štyroch študijných rokov na vysokej škole. Pripravovali nás pre armádu na hodinách teoretickej prípravy vojenskej výchovy, cez soboty počas praktického výcviku v kasárni v Košiciach a na mesačnom letnom sústreďení v Brne u útvaru pechoty na Kráľovom Poli a u posledného jazdeckého a vozatajského pluku v Michalovciach. Bolo to za velenia ministra národnej obrany Čepičku, kedy vojaci museli vysadiť dubáky pri chodníkoch, kadiaľ minister prešiel pri kontrole priebehu vojenského cvičenia. Dnešní mladí kolegovia nám môžu závidieť, že o čo prišli. Nie je ďaleko od pravdy tvrdenie, že kolískou zverolekárskeho stavu bola armáda.

Kone sa tešili veľkej úcte ako strategické bojové prostriedky od staroveku po koniec druhej svetovej vojny. Dokonca ešte v decembri v roku 1944 kozáci ustajnali osedlaných potomkov przewalských koní v našej obývačke, kde ich nakrmili z otvoreného klavíra. Ani cisárovná Mária Terézia nemyslela na kravy, psov a jašterov a papagájov, keď v roku 1767 založila Vzdelávací ústav pre vojenských podkúvačov, z ktorého po dvoch – troch transformáciách vznikla Zverolekárska škola vo Viedni. A kde sú kone, tam musia byť aj zverolekári. Aj pôvodná vojenská príslušnosť veľikánov veterinárskeho stavu Galambosa, Zlámala, Opluštila, Ferjenčíka, Hovorku, ktorý sa zaslúžili o vznik stavovskej komory zverolekárov, svedčí o úzkom prepojení armády so zverolekárskeým stavom.

Študovali sme v dobe vyostrenia studenej vojny. Minister národnej obrany, armádny generál Čepička /priezvisko, ktoré sa za žiadnych okolností nesmie bez lingvistického vysvetlenia vysloviť pred Maďarmi/ v roku 1952 nariadil povinnú vojenskú prezenčnú službu pre všetkých spôsobilých mladých občanov mužského pohlavia nad 18 rokov a urýchlené doplnenie záložného stavu dôstojníkov a poddôstojníkov z radov už zamestnaných absolventov vysokých škôl a študujúcich vysokoškolákov, ktorí si ešte neodslúžili prezenčnú službu a to bez rozdielu na ich vek a spôsobilosť. Tak sa stalo, že sa s nami obliekli do cvičných pracovných plátenných uniforiem aj telesne postihnutí kolegovia a z pedagogického zboru MVDr. Štefan Špiesz, MVDr. Jozef Bogdan a MVDr. Štefan Izák. Našli sa na ministerstve národnej obrany takí, ktorí trošku neskoro, ale predsa len uznali, že tí telesne po-

stihnúť nemôžu pochodovať, tak im udelili výnimku a zúčastňovali sa iba teoretickej prípravy a záverečných skúšok.

Verní tradíciám, že ku bojovým koňom patria aj zverolekári, major MVDr. Ružík, kapitán MVDr. Valášek a nadporučík Gápa sa ujali zodpovednej úlohy vychovať z nás pre armádu budúcich veliteľov plukovnej veterinárnej ošetrovne. Čepička však nepočítal s takým rýchlym technickým vývojom ako sa rozvinul po výbuchu atómovej bomby, kedy odborníci zistili, že výbuch prežili iba potkany pod zemou, ale pancierové vozidlá nie. O koňoch ani nehovoriac, o ktoré sa armáda prestala zaujímať. Po absolvovaní vojenskej výchovy som sa stal podporučíkom v zálohe so služobnou vojenskou odbornosťou náčelníka plukovnej veterinárnej ošetrovne. Lenže keď ma o tri roky povolali na precvičenie vo vojenskom cvičnom priestore v Lešti ku oddielu ťažkého delostrelectva, kone tam neboli, tak ma veliteľ PZDO (pomocné zložky delostreleckého oddielu) privítal nahlas, zrozumiteľne, po vojensky: *Kde vám mám v riti tu nabrat' kone. Tu je len pár mačiek.* To bol dostatočný dôvod, aby mi hrubou čiarou čiernym tušom prečiarol záznam o mojej vojenskej odbornosti a ústne ma vymenoval za vedúceho lekára plukovného lazaretu. Po tejto pocte na cvičení u ďalších dvoch útvarov som klesol z funkčnej výšky na lapiducha, ale bez preškolenia na zdravotníka a bez vojenskej prísahy, a v takom služobnom poste som zostal v armáde, kým ma nevyradili z evidencie v hodnosti nadporučíka. Na troch cvičeniach po 35 dní, za tých 105 dní v uniforme som zažil toľko veselých príhod ako bežní vojaci počas dvojročnej vojenskej služby.

Na železničnej stanici v Brne na nás čakali dvaja čatári. Jeden z nich bol prototypom vyvinutej demencie. Bol nízkej zavalitej postavy s malou lebečnou dutinou, ale o to väčšou lícnou časťou a s bradou s vysunutou dolnou čeľusťou, ktorá bez brázd pokračovala na hrubý bujačí krk. Prototyp basistu, ale nie hudobníka. Hlas mal ako vrieskajúci lemúr z Madagaskaru. Prosto, to bol podľa Darwinovej evolučnej teórie pozostatok prechodného typu živočícha z opice na Neandertálskeho pračloveka. Pricestovali sme v civilných odevoch. Poslední ešte len vystupovali z vagóna, keď ten ľudoop v uniforme na nás spustil na plnú hubu „erárnu hantírku cementáka“, aby ho počuli aj cestujúci na peróne aj vo vlaku. *Tak vy ste tí inteligenti, však ja vám ukážem čo je vojna, budete mať jazyk vyplazený po vajcia, ja z vás urobím chlapov, budete ľutovať, že ste vypadli z lona vašej matky.* Bol to typ človeka, ktorý svoju dôležitosť predvádzal decibelmi svojho hlasu.

Po tomto vrelom privítaní sme v trojstupe odpochodovali do kasárne na Kráľovom poli. Tam sme odovzdali civil, ošetrili nás proti ektoparazitom, vyumývali sme sa pod sprchou so studenou vodou a obliekli do cvičných, správnejšie pracovných, po vojensky letných plátenných kaki uniforiem. Vybavili nás so všetkým, čo bolo predpísané pre výbavu vojaka. Od zbraní počnúc, po „ešusy“ a poľné fľaše obalené plstou a so všetkým, čo patrilo do výbavy výstroja do „plnej poľnej“, z čoho nesmeli chýbať poštové známky, zápalky, mydlo, hrebeň a kefka na zuby. Najväčší úspech zožali nočná košeľa, až po nej kovová prilba a plynové masky. Čepička musel byť výborný stratég. Keby sme boli privítali útočiaceho nepriateľa

v nočných košeliach s prilbou na hlave, zaručene by sme boli porazili rehotom zneškodneného a znemožneného protivníka. Spolu s niekoľkými poslucháčmi z Brna z nás vytvorili tri čaty. Každá čata bola ubytovaná v jednej spoločnej ubikácii, čím sa mal podporiť bojový duch mušketierov – jeden za všetkých, všetci za jedného. Dostal som sa do jednej čaty medzi inými s Karolom Čupkom, Ivanom Ichom, Imrom Štuchalom, Ondrejom Uhorskayom, Jaroslavom Bálinom, Julom Pačenovským a Alexejom Pudmarčíkom. Bez krátkej charakteristiky menovaných nie je možné priblížiť komiku v plnom rozsahu.

Okrem toho, že Čepička vymyslel nočnú košeľu, pokračoval ďalej v gradácii humoru a nariadil povinný poobedňajší spánok v nočných košeliach od 13.00 do 14.00 hod. a tzv. „čepobitie“ pred nočným spánkom. Pred 20.00 hod. sme museli v nočných košeliach nastúpiť na chodbe pred ubikáciou a čosi vypočuť od dozorčieho pluku. Okrem bojového cvičenia nás zadelovali do služby na pomocné práce v kuchyni. Čistili sme zemiaky a umývali sme masné hlboké a plytké taniere a príbory po 700 stravníkoch. Na strelnicu sme chodili ustrojený v plátenných uniformách a s predpisovo uviazanými kravatami.

Denne nás naháňali po kráľovopolskej strelnici a takmer vždy v behu sme sa ponáhľali do kasární, aby sme stihli výdaj obeda. Tak ustrojený a tak spotený sme zasadali k stolu ku horúcej slanej polievke, aby sme stihli urobiť zadosť rozkazu o povinnom spánku. Len čo sme trochu vychladli a prezliekli sa k povinnému spánku, už sme sa museli znovu predpisovo upraviť, tak že ten spánok bol viac s prepáčením na nasratie, ako na relax. Aby sme nepodľahli malovernosti, upravili sme nočné košele podľa postavy. Izák, Bálint a Uhorskay si vymenili košele so Štuchalom, s Čupkom a s Ichom. Tí traja menší sa v nich premenili na rozprávkového Kýblika zo 7 trpaslíkov z Walt Disneyho filmu a tí vysokí vypadali ako provokujúci homosexuáli v minisukniach. V tej istej plátennej uniforme sme sa zúčastňovali na povinnej fyzikultúre. Pri pochode v štvorstupe som pochodoval s najurastenejšími v prvom rade s Ichom, Čupkom a so Štuchalom. Všetci štyria sme boli vysokí nad 185 cm. V poslednom rade pochodovali rastom najnižší Izák, Uhorskay a Bálint, ktorí prestali rásť pri 160 cm. Čupka a Icha boli zo zásady pacifisti a nenávideli uniformu. Vymýšľali si vždy niečo napriek, s čím mohli čatárov vydráždiť do zúrivosti, na čo sme doplácali všetci, lebo sme museli neustále opakovať nácvik útoku prískokmi vpred. Mne sa ušiel guľomet, tak že som mal za ten mesiac tvrdú vojnu. Mundúr každého bol natoľko prepotený, že vyžrážaná soľ nakreslila na chrbát a plecica zaujímavé biele obrazce. Aj kráľovopolská hlina sa lepšie lepila na mokré lakte a kolená. Čepička nedoprial žiadny luxus pre akademicky vzdelaných radových vojakov pripravovaných na budúcich dôstojníkov. Pracovná uniforma bola aj vychádzkovou uniformou. Takto zúbožení sme mohli chodiť v nedeľu do mesta na vychádzku do 22.00 hod. Domáce babky nás ľutovali, že hľa, akí mladí a už sú v pracovnom tábore. Kto vie za čo chudákov odsúdili. Príslušníčky nežného pohlavia z vekove nižších kategórií si dávali pred nos ručníky a záujem o nás prejavovali iba pouličné slečny, ktoré túžobne zízali na nás z ulice,

prilepené na pletivovú drôtenú ohradu kasárenského dvora. Prestali sme navštevovať aj mestské kúpele, lebo tam zasa prejavovali živý záujem o naše odhalené telá individuá mužského pohlavia, milujúci mužov.

Veliteľom našej čaty bol čatár, ktorý v septembri už išiel do civilu. Nebol tak rabiátny ako hlúpy, ale bol fanatickým prívržencom nejakej náboženskej sekty. Aby nebol nápadný politickému komisárovi, tak nás statočne preháňal. Pochodovali sme s prilbami na hlave. Jeho koníčkom bolo pochodovať na čele spievajúcej čaty v prilbách v letnej horúčave. Šetril len Jarka Bálinta, ktorý bol utajeným kazateľom v baptistickej sekte. Ešte mu aj pomohol niesť pušku, keď ho 40 kg ťažká, „plná poľná“ tlačila k zemi. Kráľovopolská mestská štvrť sa ozývala každé ráno a na obed od pochodov: Na tú svätú Katarínu, Priez spáleniště, priez krvavé řeky, Čapajev a Škoda lásky. Slovenské matičky pekných synov máte sme si nechali nakoniec, keď sme vyzerali najviac zúbožení. Čatár prísne kontroloval kto sa nepustil do Kataríny alebo matičky a keď zistil, že niekto nesplnil rozkaz, rozkázal celej čate premeniť krok na galop a v pokluse spievať. Icha na neho vymyslel búdu. Skrátil upínací remienok svojej prilby. Ak ju neupevnil so zapnutým remienkom pod bradou, tak mu prilba padala z hlavy. Ak ju pripevnil, tak sa dusil. Pri plnení rozkazu spievať, upozornil na seba čatára keď začal zmodrievať a vydával podivné zvuky dusiaceho sa človeka. Vystrašený čatár k nemu pribehol. *Člověče, co to děláte?* Icha mu chrapľavým hlasom odpovedal: *Jo rozkaz je rozkaz, rozkaz sa po.... nesmí* a neúprosne zmodrieval a dusil sa ďalej. Nakoniec imitoval stratu vedomia a kým sme ho kriesili, mali sme možnosť zbaviť sa prilby a potom pokračovať v pochodovaní bez spevu a klusu. Čatár neriskoval, žeby sa musel zodpovedať za zavinenie mimoriadnej udalosti.

Kolegovia z druhej čaty, ktorej velil ten sadistický pitekantropus, už boli psychicky a fyzicky na pokraji svojich síl. Večer sa zišiel poradný zbor, aby rozhodol o osude tyrana. Janko Galád, ktorý bol vynikajúcim futbalistom inicioval nápad, aby delegáti požiadali veliteľa usporiadať futbalové stretnutie „katedristov“ proti poddôstojníkom v prezenčnej službe. Dohodli sa na zostave hráčov. Do obrany nastúpia tí čo nevedia hrať ale sú silní a trafia nakopnúť protivníka. Do útoku pôjdu aktívne hrajúci futbalisti. Cieľom zápasu je výhra za každú cenu a to vyradením pitekantropa z ďalšieho účinkovania ako cvičiteľa. Kto vyhrá s väčším počtom úspešných gólov nie je podstatné. Od pondelka každé poobedie trénovali družstvá. V nedeľu pred početným obecnstvom v uniformách sa konalo historické stretnutie. Janko Galád dal vedúci gól a tím podporil guráž Ruda Laca, ktorý nabral útočiaceho pitekantropa tak nešťastne, že mu dolámal píšťalu na dvoch miestach. Nemrzelo nás, že rozhodca vylúčil Ruda a že trestný kop premenili na gól. S raným hráčom sme sa už nestretli potom, ako ho sanitkou odviezli do nemocnice do Hradca Králové. Tak to dopadne, keď zverolekár je len človekom a keď ako zverolekár siaha k prevencii pomocou futbalu. Odvetné stretnutie sa nekonalo.

Na záverečnej skúške bojového umenia sme štyria vysokí stáli pred palebnou čiarou s nabitou protitankovou „pancierovkou“ v ruke (pancierová päšť, alias pan-

cerfaust). Držali sme ju podľa predpisu. Odpaľovaciu rúru s ostrou hlavicou sklo-
nenou k zemi. Pred nami na vzdialenosť niekoľko desiatok metrov ťahal mecha-
nizmus maketu tanku, do ktorého sme mali trafiť. Za nami, na vrchu valu
vykopaného zákopu stála skúšobná komisia. Rad oficierov, na pleciah plno veľ-
kých zlatých hviezd a s našitými lampasmi na okraji nohavíc, na čele s generálom
Kalfusom. Karol mi pošepkal.

Videl si už generála ležať na zemi?

Karol, preboha neblázni.

Dávaj pozor, teraz niečo uvidíš.

Veliteľ ostrej streľby vydal rozkaz: *Vojín Karel Čupka na palební čáru, vpřed!*
Karol vypochoďoval. *K střelbě připravit!*

Doteraz sa čudujem, že sa nekonal vojenský súd a že Karol nebol potrestaný
lebo to, čo po poslednom rozkaze vyviedol, sa rovná hororu. Karol vyhodil na
plece odpaľovaciu rúru opačne, s nasadenou hlavicou smerujúcou dozadu. V tom
momente všetci dôstojníci sa hodili na zem a naraz kričali na Karola, ktorý akoby
nevedel o čo sa jedná, obracal sa z jednej strany na druhú, kým všetkých okolo
stojacich vrátane aj nás nepoložil na zem. Potom s nevinnou tvárou dieťaťa napravil
polohu strely a prehlásil: *Prepáčte, mal som trému.* Veliteľ strelnice mu odobral
strelu a to, čo si stojací Karol v pozore vypočul od poroty je neznesiteľné aj pre
cenzúra. Tak to dopadne, keď zverolekár je len hriešnym človekom a pacifistom,
ktorý nenávidí uniformu a zbrane.

O niektorých komických príhodách z čias skráteného vojenského výcviku som
už čosi napísal v publikácií V znamení modrého kríža. Ako Bogdan vysadol do
sedla pri jazdeckom výcviku v Michalovciach zadkom k hlave koňa, ako si cvičený
bojový kôň ľahol Ichiovi medzi nohy, ktorý so svojimi plantajúcimi dlhými nohami
nenazdajky dal povel koňovi zo sedla, aby zaujal obrannú polohu pred streľbou.
Z repertoáru som snáď vynechal špeciálnu technológiu dostať Imra Štuchala do
sedla, čo by sa nám nebolo podarilo bez predchádzajúcej teoretickej prípravy
a praktickej ukážky profesora Pačenovského v telocvični, keď sme 125 kilového
Imra vykladali na bradlá. Z jednej strany ho traja dvíhali a z druhej rovnaký počet
asistentov ho istilo, aby nespadol. V Michalovciach tá procedúra bola o to ťažšia,
že kone prideľovali podľa mohutnosti a výšky jazdca, no a Imrovi sa ušiel naj-
mohutnejší valach s kohútikovou výškou 180 cm, k čomu bolo potrebných zaistiť
až štyroch Imrových spolubojovníkov, ktorí suplovali žeriav. Ďalší štyria bránili
pri hlave a zadku tátošovi uhýbať sa na bok. Dole to už išlo Imrovi ľahšie. Z pra-
vidla vždy pristal namätko na vlastných vankúšikoch.

Nemôžem nespomenúť denne niekoľko krát sa opakujúci konflikt medzi Julom
Pačenovským a Alim Pudmarčíkom. Julo bol miernej povahy až pohodlný a roz-
tržitý optimista, ktorý hľadel do budúcnosti cez silné dioptrické okuliare, ktoré ne-
ustále hľadal a so zastretým až chrapľavým hlasom vyzýval spolubývajúcich, aby
mu pomohli nájsť okuliare, bez ktorých bol slepý. Pudmarčík bol typický sangvi-
nik, ktorý sa dal ľahko vydráždiť až k zúrivosti. Nebyť zaužívaného zvyku v Če-

pičkovvej armáde, že po určitom čase použitia a pri zmene osôb na ubikáciách sa vymienila slama v slamníku na železných posteliach, nebolo by došlo ku konfliktu medzi Julom a Alim. Julo obsadil hornú posteľ, Ali spodnú pod ním. Nákladná vojenská Tatra vysypala na dvor čerstvú slamu z JZD. Dostali sme rozkaz, pripraviť si posteľ na mesiac pobytu. Vlastnoručne sme si napchali slamník podľa vlastného gusta. Aby ani tento bojový úkon netrval dlho, tak na jednej dlhej strane slamníka nechali dlhý otvor, ktorý sa na posteli zakryl plachtou. Julo mal averziu ku slamníku. Nepodarilo sa mu nájsť na ňom vhodnú polohu a len čo na nej chvíľu ležal, začal ho „vylepšovať“, čo obyčajne chcel dosiahnuť obrátením slamníka. Pri tom obracaní sa slama sypala na Aliho, ktorý zoskočil z postele a začal mlátiť Jula vojenskou obuvou zvanou „pulitráky“. Keď sa vyzúrili, očistil svoju posteľ od slamy a zaľahol. Ale z Julového slamníka naďalej vypadávala slama. Ali zúrili a nadával. Julo so svojou flegmou Angličana ho upokojoval. *Tak dobre, dáme to do poriadku, obrátim slamník do pôvodného stavu.* Pri tej oprave znovu sa sypala slama na Aliho a zopakovala sa bojová scéna za účelom ukojenia vášni.

MVDr. Štefan Izák bol pravdepodobne najstarším vojakom zaradeným do základného výcviku. Cesta z vysokej školy veterinárstva vo Viedni, cez vysokú školu v Brne, na vysokú školu veterinárskej medicíny v Košiciach mu trvala 9 rokov. V roku 1949 nastúpil medzi prvými asistentmi na novozaloženej Vysokej škole veterinárskej v Košiciach. Na krátky čas sa vrátil do Brna a po získaní potrebnej kvalifikácie bol v Košiciach poverený zriadením a vedením ústavov pre hygienu a technológiu potravín. Po celý čas pendlovania medzi vysokými školami bol dočasne oslobodený od vojenskej služby, ale vstupom do života Čepičkových zákonov o brannej povinnosti sa ocitol medzi nami uchádzačmi.

V rámci skráteného základného výcviku sme absolvovali ostrú strelbu z pušky, zo samopalu, z pištole, z elektricky odpaľovanej pancierovky a hod granátom. Vojak Izák vypochoďoval ku skúške zo strelby z pušky, s puškou zavesenou na pleci, ktorá mu udierala o členky. Od poranenia ho uchránila sára „pulitráku“. Pri povelu *k nohe zbraň* s nasadeným bodákom bola hlava bojovníka na úrovni hrotu bodáka.

Na strelnici zaľahli vedľa seba na čiaru Izák, Borovský a Bálint. Izák, ktorý z takej pušky ešte nestrielal, Borovský, ktorý bol krátkozraký a Bálint, ktorému sekta zakazovala používať zbrane. Strielali na okrúhly terč uprostred makety stojaceho strelca. Strelmajster im vydal po 10 nábojov. Na povel *pripraviť, nabíjať, páliť* sa ozvala salva. Tri krát desať výstrelov. Strelmajster skontroloval počet prázdnych nábojníc a zaistenie zbraní. Vydal povel k „terčom“. Rozhodcovia vyjavene hľadeli na hlavolam. Vojak Izák mal z desiatych rán štrnásť zásahov do terča, Borovský obstrielal rám figuríny a Bálintova figurína aj s bielym podkladom v ráme zostala nedotknutá. Izák splnil úlohu na výbornú, a Bálint, ktorý nemohol odmietnuť strelbu, vyriešil problém svojsky, aby ho nevyrazili zo školy pre náboženské tmárstvo. Pomohol Izákovi. Nikdy sme sa nedozvedeli kto, ako, kam triafal, lebo to ani oni sami nevedeli.

Zverolekári na štyroch kolesách

Keď sme v roku 1955 ako promovaní veterinárni lekári vstupovali do zamestnania u veterinárnej služby poľnohospodárskych odborov okresných národných výborov, väčšina z nás, okrem vytrénovaných nôh, nevlastnil iný dopravný prostriedok. Po rozbitých vicinálnych komunikáciách sa neosvedčila ani najjednoduchšia dopravná technická vymoženosť, bicykel, lebo v značnej miere obmedzovala dodržať požiadavku doby na pohotovostnú výbavu zverolekárov v znamení omnia mea mecum porto. Najviac hospodárskych dvorov JRD umiestnili na konfiškovanom pozemku bývalých veľkostatkárov alebo na pozemku cirkevných a obecných, ale zásadne na najmenej vyhovujúcich parcelách pre prevádzkarne živočíšnej výroby. Každú jeseň sa farmy premenili na močarisko. V zablatených dvoroch novozaložených JRD bolo umenie dostať sa od brány do maštale bez straty gumených číziem, ktoré uviazli v hustom lepkavom blate. Niektorým šťastnejším sa ušiel služobný motocykel. To tiež nebolo boh vie čo, lebo okrem prepravy pasažiera bez cieľného určenia slúžil ako šrotovník všetkého, čo sa nabalilo do objemnej pohotovostnej brašne zverolekárov. Tých málo obvodných zverolekárov, ktorí vyhrali prvú cenu motoristickej lotérie, mohli rozvážať peších kolegov na pridelenom štátnom aute. V roku 1955 v našom okrese do parku motorových dopravných prostriedkov veterinárnej služby patrili tri motocykle. ČZ 100 a 2 Jawy 250, na ktorých premávali veterinárni pracovníci. Na vlastnom aute značky Tatra chodil do praxe poštatný súkromný zverolekár Dr. Liplich, ktorý patril k prvým absolventom ročníka, ktorým brnenská vysoká škola udelila Zlaté diplomy. Obvodný zverolekár Dr. Pacelt chodil do praxe na bričke, do ktorej zapriahol požičaného koňa z JRD. V roku 1957 prideliť službe so 7 obvodmi služobné auto Škoda Tudor pred generálnou opravou a v nasledujúcom roku pridali aj torzo automobilu Minor Combi, ktoré malo slúžiť až do jeho rozpadu. O jeho generálnej oprave sa nesmeli ani len uvažovať. V roku 1960 bola zavedená „žurnálna služba a dni prevencie“. Podľa veľkosti a počtu obvodov vybavili veterinárne strediská 1-3 motorovými vozidlami so šoférmi. V roku 1966 sa podarilo ekonómovi ŠVS vypočítať, že pre štátnu pokladňu bude najúspornejším spôsobom zabezpečiť pohyblivosť terénnych zverolekárov, keď do praxe budú chodiť na vlastných motorových vozidlách. Narodilo sa predsavzatie vedenia posadiť terénnu veterinárnu službu na štyri kolesá.

Od roku 1955 do roku 1965 bol v platnosti poradovník čakateľov na nákup áut, kedy sa podarilo cca 35 % uchádzajúcim obvodným zverolekárom nákup auta. Vedenie presadilo na príslušnom ministerstve kvótu na prednostný prídel niekoľko vozidiel, na nákup ktorých bol zostavený poradovník. Podmienkou pridelenia prednostného nákupu bol záväzok kupujúceho zverolekára, že súkromné vozidlo bude používať aj na služobné účely. Do roku 1967 bola terénna zverolekárska služba posadená na štyri kolesá a malá časť štátnych vozidiel so šoférmi zostala iba vo zväzku riadiacich, výskumných, diagnostických a obchodných veterinárnych inštitúcií.

Pre obmedzenú možnosť výberu z ponuky automobilových predajní mimo Tuzexu, ako aj pre riedku sieť kvalitnejších auto opravárenských dielní na vzdialenejších miestach od väčších miest a pre obmedzené finančné možnosti mladšej generácie zverolekárov, parkovali počas porád pri veterinárnych strediskách autá značky Škoda, Wartburg, Trabant, ktoré po ich zhumpľovaní za 5 rokov museli majitelia vymeniť na nové typy vozidiel Škoda, Moskvíč, Dacia a Lada. O niečo pestrejšie boli parkoviská pred východoslovenskými veterinárnymi strediskami alebo v okresoch Dunajská Streda a Komárno, z jednoduchého prozaického dôvodu. Na začiatku storočia z východného Slovenska emigrovalo najviac ľudí do USA a Kanady, ktorí po druhej svetovej vojne mohli iba korešpondenčne komunikovať s rodinou na Slovensku. Takto sa dozvedeli o rozdielnej životnej úrovni poštátnených zverolekárov u nás a robotníkov dôchodcov v USA alebo v Kanade. V znamení súdržnosti rodiny sa takto východoslovenskí zverolekári dostali ľahšie k tuzexovým bonom. V podunajských okresoch si pomohli zverolekári pestovaním karfiolu, o ktorý bol veľký záujem v severnejších oblastiach Slovenska. Preto sa tam na parkoviskách častejšie objavovali aj Fiaty, Simky a Ford Anglie.

Pochopiteľne terénni zverolekári prijali nadšene možnosť dostať sa k autám. Konečne dôstojnejšie sa mohli dostať ku pacientom ako pred tým, keď chodili pešo, na tandeme motocykla, na traktoroch, konským a volským záprahom, poštovým vozom, vlakom alebo autobusom. Vybavili viac prípadov, ušetrili aj kopu času. Aj keď sa hovorilo, že čas sú peniaze, v prípade zvýhodnene zmotorizovanej služby to neplatilo pre zverolekárov. Peniaze, ktoré s „časom“ ušetrili, minuli na prevádzkovanie a nákup nových vozidiel a získaný čas na údržbu svojich aut. Od poštátnenia služby poukazovali zverolekári na nerovnosť medzi dvomi doktor-skými titulmi. Kým lekárov vozili štátom platení šoféri v štátnych sanitkách, zatiaľ štátny zverolekár musel odstraňovať denne z vlastného auta nanesený hnoj zo štátnych podnikov, za minimálnu úhradu prevádzkových nákladov. Osud nám nedoprial, aby naše biele lekárske plášte zostali do večera biele, lebo ak ich „kravský gejzír“ ušetril, tak to nahradili upotrebené motorové oleje a mazadlá pri výmene kolies alebo počas opravy nepredvídateľných porúch našich vzdorovitých motorov.

Nadobudnutým autám prednostným nákupom sa najviac tešili ekonómovia pre získané úspory, štátne poisťovne z povinných úrazových a havarijných poistenec-kých zmlúv a samozrejme, že už existujúce alebo nastávajúce manželky, ktoré sa dopredu tešili vidine, že sa budú môcť po pánsky a pohodlne vozit' na nákupy, na kultúrne podujatia, na návštevy, dovolenku a rekreáciu. Netušili, že auto, ktoré patrilo v tých rokoch do kategórie nadštandardného luxusného tovaru, vo zverolekárskejších rodinách môže stratiť svoj luxusný charakter a premeniť sa na odistený granát, po výbuchu ktorého nasledovala vždy tichá domácnosť až po neveru. Ako sa to často stáva, intenzita počiatočnej radosti postupne oslabne, až sa stratí pod vplyvom narastajúcich a množiacich sa starostí. Pred spojajdením služby, zverolekár – manžel, prichádzal domov v odeve napáchnutom čpavkom a kyslou silážou, s čím vo verejných dopravných prostriedkoch nevzbudil odpor u cestujúcich,

lebo okrem neho tam smrdelo viac pasažierov od iných prenikavých a odporných pachov. Doma sa pred vchodom do obytnej časti bytu prezliekol a civilizovaný sa usadil k rodinnému stolu. Komplikácie vznikli po podpísaní zmluvy o používaní súkromného auta pre služobné účely.

Zverolekár, ktorý odchádzal ráno do praxe, tak počas dennej návštevy zvierat, trebárs len na desiatych rôznych lokalitách, vystúpil z auta a nastúpil 12 krát, pri ktorom úkone sa zadkom šúchal 24 krát po sedadle. Tým zo všetkého príslušenstva kabíny auta sa opotreboval poťah sedadla vodiča. Jedinou možnosťou ochrany originálu bolo využitie ochranných poťahov. Nemohli byť z praktického umývateľného nenasávajúceho materiálu, aby sa spotený zverolekár počas jazdy mohol zbaviť získaného znoja pri vybavovaní ťažkého zákroku. Ale textílie sa nasiakli pachom od odevu zverolekára a za 5 dňový pracovný týždeň nabrali také množstvo odoru, že luxusný dopravný prostriedok páchol ako neošetrený kravín. Od častej zmeny tlaku na operadlo sedadla a zmeny objemu oblečenia šoféra, rýchlejšie dochádzalo k únave kovu a operadlo sa zlomilo pod tlakom opierajúceho sa šoféra. Určite sme neboli výnimkou a nemohlo to byť ani náhodou, že v priebehu existencie veterinárneho strediska sa to prihodilo kolegom Pompošovi, Horváthovi, Lucinkiewiczovi a mne. V hlbokých protišmykových ryhách podošvy gumených čižiem spravidla zostali ťažko odstrániteľné odtlačky kravincov pomiešané s časťami podstielky, ktoré sa pri chôdzi sprešovali do podobného tvrdého materiálu z akého niekedy stavali hrady, ale po odchode domov, počas ovládania pedálov vypadli z rýh a obohatili koberec pod nohou vrstvou bohato pohnojenej úrodnej zeme. Pokiaľ niekto mal rád kvety, nemal núdzu o kvalitne hnojivo na muškáty. Tí menej pedantní mohli sadenice vysadiť priamo na podlahe auta. Ani zadné sedadlá neboli ušetrené. Počas pracovného týždňa sa na nich hromadili rekvizity a beda, keď sa uvoľnila zátka fľašky s roztokom Chlumského, Ajatínu alebo Jódovej tinktúry.

Manželky riskovali, že ak bez generálneho upratovania kabíny nasadnú do auta, tak zbytočne použili pred jazdou najkvalitnejšiu kozmetiku, značky Chat noir alebo Miss Christian Dior. A čo iné mohol vtedy urobiť zrobený zverolekár, ako vybrať z auta rekvizity a po ťažkej odbornej šichte pustiť sa do upratovania. Okrem týchto banálnejších nepríjemností k problémom sa pridružili omnoho vážnejšie. Autá až na malé výnimky vyrábali z materiálu, ktorý čosi vydržal u majiteľov aut, ktorí jazdili po suchých cestách a v zime odstavili vozidlo z prevádzky. Výrobcovia netestovali odolnosť plechu, podrobený systematickému ohlodávaniu blatom, močou, soľou a silážnou kyselinou stredisk JRD a ŠM. Ani na odolnosť proti vytrhávaniu celých trsov trávy počas jazdy po pasienku za ovcami a ku salašom. Napriek tomu, že sme patrili do podunajskej oblasti južného Slovenska, poľnohospodárske podniky v pôsobnosti nášho veterinárneho strediska chovali najviac oviec na Slovensku. Už len pre zaujímavosť vymenujem 26 v extraviláne vystavených salašov z existujúcich 27 ovčincov: Mišička, Čarad, Agota, Vilmoš, Kanala majer, Mélyszög, Konôpka, Studená dolina, Košút majer, Pereš, Semer Potok, Agá-

cos, Mogyoróš, Wolner pusta, Hand'áš, Szölc, Heckov, Lipovec, Hirzsberg pusta, Litva, Rajpusta, Beluja, Kotinka, Iskorňa. Na autách podľahli korózii najprv prahy pod dverami, blatníky a nakoniec nenápadne odhnila pod kobercami podlaha na strane vodiča. Do zimnej výbavy sme museli pridať lopatu, jutové vrecia pod kolesá a kladkostroj, ak sme nechceli zamrznúť zapadnutý v snehovom záveji. Podaktorí museli mať dve lopaty. Jednu širokú s dlhým poriskom na odhadzovanie snehu pred garážou ráno pred odchodom do práce a druhú menšiu s kratším poriskom, ktorú nosili so sebou a použili na vyhrabávanie snehu alebo blata spod koles.

Najväčším prínosom posadenia terénnych zverolekárov na svoje štyri kolesá bol prudký pokles prehreškov z alkoholizmu. Postupne sme sa vypracovali na primerane prijateľných šoférov po ťažkom teréne a na údržbárov vozidiel. Viacerí sa stali majiteľmi dvoch aut, kedy odpadli kontroverzné výmeny názorov s manželkami o stave hygienických pomerov v rodinnom luxusnom dopravnom prostriedku.

K menovaným objektívnym nepríjemnostiam všeobecného rozsahu, ktoré sú známe seniorom, sa pridružili individuálne ojedinelé kuriózne príbehy.

O radoostiach šoférovania začnem písať epizódy najprv z môjho repertoáru. Ešte pred tým, než sa dostanem k podstate príbehov, musím sa dotknúť reality subjektívnej povahy. Počnúc rokom 1956 do roku 1960 so služobným Tudorom som najazdil 210 000 km. Od roku 1962 do roku 2006 som mal odjazdených ďalších 1 350 000 km, z toho 440 000 km na súkromných cestách a 910 000 km na služobných cestách. Od roku 1962 do roku 2006 som vymenil 2 Wartburgy, 4 Škody MB 100, 2 Škody 105, 1 Škodu Favorit. Možno neveriteľnou kuriozitou je, že s poslednou Škodou 105, vyrobenou v roku 1982, som jazdil do roku 2018, kedy 36 ročné auto, ktoré absolvovalo 740 000 km len s menšími opravami, putovalo na vlastných kolesách do dielne klubu veteránov v Bratislave. Ešte som dlhý s vysvetlením, prečo som zostal verný škodovkám. Z jednoduchého prozaického dôvodu. Potreboval som pojazdné vozidlo na každý deň. V meste môjho bydliska sa orientovali opravárenské dielne, ale aj opravári, na opravu a servis škodoviek. Okrem toho aj vedúci mechanizačných služieb na JRD sa vyznali v jednoduchých strojoch, takže v prípade potreby mi spojzdnili porúchané vozidlo na počkание. Po tomto vysvetlení bude ľahšie priblížiť atmosféru „radostných“ príbehov zverolekára šoféra.

Väčšina ciest, mimo „hlavných ťahov“, boli spevnené makadamom. Premávalo na nich ešte mnoho tradičných konských povozov a roztrasených vlečiek za Zetormi. Z týchto nákladných dopravných prostriedkov vypadali často klince, šraubý a obrúsené kovové predmety počas ich natriasania na cestách s nerovným povrchom. Pre istotu okrem rezervného kolesa som nosil so sebou aj rezervnú dušu. V apríli som sa vracal od prípadu z Ipeľských Úľan. Na ceste medzi Úľanmi a Plášťovcami pracovali cestári. Po zimnom ošetrovaní zľadovateného povrchu cesty so solenou škvárou, kopili zostatok posypu mechanickým zametačom. Rozdrvenú škváru na prach nakladali na vlečku za zametačom pomocou pohyblivého pásu.

Celá procedúra sa odohrala v neprehľadnom oblaku rozvíreného prachu. Na úzkej ceste, plnej ostrých zákrut, som sa nepokúšal predbehnúť pracovné stroje a odstabil som vozidlo na blízkej lesnej čistine, aby som tam v chládku počkal, kým sa cestári dostanú na konci cesty ku križovatke.

Len čo som sa pohol na spiatočnú cestu, prepichol klinec pneumatiku. Nahradil som koleso rezervným kolesom. O 100 m ďalej ďalší tesársky klinec prepichol pneumatiku rezervného kolesa a roztrhol dušu v dĺžke 5 cm. Vymenil som dušu, ktorú som krvopotne napumpoval ručnou hustilkou. Za ďalšou zákrutou ostro obrúsený zub železnej brány roztrhol pneumatiku aj s dušou. Horko-ťažko som došiel na mechanizačné stredisko JRD Plášťovce, kde mi požičali koleso z traktora, s ktorým som došiel domov. Bol som v nepravom čase na nevhodnom mieste, kde z pásu nakladača škváry popadali všetky kovové predmety na cestu. Čo nepozbieral zametač, pozbierala moja škodovka.

V lete 1963, v sobotu ráno som na dvore bitútku vyčistil, umyl, naleštil, navoňal svojho Wartburga. Chystali sme sa s manželkou na návštevu rodiny v Budapešti. Vedúci bitútku mi dovolil použiť provizórnu šikmú rampu z foršni na dvore bitútku, aby sa dal dôkladnejšie vystriekat' spodok auta. Okrem tej provizórnej šikmej rampy druhou špecialitou familiárnej umývačky bolo preklenutie dvora vodovodnou rúrou, pomocou ktorej sa dalo dostať vodu z jednej strany dvora na druhú. Aby rúra neprekážala vozidlám, upevnili ju na tri tyče z ktorých jedna bola zabetónovaná v prostriedku dvora. Kým som leštil karosériu, zabrzdzený Wartburg stál na šikmej rampe s otvorenými prednými dverami, aby lepšie vyschli gumené koberce. Dokončil som leštenie a bez toho, že som sa pozrel do spätného zrkadla, povolil som ručnú brzdu. Neuvedomil som si, že za mnou stojí podporný stĺp vodovodnej rúry. Auto sa skotúlalo z rampy a zostalo stát' opreté otvorenými dverami o podporný stĺp. Závesy dverí sa skrivilili, dvere sa nedali zavrieť. Ponáhlal som sa do autoopravovne, v ktorej špecialista na opravu karosérie pomocou hrubej oceľovej tyče a mohutného kladiva opravil dvere. Ešte že tie prvé Wartburgy boli vyrobené z dobrého materiálu. Natešený, že sa to dobre skončilo, pristál som pred domom.

Už som bol patrične oblečený, keď ma zootechnik z JRD Preseľany požiadal o intervenciu pre výskyt hromadného ochorenia a hynutia kačíc na farme pri jazierku Čipitó v agátovom lese. Žena šomrala, ja som nadával a zootechnik orodoval o pomoc. Z tejto emocionálnej zmiešaniny skončili víťazne povinnosti.

Na kačacej farme som zariadil potrebné opatrenia a pobral som sa na spiatočnú cestu. Na obmedzenom priestore medzi stojacimi stromami a pňami vypílených stromov som potreboval cúvať pri otáčaní vozidla. V spätnom zrkadle som mal len obmedzený výhľad na zatrávený terén, tak som otvoril dvere a nahnutý z dverí som sa pozeral dozadu pri cúvaní. Nezbadal som peň odpíleného stromu, do ktorého sa zapreli otvorené dvere a znovu som ich vyvalil ako pred hodinou na bitútku. Komentár, s ktorým som uctil Murfiho zákony sa nepodobal žalmu Jeremiáša. A hybaj naspäť do autodielne. Mechanik sa pozrel na dvere, potom sa

ku mne obrátil s pochybovačným výrazom tváre s otázkou: *Doktor, vy nemáte inú pasiu, len zdemolovať dvere vlastného vozidla?*

Aj takto sa môže stať zverolekárska prax posadená na štyri kolesá spúšťáčom rodinnej hádky.

Nebol som jediný, ktorý mal trampoty s autami a nepatril som ani medzi tých najhorších motoristických analfabetov. Niektorí kolegovia predviedli omnoho nebezpečnejšie kaskadérske ukážky.

Kolega Sabó na rovnej ceste z Lontova do Ipeľského Sokolca dostal šmyk. Spanikáril v balansujúcom aute, pustil kormidlo a preskočil na zadné sedadlo. Auto sa zastavilo opreté o slivku. Dodnes je záhadou, ako dokázal vykonať taký husársky skutok.

Kolega Pompoš mal poruchu na brzdách, nevedel včas zaradiť rýchlость hore sa štvorajúc na svahu medzi Slatinou a Plášťovcami. Auto sa na sekundu zastavilo, potom sa pohlo dozadu, kolega z neho vyskočil, auto prerazilo zábradlie a skončilo v agátovom lese.

Kolegovi Benešovi vypovedali brzdy na ceste z Beluje do Plášťoviec. 10 kilometrový úsek zvažujúcej sa cesty, lemovaný lesom a bohatý na ostré zákruty, absolvoval bez brzdzenia s Minorom takou rýchlостью, že predbehol Tatraplan.

Kolega Pély nevybral zákrutu na serpentínach z Hrušova a pri rýchlости 90 km/hod zastavil kolegovu Tatrovku tak, že ju oprel o skalnú stenu. Príslušníci VB mu zistili v krvi alkohol a bolo proti nemu zahájené súdne jednanie. Onedlho, počas jazdy autom Štátneho majetku Šahy, obdivoval siatinu obilia plnú kvitnúcim vlčím makom a nezbadal odstavené nákladné auto na okraji rovnej cesty medzi bitúnikom a Hrkovcami. Prebral sa zaseknutý pod korbou nákladného vozidla. Od súdili ho na uhradenie škody. Zomrel však prezident Zápotocký a nastupujúci prezident Novotný udelil amnestiu pre podobných delikventov. Po vyhlásení amnestie vpadol do kancelárie na ONV a z plného hrdla zakričal: *Nech žije Novotný, kým nerozbijem ďalší voz.*

Ani veterinári technici nezaostali za zverolekármi. Pišta sa podujal, že na dožinkové slávnosti v dedine dopraví 100 litrov vína. Na zadné sedadlo auta dal dve 50 litrové sklenené fľaše bez ochrany. Po vydarenom nákupe vína sa pohol. Na prvom výmoli auto poskočilo, fľaše narazili do seba na najtenšom mieste skla a cesta na 6 km úseku bola pokropená Veltlínom zeleným. Z auta sa nedala vyvetrať tá vábivá aróma.

Na jeseň štyria technici celý deň ošetrovali paznechty krívajúcich oviec na ŠM a správca ich pozval na oldomáš do pivnice ŠM. V aute sa nadýchali lákavej vône a „dostali slinu“. Ráno o piatej ma zbudil náčelník dopravnej služby VB. Mám vraj s ním okamžite ísť k železničnému prechodu v Hrkovciach, kde havarovali moji pracovníci. Auto ležalo na streche 10-15 m od cesty pred závorami v kukurici. Cez otvorené okná vybehli z neho psi, ktorí olizovali uvoľnené zostatky včerajšieho hodovania. Na kope ležalo krížom-krážom štyri živých, ale nehybných tiel v hlbokom spánku. Najbližšieho k dverám sme zobudili. Zahmleným zrakom,

ktorým nekoordinovanými očnými guľami prezrádzal, že pozerá ale nevidí, sa nechápavo na nás pozrel a začal spievať *Červená ružička...* a znovu zaspal.

Auto postavili dedinčania na kolesá, ktoré okrem škrabancov neutrpeľo vážnejšie zranenie. Cestujúci vyviazli bez škrabancov. Ja som nabehal veľa kilometrov, kým sa mi pomocou riaditeľa OVZ podarilo ututlať na najmenšiu mieru represie takej maličkosti... veď sa nič vážneho nestalo. Boh Bakchus držal ochrannú ruku nad svojimi prívržencami, čo sa triezvym nemôže stáť. A príležitostné vybočenie z normálu a alkoholické opojenie patrí do rysov „človečiny“. Aj veterinárni technici boli len hriešni ľudia.

Zo základných črt mojej povahy, zmyslu pre poriadok a disciplínu, vyplývalo rešpektovanie zákonov. So všetkými som sa vedel vyrovnáť, až na zákon schválností v súvislosti s motorizmom, pôsobením ktorého zlyhalo moje sebaovládanie a so svojim slovným prejavom som sa zmenil z intelektuála na opitého paholka chrliaceho oplzlé nadávky.

Technici z nášho veterinárneho strediska chodili do okresného hydinárskeho veľkopodniku Koopera vypomáhať pri hromadných akciách. Technici dostávali od riaditeľa podniku k Veľkej noci 120 vajec ako odmenu za dobre odvedenú prácu a ja za ich uvoľnenie z pracoviska v prospech akcie v hydinárskom podniku. Pochopiteľne nie je možné nazvať moju ochotu za nezištnú pomoc, že som bol ochotný prebrať a dopraviť dary našim zamestnancom. Kolegova manželka sa dozvedela o mojej ceste pre vajíčka a poprosila ma kúpiť pre ňu 90 vajec, čo som tiež neodmietol. To sa už dalo kvalifikovať za nezištnú výpomoc.

Dvadsaťtri prepraviek po 30 vajec som naložil na zadné sedadlo mojej Škodovky, uložené vedľa seba v štyroch skupinách. V Hontianskej Vrbici mi chlapček na bicykli vybehol z dvora rovno pred auto. Napriek tomu, že na tom úseku som dodržiaval dovolenú obmedzenú rýchlosť 40 km/hod., od prudkého brzdenia sa zošuchli horné prepravky a na podlahe zostala vaječná melanž z rozbitých 110 čerstvých vajec. Nebudem komentovať, že v prvom momente čo všetko prebehlo v mojej mysli. Aby to čitateľ pochopil, musel by otrepať o podlahu svojho auta niekoľko vajec.

Technici dostali svoje, pani tiež, a mne z veľkonočného daru zostali neporušené moje dve a 10 slepačích vajec. Prispel som k tvorbe vtipov o senilnom lordovi, ktorého sa komorník opýtal s akou úpravou si praje ráno vajcia. Aj mňa sa opýtali technici, čo s Vašimi vajcami? Dostali odpoveď – vyškrabať z auta. Technici celý deň odstraňovali následky vaječnej havárie.

Na začiatku druhej polovice minulého storočia z kvality výrobkov autopriemyslu, hlavne karosérie, zo stavu komunikácii, spôsobu využívania dopravného prostriedku v danom prostredí v službách zverolekára vyplývalo, že pri dennom využití vozidlá boli v pojazdnom stave bez potreby väčších opráv päť rokov. Po ujazdení 150 000 km ich prevádzkovanie bolo vždy drahšie a preto som sa snažil vymeniť ojazdené auto za nové. Okrem zákonného poistenia som uzavrel s poisťovňou aj havarijné poistenie. Výšku náhrady za totálne zničené vozidlo stanovila

poisťovňa podľa veku nadobudnutia vozidla. Mnoho špekulantov využilo túto výhodu a prispelo ku totálnemu zničeniu auta rôznym spôsobom.

Všeobecne často spomínanou pranostikou je, že kto má šťastie v hmotných záležitostiach nemá šťastie v láske a opačne. Nato sa však zabudlo, že veľká šťastná láska môže byť sakramentsky drahou výsadou. Čo sa týka šťastia pri získaní materiálnych výhod som patril medzi smoliarov. Ak v tombole sa dali vyhrať cenné veci, tak ja som vždy vyhral cenu útechy k veselosti iných. Čo sa týka šťastia v láske som bol opatrný. Pri demolácii starej stavby som navrhol švagrovi, že ak mi pomôže pri demolácii, tak si môže zobrať použiteľné dosky a použiť ich pri stavbe svojho domu. Nenadchol som ho mojim návrhom, čo odmietol zaujímavým spôsobom. Ty máš šťastie, že rád pracuješ. Stál som tam s krompáčom v ruke zaskočený po zistenej novote, lebo som bol dovedy presvedčený, že šťastie má výherca lotérie, alebo na ceste ležiaci opitý poštar z Horných Turoviec, ktorý bez škrabancov prežil, keď cez neho preskočili kolesá Tatrovky naložená drevom.

Dva krát so mnou zlomyseľne zahrála Šťastena, keď ma navnadila na využitelnosť maleru v prospech šťastia získať finančný podiel na nákup nového auta. Za letnej obedňajšej horúčavy som uháňal na ojazdenej škodovke MB hore kopcom do majera ŠM. V spätnom zrkadle som videl podozrivý hustý dym a plamene, ktoré som ťahal za sebou. Uvedomil som si, že horím. Zastal som. Vyskočil som z auta. Plamene šľahali spod kapoty motora. Ani ma nenapadlo ich uhasiť. V tom prudko zabrzdil za horiacim autom Moskvič, z ktorého vyskočil vodič s takým hasiacim prístrojom v ruke, čo by stačilo na uhasenie továrne. Z dvoch bokov cez mriežky vetracích otvorov, zo zadu a zdola spustil na auto silný prúd peny, čím udusil plamene. S úsmevom pristúpil ku mne a veľké sklamanie pomiešané s nevôľou, ktoré sa zjavili na mojej tvári si vysvetľoval, že som sa ešte nezbavil zo šoku zo strachu. Medzi špeciality embéčiek patrilo časom upotrebované tesnenie pod AC pumpou a odkvapkávajúci benzín sa vznietil na horúcom plechu. Bol som múdrejší ale chudobnejší, lebo namiesto možnosti výhodnej úhrady za zhorené auto som mal zvýšené výdavky za oldomáš záchrancovi, montérovi za výmenu zhorených káblov auta a za obnovu laku. Do kabíny pribudol nový smrad, ktorý sa bratsky podelil o priestor s udomácneným pachom maštale.

Znovu som mal v pláne vymeniť už ojazdené auto, ktoré bolo zospodku odhnuté. Jediná klimatizačná možnosť v letných dňoch u bežných vozidiel bolo vetranie cez otvorené okno. Vodič síce riskoval, že mu vletíaca osa pristane za košeľou a bude sa brániť, keď ju vodič pritisne o operadlo sedadla, buď neznesiteľné teplo alebo risk, že osa nevletí. Na každom stredisku so živočíšnou výrobou sme hľadali chládok, kde by sme mohli vozidlá odstaviť so zavretými oknami, lebo ak sme ich nechali otvorené, bolo umenie zbaviť sa múch, ktoré sa podľa pachu v známom prostredí cítili doma. A nechať odstavené auto na slnku so zavretými oknami bolo iba dobré na prípravu „vajíčok do skla“. Na JRD v Plášťovciach som odstaviť hrdzavé vozidlo pod provizórnym prístreškom pre krátkodobé skladovanie slamy alebo objemového krmiva. Počas odberu zadržaných plodových

obalov u kravy som počul neidentifikovateľný rachot. Zakrátko príbehol natešený kŕmič. Doktor, dlžite mi pivo. Začo? Zachránil som Vaše auto od skazy. Mali ste šťastie, že ste nezavreli auto, a tak sme ho mohli vytlačiť v poslednej chvíli spod prístreška, ktorý sa prevalil.

Nuž také boli moje vyhraté ceny útechy.

Zverolekár na dovolenke

Poslednú príhodu použijem ako prechod z motoristickej oblasti do oblasti „trapasov“ a erotiky. Príhoda, ktorá potvrdzuje, v akom stave boli naše súkromné vozidla po absolvovaní 150 000 km v službe, má už aj mierny erotický a silný „trapasový“ náboj, ktoré sú typické pre ľudí. Nakoľko aj zverolekári sú iba ľudia, neminú ich ani podobné úkazy.

Nie je zvláštnosťou, že sa pracujúci tešia na dovolenku. Ešte viac sa tešili zverolekári pracujúci v nehostinnom prostredí. Zlomyseľný škriatok, vykonávateľ záverov Murfiho zákona schválností, zasahoval do diania vždy v najhoršom čase. Kým zverolekár chodil denne do roboty so smradľavým a zašpineným autom, nemal žiadne problémy, auto ho poslúchalo. Ale ak ho umyl, vyčistil, namazal, nabalil pred dovolenkou a pustil sa na cestu s rodinkou, nastúpili náhody ohlodávajúce nervovú sústavu vodiča, hlavy rodiny v jednej osobe a neskúseného navigátora v osobe znervóznenej manželky. Mladšia generácia spolucestujúcich na zadnom sedadle mala problém iba s cikaním.

Dva krásne týždne sme si užívali na rodinnej dovolenke v kempingu na ostrove Pág. Pri dennej prevádzke sa akumulátor nabil a vozidlo sa dalo ráno naštartovať bez problémov. Ale keď cez dovolenku auto stálo odstavené v autokempingu niekoľko dní, opotrebovaný akumulátor sa vysmial štartéru, z ktorého okrem zastenania nevyčaril iný zvuk.

Na deň odchodu meteorológovia hlásili početné búrky s výdatnými zrážkami. Stanoval som na nevyznačenej hranici kempingu pre nudistov. Auto som mal odstavené v stanovom tábore pri stane na svahu, aby som nemal problémy so štartovaním. V spiacom tábore, ako vymretom, skoro ráno sme nabalili do auta všetko okrem stanu. Chystalo sa k búrke. Manželku s deťmi som poslal do sociálnej budovy aj s mojimi šatami, aby nezmokli. Okolo nebolo vidieť ani „živáčika“ a preto, že v takej blízkosti nudistického kempu som nemal byť nápadný, dovolil som si vyzlečený nahý urýchlene zabaliť stan a uložiť ho do privesu. Stačil som akurát uvoľniť šnúry, vytiahnuť kolíky zo zeme, rozobrať a uložiť konštrukciu, keď sa náhle prihnala búrka a prudký vietor nadvihol vyprázdnený stan ako balón, ktorý plápolajúci sa vo vzduchu, visel na poslednej šnúre. Prudký vietor obávanéj „Bóry“ ma chcel zbaviť letného príbytku, za záchranu ktorého som zvädzal ukrutný boj. Nepodarilo sa mi nafúknuť stan vytrhnúť z pazúrov vetra a ukotviť ho. Na šťastie sa vracala do blízkeho stanu z toalety premočená Nemka, ktorá keď videla hroziacu

katastrofu, zaľahla vedľa mňa na pritlačenú celtu k zemi. Ležali sme pri sebe na premočenej celte, nahá nudistka a nahý „nenudista“, ktorému prudký prietrz mračien nedovolil pripustiť hriešne myšlienky. Využili sme minútové mierne utíšenie víchrice a mokrá zablatenú celtu sme napchali do malého batožinového privesu. Takto špinaví a mokří sme nemohli sadnúť do auta, tak sme sa išli umyť do sociálnej budovy. Poskytli sme mojej manželke naozaj kuriózný zážitok, keď ma uvidela ako nahý bežím za mladou, nahou Nemkou. Prestalo pršať. Po nekonečne opakovanom „dankešónovaní“ sme sa pohli.

Prezlečený do suchého odevu sedel som už na suchom sedadle. Na kamenistej ceste ku magistrále zostali veľké kaluže. Vbehol som do jedného hlbokého výmoľu plného vody a vtom som zažil najväčšie motoristické prekvapenie. Spod nohy popri gumených kobercoch vystrekol gejzír prúd vody rovno do môjho lona. Bol som až na kožu premočený. Odstavil som voz. S hrôzou som zistil, že na podlahe pod kobercom je otvor veľkosti dlane, kde vypadol hrdzou zožratý plech. Pod gumený koberec som prestrel dva uteráky a v kroví pri ceste som sa prezliekol do suchého. Mladosť - pochabosť, pochabosť - veselosť, veselosť - samý špás, pokračovali sme v ceste.

Mal som úplne spustené sklo okna, aby sa kabína lepšie vyvetrala. Uvoľnil som cestu protiúdcemu nákladnému autu. Korbu mal zakrytú plachtou. Keď sa dostal vedľa mňa, tak ho vo výmole nadhodilo, plachta sa nadvihla, a cez otvorené okno sa na mňa vylialo za vedro vody. Nenapnutá strešná plachta fungovala ako rezervná vaňa dažďovej vody. Mladosť, pochabosť, veselosť tretíkrát. Poverčivý človek by veril, že po trojici ho už ďalšie nepríjemnosti nepostihnú. Ja som neveril poverám a preto ma rozmarný osud potrestal.

Nabehli sme na pobrežnú magistrálu. Lialo ako z vedra. Pred Karlobagom zo skalnej steny padajúci ostrý kameň mi rozrezal pneumatiku. Cesta sa premenila na rieku. Vo vode siahajúcej nad členky som musel vymeniť koleso. Bolo po pochabosti, veselosti a radosti. Premočený som musel zasadnúť za kormidlo a v neprestajnom lejaku som viedol auto po Karlovac. Tam som zabočil zlým smerom a zastal som vo dvore mliekarne. Bolo ráno, keď pracovníci prichádzali na dennú šichtu. Pri otáčaní auta som musel odhodiť trošku nabok privesný vozík. Keď som sa zohol ku spieračskému výkonu, po nádychu a napnutí svalov mi praskli nohavice po celej dĺžke zadku, lebo rozmočené šitie nezvládlo taký nápor. Zostal som tam chvíľu so svietiacim bielym zadkom, lebo biele slipy lemované hnedými nohaviciami pripomínali zadok srnky. Za mnou sa ozval smiech divákov v intenzite revu Hurónov. Smiech je nákazlivý a mladý človek je náchylný. Odchádzal som z mliekarne s úsmevom na nevyspatej tvári uprostred špaliera veselých a tleskajúcich Chorvátov.

Čo je spoločným menovateľom, týkajúci sa používania auta na služobné účely a trampôt cez dovolenku? Iba toľko, čo dokázala urobiť z luxusného auta denná prevádzka po dvoroch JRD a ŠM v šesťdesiatych a v sedemdesiatych rokoch minulého storočia.

V čom je ukrytá tá erotika? Najviac v komentári, ktoré odzneli pri jednotlivých scénach. Potom vo vypučených dvoch nahých zadkoch na celte a a bežiacich naháčov v ranných hodinách a nakoniec v mojom srnčom zrkadle na dvore mliekarene. To už je ale prechod na trapas? Že zverolekár chodil na takom aute na rodinnú dovolenku, až potom nasleduje, že som bezvládne ležal nahý pri mladej Nemke, ktorú akoby som bol hnal ku sprchám pred očami mojej manželky.

Prekvapenia, „trapasy“ a pikantérie, ale prísne inkognito

K titulkom jednotlivých príbehov som si vypožičal názvy šlágrrov.

Predpokladám, že moje čarbanice nebude čítať taký človek, ktorý ešte verí, že ho bocian doniesol na objednávku na tento svet. Na základe tohto predpokladu si dovoľm neznámych čitateľov pozvať do toho autobusu, v ktorom v roku 1959 som cestoval s okresnými zverolekármi na organizovaný zájazd do historických zemí.

Tri dni ma naháňali...

V roku 1959 tuším som bol najmladším okresným zverolekárom na Slovensku, ale v Banskobystrickom kraji určite. V tej vznešenej spoločnosti skúsených zverolekárov som mal moje „prijímače“ napnuté naplno, aby mi neušlo ani jedno slovo z úst vážených pánov kolegov. Možno, že s odstupom 61 rokov sa už nepamätám na všetkých spolucestujúcich, čo však neuberá na hodnotu, že som si mohol v prítomnosti takej zverolekárskej elity vypočuť mnoho poučných a neobyčajných príbehov.

Vedúcim zájazdu bol krajský zverolekár MVDr. Pavol Kanka, ktorý vyzval kolegov, aby na chvíľu zabudli na prácu a bavili sa o záležitostiach všedných dní. Prítomní kolegovia, doktori veterinárskej medicíny: Kolodej, Kubiš L., Bustin, Ilčík, Galád, Kubiš G., Benedek, Feješ, Scherer, Farbiak, Jablonka, Saktor, Čunderlík, pristúpili na jeho návrh.

Už sme boli na Morave, keď za prenikavého zvuku sirény policajného auta zastavil náš autobus policajt mávajúci policajnou lopatou cez otvorené okno. Dvaja z policajného auta vyzvali doktora Kanku aby vystúpil, lebo ho neodkladne musia predviesť ku tajomníkovi krajského výboru KSS a náčelníkovi KOŠTB (Krajské oddelenie štátnej bezpečnosti). Dr. Kanka odovzdal funkciu vedúceho zájazdu doktorovi Jablonkovi. My sme pokračovali v ceste podľa programu, ale už mlčky, zahľbení do vlastných myšlienok o možných a nemožných scenároch v súvislosti s odchodom Dr. Kanku.

Druhý deň, ráno zavola Jablonka Dr. Bangu, aby sa dozvedel, čo sa odohralo v Banskej Bystrici po našom odchode, za čo Kanku vysadili z autobusu. Zoznámil nás s jeho odpoveďou.

Okresní zverolekári, asi tak týždeň pred naším odchodom, dostali príkaz osobne vybrať a poslať na bitúnok do Zvolena 2 zdravé teľatá prvej jatočnej triedy.

Podrobnejšiu informáciu sme nedostali. Stalo sa. Teľatá sme vyberali. Po ich vyšetrení základnými diagnostickými metódami s potvrdením o ich spôsobilosti podľa želania sme ich poslali na miesto určenia.

„Velikij vožd“ Nikita Chruščov bol na návšteve v republike s delegáciou z SSSR. Záverečná recepcia sa konala na Sliachi. Výberové teľce boli určené pre reprezentačné stolovanie. V deň stolovania zistili na ŠVÚ vo Zvolene zo zaslaných vzoriek na vyšetrenie, v určitej vzorke z kuchyne, prítomnosť salmonel. Bezpečnostné orgány sa o tom dozvedeli, keď z menu jedál ostali už len ohlodané kosti. Sabotáž, atentát, diverzia sa skloňovali v každom páde. Ako sa to hovorí, niektorý horlivý mudrc hodil do pľacu, že to mohlo byť od teľaciny, ktorá sa dostala na spracovanie bez predbežného laboratórneho vyšetrenia živých zvierat. Na tej recepcii nič netušiac sa hostia najedli do sýtosti, vypili more alkoholu, nikto sa s prepáčením neposral a pokiaľ niekto si odľahčil preplnený žalúdok od dobrôt nad výlevkou alebo záhradným kanálom, tak to bolo pôsobením sekundárneho vedľajšieho účinku alkoholu. Po prijatí tejto správy sa skupine zverolekárskeho praktikov vrátila dobrá nálada a po rozviazaní zablokovaných jazykov sa rodili vtipy na možné virtuálne príbehy na Sliachi. Nikita už dávno mlátil do stola päšťou v zasadačke Kremľa, zatiaľ kým chudák Kanka, riaditeľ ŠVÚ vo Zvolene, Dr. Hajdú a Dr. Banga vo funkcii hlavného veterinárneho hygienika prežívali ešte horúce chvíle, kým sa u nás hystéria sabotáže upokojila.

Zahod' svoje starosti...

Počas konzumácie raňajok sa z rádia ozýval hit - Zahod' svoje starosti. Kolegovia poslúchli a zahodili. Na rad prišli štekľivé historky. Náhodou, ja ako najmladší, sedel som v spoločnosti najstarších, s pánmi kolegami, Bustinom, Galádom, Feješom, ktorí boli len o niečo mladší ako môj otec a preto aj na moju adresu padali vtípné poznámky, ako uč sa junček, bude z teba múdry vôl. Ostatní boli absolventi brnenskej veterinárskej vysokej školy v rokoch 1948 -1949, ktorí štúdium veterinárskej medicíny začali študovať vo Viedni v rokoch, kedy za protektorátu brnenská vysoká bola odstavená. Až na ojedinelé výnimky ich promovali za doktorov veterinárnej medicíny v Brne, 10 rokov pred mojou promóciou v Košiciach. Boli odo mňa starší o 10-15 rokov až na Ilčíka, ktorí bol od nich o niečo mladší. Mne sa vtedy zdalo, že sú veľmi starí. Viedenáci pristúpili k oživeniu svojich spomienok zo študentských čias vo Viedni a v Brne a cez zážitky vojenské sa dostali až ku pikantériám z obdobia dlhoročnej praxe.

Prvé spomienky venovali analýze rozdielnych rysov viedenských a brnenských slečien. Z debaty vyplynulo, že slečny vo Viedni mnoho skôr prišli o panenstvo, ako niektorí vysokoškooláci zo Slovenska. Otázka zostala nezodpovedaná, či to bolo následkom dlhoročného panovania Habsburgovcov so zápletkami mládencov s modrou krvou a dievčat s horúcou, ale červenou krvou alebo slávnych muzikantov Štraussovovcov, alebo len obyčajný záujem „gréthen“ o lámačov ženských srdiec spod Tatier. Viedenský duch sexuálnej emancipácie počas vojny prenikol aj do

Čiech, takže ruka v ruke so študentmi sa dostala aj do Brna. Historickou skutočnosťou je, že „Anschluss“ v roku 1939 Viedenskú morálku zmenil od základov a o rok neskoršie po obsadení ČSR Hitlerovskou armádou voľné mravy prenikli aj do Brna. Študenti zo Slovenska sa dostali do Viedne v rokoch, keď politická situácia už signalizovala vojnu a výkvet rakúskej mládeneckej a mužskej elity už nosila vojenskú uniformu. Dievčatá zostali bez gavalierov a vydaté mladé ženy bez domácich priateľov. Budúcnosť bola nejasná, tak sa rýchlo udomácnila psychóza „carpe diem“, žijeme len raz, život je krátky, mladosť trvá ešte kratšie, tak do toho, ber všetky radosti čo ti dnešok ponúka. Parížska neviazanosť a kankán z Moulin Rouge prenikli do Viedne. Morálka a všetko, čo pod tým pojmom poznáme sa udomácnila nezmenená a kankán, v zmenenej podobe ako charleston, podmanil parkety barov, kaviarní a zábavných pohostinstiev Viedne. Po diskusiách o politickom pozadí študentských rokov prešla reč aj na študentov.

Slovensko silne ovládané klérom v prvých troch dekádach 20. storočia ešte žilo v tradíciách puritánstva, čo zotrvalo dlhšie, ako vo vyspelejších štátoch Európy. Nielen v školách, ale aj v rodinách bolo tabu hovoriť o sexuálnych prejavoch a sexuálna výchova sa obmedzila na strašenie z večného ohňa v pekle pre porušovateľov prikázania nezosmilniš. Ešte aj rodičia a pedagógovia stojaci na vyšších priečkach rebríka intelektuálov boli toho názoru, že načasovanie poučiť mladých o rozprávkovej hodnote teórie o bocianovej donášky detí, treba oddialiť čo najdlhšie. Nerešpektovali zákony prírody, ani fakt, že sexualita je najprírodzenejším prejavom pobežujúcich cicavcov na zemi, či už sa sem dostali na základe Darwinovej evolučnej teórie alebo teórie o stvorení sveta. Čo iného zostalo mládeži, ako získať znalosti od skúsených kamarátov alebo priateľiek, ktoré v teoretickej rovine boli viac dráždivé, ako prospešné pri praktickom stretnutí s realitou.

Ukážu ti cestu rájem...

V národnostne zmiešanej skupine šiestich vysokoškolákov istí študenti zo Slovenska sa dostali vo Viedni do podnájmu u osamelej majiteľky nadmerného bytu, v národnostne zmiešanej skupine šiestich vysokoškolákov. Z nich len dvaja mali za sebou prvý pohlavný styk a tí neskúsení sa im chceli vyrovnáť. Najviac tlačili hormóny na budúcich zverolekárov, ktorí v znalostiach anatómie a fyziológie samčích a samičích pohlavných orgánov prevyšovali spolubývajúcich študentov technických disciplín.

Pani domáca tvrdila o sebe, že potom ako sa zabil jej snúbenec po páde z koňa, sa už nemohla zaľúbiť do iného a zostala pannou. Že či bola pannou, mladí nemohli vedieť, ale že bola od odoprenia túžby po telesných požitkov a vekom už dosť zmršťovaná, to nemohla utajiť ani pomocou nadmerného šminkovania sa. Bola školským prípadom prototypu starých panien v tej dobe. Základnou prirodzenosťou žien je milovať. Staré panny túto vlastnosť prenášali na zvieratá, psov, mačky, kanáriký, papagáje. Aj domáca pani preukázala všetku lásku psovi Boxerovi, s ktorým spávala v jednej posteli, kým ju prítomnosť toľkých mládencov nevrátila k rozumnejšiemu riešeniu. Pohľad, ako ráno pobežovali okolo nej v krátkych gatiach a na ich mladé

telá, keď ich prekvapila v kúpeľni, prebudili v odkvitajúcej žene posledné túžby po erotickom zážitku. Často ju navštevovala priateľka, ktorá bola naplno rozkvitnutá v zrelom veku s bohatými skúsenosťami ako zväbiť muža do postele. Využila situáciu, že keď ulahodí chůtkam svojej priateľky, môže v tých posledných rokoch pred zvädnutím užiť si radosti života po úspešnom zvädzaní mladých amantov ku sexuálnym praktikám bez rizika neželaného tehotenstva a psychickej traumy zo sklamaní v láske. Atletické telá mládencov pôsobili zmyselne a emocionálne na domácu pani a preto, že ona mala už malú šancu premeniť ich do stavu reality excitácie, dychtivo sa zaujímala o erotické zážitky svojej priateľky. Ženy sa dohodli. Vznikla situácia, ktorá bola zároveň aj príležitosťou a ktorá sa opakuje od čias prvých hriechov prarodičov, keď sa stretnú Adamovia v dráždivom rúchu s Evami túžiacimi po ukončení svojej zvedavosti či sú ešte spôsobilé na radovánky v prítomnosti starej panny ako Lucifer v pohodlnom byte namiesto Edenu.

Domáca pani všetko pripravila na deň „D“. Po „víneršnicloch“ sa podával Rýnsky rizling. Medzi utvrdzovaním priateľstva skúsená žena, priateľka hostiteľky, použila všetky spôsoby zvädzania neskúsených, ale maximálne rozohnených čakateľov. Študenti oblečení v civilných šatoch alebo vo vojenskej rovnošate, či mali štipendiá, alebo hospodárili zo skromného vreckového, privítali s nadšením takúto možnosť názornej inštruktáže s praktickým cvičením a k tomu ešte aj bez finančnej úhrady za služby. Po prípitkoch prepchaných zjavnou erotickou výzvou vystúpila aj prirodzená vlastnosť samcov bojovať o priazeň samičky a vznikol problém, kto má byť prvý. Vznikla dohoda. S neskúseným vždy pôjde jeden skúsený, ktorý názornou ukážkou predvedie ako sa to robí. Niektorí nováčikovia neudržali na uzde, čo udržať mali a ešte než sa dostali na rad učili to, čo učiť chceli v inej polohe. Ochotná učiteľka ich utešovala. To nič, trochu sa umyte v studenej vode a vráťte sa na druhé kolo. Do rána absolvovali v mladosti zameškanú sexuálnu výchovu poslucháči z rôznych fakúlt. Čerešničkou na tejto torte bola kuriozita, že zo šiestych zacvičených len u jedného sa ráno objavila la goutte pour bonn jour (kvapka na dobré ráno). Poslucháč zverolekárskej vysokej školy mal možnosť získať potrebné medikamenty a svoju prax zahájil pokútnym bojom proti gonokokom u spolubývajúceho nádejného architekta.

Viedeňáci naozaj prešli po vojne do Brna ako avantgarda nositeľov nových mravov s bohatými skúsenosťami v oblasti spoločenskej komunikácie, prevencie proti nákazlivým chorobám a základov veterinárnej medicíny tak, že ich v Brne už nič nemohlo prekvapiť. Rozprávač interpretoval príbeh v tretej osobe. Padlo iba meno nenásytnej radodajky Helgy, čo uvádzam bez výčitiek svedomia, lebo viem, že od roku 1945 dotyčná Helga sa vrátila ku bráne Edenu a koľko podobných Helg môže žiť vo Viedni.

Trvalo hodne dlho, kým zľava doprava, zhora a zdola a zase opačne do najmenších detailov sa oklepala tá vďačná téma ako to vlastne bolo v tej Viedni. Debatujúci však boli vlastenci, ktorí si ani na Brno nedali dopustiť a tak debata pokračovala na tému, ako dopadli neskúsení kolegovia, ktorí prišli do Brna ako býky s neobrušenými rohmi a ktorým sa podarilo skúseným mamičkám nasadiť

do nosa krúžok. Zo spomenutých príloh som vybral tú najviac poučnú pre jej génu a finále.

...Studená vodička...

Zo začiatku rozpravu mojich starších kolegov „Viedenčanov“, s gradujúcim vydráždením fantázie nás nezainteresovaných som počúval so záujmom a skoro som mal komplex menejcennosti, že ja som sa nemohol zapojiť do reprodukovania takých spomienok, ktoré by vyvolali podobný výbuch smiechu. Medzi tým zájazdom a dnešnými možnosťami písať memoáre uplynulo 61 rokov. Od čias mojej rannej puberty ešte viac. O nič som neprišiel.

Za tých 88 rokov, ktoré boli v znamení obrovských politických, spoločenských, technických, kultúrnych zmien som prežil kadečo. Zažil som osvetlené domácnosti petrolejovou lampou a technickú revolúciu elektrifikáciou všetkého možného až po osvetlenie podmorského tunela v ktorom premáva elektrinou poháňaný vlak. Atómová ponorka číha pod ľadovým pancierom a kozmonauti sa chystajú na Venúšu. Z útrob človeka už môžu vyhodiť opotrebované orgány a nahradiť ich zdravými z mladého prasat'a. A človek zostal tým istým človekom ako boli jeho prarodičia. Evy, ktoré túžia zhrešiť a Adamovia, ktorí sa dajú obalamutiť. A či ten zlý satan zväzda k hriechu prostredníctvom hada a jablka alebo úlisného gavaliera alebo krásy v minisukniach, to na podstate nič nemení.

Tak, ako dnešným mladým je už tak veľmi vzdialená realita života pred 88 rokmi ako stavanie egyptských pyramíd, tak sú vzdialené aj dnešné praktiky zábavy na do rána trvajúcich diskotékach od platných zásad emancipácie pohlaví a sexuálnej výchovy dospievajúcej mládeže, ktorá sa v rokoch medzi dvomi svetovými vojnami mohla zúčastniť v tanečnej škole len pod dozorom rodičov.

Od roku 1942 do roku 1945 som navštevoval 8 ročné gymnázium, v ktorom dievčatá mohli študovať len od piatej triedy po ôsmu. Cez veľkú prestávku sme sa prechádzali na dvore v oddelených skupinách chlapci na jednej strane, dievčatá na druhej a medzi nami pedagóg dohliadajúci na dodržanie separácie. Zúčastňoval som sa adventných duchovných cvičení, v rámci ktorých nás pán kaplán strašil pekelným ohňom keď sa oddáme sebaukájaniu.

Ešte pred vojnou som sa dostal do praktickej osvetovej výchovy satana. Od mája do októbra som využil každý slnečný deň aby som sa osviežil v čistej vode riečky. Jedného letného dňa pri pátraní po rybách vo vode v riečnom koryte som zbadal nevšedným spôsobom sa pohybujúce konáre hustého krovia, keď v absolútnom bezvetří sa ostatné listy ani nepohli. V snahe vyplašiť neznámeho páchatel'a som hodil objemný kameň do vody. Na silný šplechotavý zvuk dopadajúceho kameňa, ktorý v tom panenskom tichu sa ozval ako dunenie kanóna, ožilo krovie na opačnom brehu, kde vyplašene pobehovali nahý on a ona. Mal som smolu. On ma spoznal. Mladý zverolekár, ktorý sa oddával radovánkam cez „pastierske hodiny“. Aj ju som spoznal. Bola z nevestinca jedna z tých, ktorá poskytovala útechu. Chodievala k rieke a nahá sa opaľovala. Ja som ju s kamarátmi neraz šacoval takú, aká

sa narodila. Zverolekár sa post'azoval matke, že sa jej synáček zachoval nemiestne a žiadal ju aby ho potrestala. Mal som 12 rokov a nemohol som priznať, že teoreticky som pripravený do budúceho života dospelých, lebo som už preštudoval zdravotvedu, ukrytú medzi tajnou literatúrou v otcovej knižnici. Tváril som sa nevinné, že som nič nevidel a nikoho som nespoznal, že vôbec neviem, čo sa tam dialo. Mama mala zmysel pre humor, tak uzavrela trestné stíhanie odporúčaním, aby som sa ospravedlnil mladému zverolekárovi ak som ho vyľakal.

V decembri 1944 na mesto dopadali bomby. Prechod fronty sme prežili v pivnici. V našom byte kozáci chovali kone, po nich v ňom zriadili opravárenskú dielňu ťažkých motorov vojenskej techniky, ktorú koncom januára až do marca vymenila vojenská poľná pošta. Medzi osadenstvom poľnej pošty bola jedna horko krvná „bárišňa Kat'ušá“, ktorá na holé telo si natiahla iba blúzu a sukňu vojenskej uniformy, a takto pohotovo pripravená na ostrú strelbu prijímala rozťužených príslušníkov armády. Neutajený akt sa odohrával na zastrešenej chodbe, na objemnom kresle, ktoré po totálnom využití sa už nedalo použiť na sedenie a skončilo na smetisku. Keď som s vypúlenými očami zmeravel pri pohľade na jej rozťahnuté od zimy zružovené stehná, kývla mi s úsmevom, „malček, idi suda, poľúbim sa!“ Ušiel som. Satanovi to nestačilo. Využil uvoľnené povojnové mravy a moje potulky v prírode a zlomyselne vždy narafičil nepríjemnú situáciu, keď som sa potkol do párikov, ktorí sa vyzliekli, aby sa v horúcom objatí nespotili. Nenápadne som došiel. Ako dospelý som vnímal biologické zákony rozmnožovania aj počas štúdia na vysokej škole zverolekárskej v spoločnosti študentov, študentiek, zverolekárov pedagogického zboru, administratívnych pracovníčok. Po záverečnej skúške som opustil areál vysokej školy promovanej za schopného vykonávať úlohy praktického zverolekára a s presvedčením, že aj zverolekár je iba človek.

Nechtiac som musel použiť taký obširny úvod k historkám, ktoré hodlám napísať. V jednej mojej publikácii som sa zmienil o zážitku, kedy sa z okna mojej izby pozerali kolegovia na nahú ženu, ktorá sa predvádzala pred zrkadlom. Niektorí zareagovali na túto príhodu kritikou, že som sa nevyhol silnému erotickému náboju v mojom rozprávaní zážitkov. Vyhnúť sa najprirodzenejšiemu prejavu medziľudského vzťahu pokladám za vrchol farizejstva. Mám sa tváriť, že ešte verím, že deti nosí bocian a podceňovať mojich budúcich čitateľov, že okrem odstreľu bociana neexistuje iný spôsob antikoncepcie? A mám ich presvedčovať o tom, že všetci zverolekári sú svätí a že sú z iného mäsa ako oni a všetci ostatní ľudia? To teda nie. Toľko na ospravedlnenie za použitý erotický náboj v nasledujúcom rozprávaní deja.

„Tam za vodou v rákosí“...

Do okresu nastúpil mladý kolega. Okresný zverolekár, ktorý bol od neho o 6 rokov mladší mu pripravil dvojizbový byt. Mladá pani pozvala okresného, aby sa pozrel ako zariadila bývanie. Určila čas návštevy. Okresný zo slušnosti neodmietol a v určenom čase zaklopal na dvere. Kolegova manželka pred ním dvere otvorila dokorán. Bola oblečená do dlhého župana, ktorý zapla jedným gombíkom v krajine

pupku, inak župan zostal otvorený ako dvere do bytu. Návštevník sa ospravedlňoval, že snáď prišiel v nevhodnom čase, kedy sa pani ešte nestačila upraviť, ale usmievavá pani ho uistila, že je všetko v najlepšom poriadku. Okresnému bolo podozrivé, že sa pani vôbec nesnažila dodatočne upraviť a nechala voľné nahliadnutie do „údolia“. Ani to jej nevadilo, keď sa jej župan zošmykol, keď sa posadila na gauč vedľa host'a a odhalili sa jej stehná, ktoré tak na pol zakryla albumom, ktorý priniesla so sebou. Fotografický album bol naplnený fotografiami, zobrazujúce rôzne štádia pripúšťania žrebca na kobyly od nežného láskanie kobyly po odber semena pre umelú insemináciu. Ženatému okresnému začalo byť teplo. Našťastie jeho manželka, ktorá u kaderničky už počula všeličo o novom objave mestských chlipníkov vedela, kedy musí skúsená manželka zasiahnuť. Nemala inú možnosť ako osobne oznámiť manželovi, že ho hľadajú k súrnemu prípadu. Ten pochopil a rád prijal hodenú záchrannú vestu. Po tejto predohre si už nikdy nenašiel čas na dokončenie prvej návštevy. Mladá pani sa rýchlo preorientovala na ľahšie dosiahnuteľné úspechy. Dala sa na kuriózne rybárčenie. Nechytala ryby, ale rybárov. Rybárske náčinie používala ako návnadu na chytanie ochotných gavalierov. Vôbec jej to nevadilo, keď o návnadu malo záujem viac rybárov.

Na začiatku päťdesiatych rokov bolo málo zverolekárov. Manžel a jeho šéf, chodili skoro ráno do praxe a prichádzali večer unavení domov. Tak sa stalo, že boli v meste poslední, ktorí sa dozvedeli o vyčíňaní rybárky, čo u druhých mešťanov už bolo verejným tajomstvom. Naivnému manželovi ani to nebolo podozrivé, keď ho manželka vymkla, aby sa nestretol s host'om, ktorého mala v manželskej posteli. Uveril, že nechcela aby ju budil, lebo ju vtedy rozbolí hlava. Vyspal sa zvalený na písací stôl v kancelárii.

Všetko sa skomplikovalo po príchode svokry. Pricestovala za dcérou aj so svojim nemeckým ovčiakom. Nedalo sa rozoznať, ktorí z nich nenávidel zať a viac, lebo sa v tom zhodli, že ho pustili do bytu iba vtedy, keď miesto pre muža bolo voľné. Schvaľovala exhibície svojej dcéry po boku t'ut'máka a pridala sa k nej keď išla na ryby poskytnúť pomoc, ak by bolo viac záujemcov o návnadu. Ženy mali stúpajúce požiadavky o úhradu ich narastajúcich výdavkov, ktoré utrácali na seba a na udržanie priazne stálych hostí typu kengura s prázdnu kapsou, ale opierajúci sa o svoj chvost. Nerozhodného a morálne zdeptaného kolegu dohnali k trestnému činu, ktorý nakoniec sa stal záchranou jeho existencie a života.

V rokoch, keď sa odohrávala tragikomédia, ktorej scenár napísal sám život po vojne, poštátnená veterinárna služba organizačne patrila k zamestnaneckému tímu okresného národného výboru. Poskytovala služby podnikom v socialistickom sektore bezplatne a súkromným chovateľom za finančnú úhradu. Podľa zákonom stanovenej právomoci vyberala poplatky v hotovosti proti vystavenému prísne zúčtovanému dokladu o výbere poplatkov. Do deviateho dňa po použití posledného listu platobného výmeru museli odovzdať výberový blok a potvrdenie o poukázaní sume do účtárne ONV. Nedodržanie termínu sa trestalo a za nepoukázané peniaze zverolekára dali do predbežného áreštu.

Náš kolega, ktorý od stresu zo spávania mimo svojej postele strácal úsudok o realite si nevedomil následky a odovzdal doklad bez úhrady vybraných poplatkov. Dostal sa za mreže. Úrady voči pracujúcej inteligencii, ktorá porušuje zákony, jednala neúprosne. Prokurátor, impotentný od požitia viac alkoholu od normálu sa nenechal chytiť na ponúknutú návnadu manželky delikventa a na svokrinu už vôbec nie. Vyšetrením prípadu vyšla najavo spoluvina žien a preto prokurátor neúprosne stanovil termín, dokedy musia uhradiť od manžela požadované nedoplatky, ktorá povinnosť prechádza na nich. Až potom môže zaistený trpiteľ opustiť celu predbežného zaistenia bez následkov, ktoré mu hrozia v prípade súdneho konania. Ženy sa vytrhali z mesta a pred vypršaním termínu oznámili úradom, že sú schopné uhradiť požadovanú sumu. Keď tú radostnú správu oznámili kolegovi, že pred budovou ONV na neho čakajú ženy, tak sa rozplakal, a prosil prokurátora, aby ho nepustili na slobodu, lebo ho baby zabijú.

Čo sa odohralo cez týždennú dovolenku po jeho prepustení, zapadlo do hmly. Kolega požiadal o zmenu pracoviska a krajský šéf vyhovel jeho žiadosti. Pokračovanie prípadu sa znovu dostalo na pretras, keď sa z terénu domov vracajúci zverolekár našiel byt úplne vyprázdnený tak, že doslova a dopísmena zostalo mu iba to, čo mal na sebe a so sebou. Konečne už zmúdrel a prázdnotou zívajúce komnaty považoval za dobré znamenie ako dôvod na požiadanie rozvodového konania. Na tom pojednávaní, na ktorom bol rozprávajúci pozvaný ako svedok, vyšla najavo aj predohra deja, ktorá vyústila v úhrade ženských vrtochov zo štátnych peňazí.

Predohra k sláve ...a k „nesláve“, komu ako

Nastupujúci kolega na štúdium na veterinárnej fakulte sa ubytoval v Brne na priváte u rozvedenej pani s dcérou. Domáca pani voľakedy bola zamestnaná v cirkuse Slávia ako pokladníčka. Mladý kolega bol neskúsený a obe dámy o to viac skúsenejšie. Mamička po troch nevydarených manželstvách bola v štádiu búrlivého klimaktéria, kedy u mnoho žien je túžba po ukojení libida najsilnejšia. Takéto ženy prejavujú mimoriadny záujem o priazeň mladých neskúsených mládenčov, ktorých vedia ľahšie ovládať ako zrelého ostrieľaného muža a pri zabežovaní zaučať ich na základe vlastných skúseností. Svoju dcéru, ktorá bola telesne vyvinutá ako diskárka Nina Dumbadze, už v mladom veku zasvätila do tajomstva, ako zapôsobiť na mládenčov aby stratili hlavu, po čom nasleduje strata slobody. Prišla vhodná chvíľa aby položila základy šťastnej budúcnosti dcére a zároveň mohla prežívať vzrušenie pri vypočutí zážitkov poslušnej dcéry. Predstavenie sa mohlo začať. Na scénu nastúpili veľmi skúsená matka, dostatočne skúsená dcéra a vôbec neskúsený poslucháč vysokej školy zverolekárskej zo severného Slovenska. Starostlivá mamička, ktorej mimo sexuálneho vyžitia záležalo aj na budúcnosti svojej dcéry, zobrala do tréningu mladého študenta. Keď už uznala, že je dostatočne pripravený na plnenie manželských povinností, tak nezištne prepustila iniciatívu svojej dcére. Mladá, vraj ešte panna, mala za sebou prvé umelé prerušenie tehotenstva už ako 17 ročná. To sa jej

vypomstilo pri zvädzaní budúceho zverolekára, ktorého chcela zabezpečiť ako budúceho otca spoločného potomstva. Príroda však bola inej mienky a nech sa vrhla s plným nasadením do realizácie svojho predsavzatia, nedarilo sa jej dosiahnuť žiadaný efekt. Totálne spracovaného nádejného ženícha, otráveného hormónmi oboch pohlaví, presvedčovala, nech si dáva veľký pozor, aby neotehotnela, čo si necháva ako svadobný dar po dosiahnutí dospelého veku. Chudák študentík uveril aj matke aj dcére, že ich úmysly sú čestné, aj to, že je neprekonateľným milencom. Horkotľážko vyštudoval. Na promócií boli prítomné ženy už ako jeho manželka a svokra. Dokonca sa tešil, keď ho ženy dotlačili na radnicu bez predbežnej prípravy. Naliehanie na okamžité konanie zosobášenia zdôvodnili pravdepodobným vydareným tehotenstvom dcéry v počiatočnom štádiu.

Mladý zverolekár začal pracovať v Čechách v podniku, kde sa vykonávala umelá inseminácia kobýl. Práca ho natoľko zaujala, že mu nepripadalo podozrivé nezmenená postava jeho manželky, ktorá ani nepotrčila, ani neporodila. Ženy si to vedeli vysvetliť a mladého zverolekára, ktorý mal plnú hlavu iných starostí, nakrmili novou báchorou. Mladucha sa rada dívala na odber semena od žrebca. Hlavne detaily prezrádzajúce roztúženého žrebca. Celý sled procedúry od privádzania a prípravy žrebca k aktu po jeho vrátenie do maštale dokumentovala fotografiami detailov, ktoré starostlivo nalepovala do albumu. Znovu a znovu prežívala vzrušenie pri dokumentácii párenia tých vznešených zvierat, čo môžu kvalifikovať ako perverzitu alebo deviáciu takí, čo v živote nevideli akt párenia plnokrvného žrebca, ktorý pri tom predvádza citové prejavy od radosti z víťazstva samca nad samičkou až po nežné pod'akovanie prijatej náklonnosti samičky tak, ako to dokáže iba jemný, citlivý záľúbený milenec, hrdina z románu Parmská väznica. Vzrušenie mladej ženy bolo také silné, že sa musela napit' z plného pohára naplneného telesnými radosťami, do ktorého si nechávala nalievať radosť mladých ošetrovateľov koní, ktorí boli zbehlí v umení ovládať mladú temperamentnú kobylu a zajazdiť si na nej tak, aby mala radosť zo spoločného jazdenia. Z takého prostredia a s takými zážitkami sa dostala mladá pani do nového prostredia so svojimi albumami, z ktorého brala inšpiráciu na rybárčenie. Zúfalý manžel použil ako dôkazný materiál pri rozvodovom konaní manželkinu záľubu čerpať inšpiráciu z obrazovej dokumentácie plemenitby koní.

Z oboch strán predložené argumenty na základe obrazovej prílohy boli dostatočné pre vyrieknutie rozhodnutia o rozvode už po prvom jednaní. Dámy sa vytrahovali po vynesení rozsudku. Kolega sa duševne zotavil a konečne aj dozrel. Znovu sa oženil. Na tejto svadbe už bol aj tanec, no a rozprávka je koniec.

Po vypočutí tragikomédie sa rozprúdila živá debata. Všetci vyčerpali zásoby z vlastných rezerv prívlastkov na adresu troch hlavných postáv, z ktorých na adresu žien padlo viac iných prívlastkov ako milostivá, a na adresu kolegu neodznali ani také prívlastky pre homo sapiens, ako jeho stotožnenie s niektorými jedincami zo zvieracej ríše. Mnohí zapochybovali, či je vôbec možné, aby uprostred dvadsiateho storočia sa niečo také mohlo prihodiť v civilizovanej spoločnosti. Na dôkaz toho,

že je to možné, druhý kolega vyrukoval s novým, nie menej kurióznym príbehom o inom kolegovi.

„Keď báječné dievča stretne báječného chlapa“...

Do okresu bol preložený kolega, ktorý pre určité extravagancie musel opustiť pôvodné pracovisko. Medzi zverolekármi sa o ňom hovorilo, ako o veľkom vtípkárovi, ktorý sa náramne dobre zabával keď niekoho mohol dobehnúť svojimi kanadskými žartíkmi. Bol ženatý. Manželka po štúdiách na ekonomickej strednej škole pracovala ako úradníčka vo verejnej správe. Bola to divná manželská dvojica. Keď Boh rozdával dary svojim deťom na zemi, to čo ušetril na kráse kolegovej telesnej schránky, pridal k postave a k celkovému výzoru manželky. Takým istým rozdielom im pridelil aj povahové črty. Zákonom prírody je, že sa rozdielne nabité častice priťahujú z čoho vznikla pranostika, že sa priťahujú aj protikladní ľudia, ale v tomto prípade táto príťažlivosť trvala veľmi krátko. Manželia bývali po príchode v sídle obvodu za absolútne nevyhovujúcich podmienok, čo dominantne prispelo k roztržkám medzi partnermi. Pani dochádzala do práce na ONV a kolega si našiel kamarátov, s ktorými sa rád zabával v miestnej krčme. S nevyčerpateľnou zásobou vtípor sa stal stredobodom pozornosti vďačných poslucháčov. Snaha manželky dostať manžela do normálu sa nestretla s pochopením z jeho strany a priepasť sa medzi nimi prehlbovala.

Po takom podrobnom uvedení predohry rozprávačom, poslucháči už tušili, čo bude nasledovať. Vzájomný pocit neznesiteľnosti vohnal manželov do takých extrémnych činov, aké normálne mysliaci človek by neurobil. Manželom zanedbávaná mladá manželka si našla útechu v objatí svojho šéfa. Kolega ale zanedbával aj povinnosti a častejšie nasával odvahu v krčme. Kamaráti ho podpichovali, že mu za náhradu dohodia Maru, a keď sa necíti byť vo forme, tak nech si pomôže, musí sa v tom vyznať, veď je doktorom. Pôjdu pre Maru, u ktorej bude mať zaručene úspech. To ho inšpirovalo siahať k príučke pomocou nešťastne voleným kanadským žartom. Využil kým kamaráti boli v pisoári na dvore a do piva im nalial Yohinbín z injekčných ampúl. Zrejme nebol celkom triezvy, alebo nevedel o účinku erotika pri predávkovaní. Kamarátov sanitka odvážala v křčoch na chirurgické oddelenie okresnej nemocnice s diagnózou akútneho zápalu slepého čreva. Našťastie staršiemu praktikovi z interného oddelenia sa zdalo byť podozrivé, že by u troch naraz vznikol akútny zápal slepého čreva a pribrzdil mladého chirurga, ktorý si už brúsil skalpely. Po zavedenej symptomatickej liečbe křče prestali, pacienti nasledujúci deň opustili nemocnicu, lekári sa nedozvedeli o príčine akútnej choroby, lebo aj výsledky vyšetrenia zdravotnej bezchybnosti piva boli negatívne. Okresný zverolekár sa o tom dozvedel o niekoľko rokov neskoršie, keď ho kolegova manželka požiadala o potvrdenie v určitej finančnej záležitosti. Na obvode sa kopili problémy pre zanedbávanie veterinárnej starostlivosti a vedúci poľnohospodárskych podnikov a funkcionári MNV požiadali okresného zverolekára o výmenu obvodného zverolekára. Okresný ho odvolal. Dal mu poslednú šancu pridelením

nového obvodu. Manželia sa presťahovali do podnájmu v okresnom meste. Okrem toho sa však nič nezmenilo. Manželka naďalej milovala šéfa a bola milovaná šéfom a kolega chodieval domov v stave, keď aj posera sa cíti byť hrdinom a pokračoval v pití „námornického mixu“ pivo obohatené rumom. Vtedy si vždy nabral guráž a pokúsil sa o presadenie svojej mužskosti pomocou palice. Zdatná manželka sa ubránila pomocou železného kutáča a susedia sa zabávali na polnočnom predstavení šermu, keď ona v nočnej košeli naháňala jeho v pyžame a inokedy zasa opačne. Manželka chcela predísť pitiu námornického nápoju a v zúfalstve nacikala do piva. Keď sa k tomu pri hádke priznala manželovi čím ho chcela zosmiešniť, ktorý si z piva už odpíjal, nočná naháňačka, ale tento krát už na ostro s nožom v ruke, sa preniesla do susedných ulíc, sprevádzaná takým silným zvukovým efektom, že sa okruh zabávajúcich sa divákov rozšíril o obyvateľov dvoch ulíc.

Príbeh sa odohrával v čase pred územnou reorganizáciou verejnej správy. O niekoľko dni predvolal okresný prokurátor okresného zverolekára a v prítomnosti náčelníka OOVB mu oznámil, že obvodnému zverolekárovi hrozí basa za spôsobenie hospodárskej škody zanedbaním zverolekárskej starostlivosti u zvierat v pridelanom obvode. Okresný zverolekár presvedčil obvodného, aby podal žiadosť o okamžité prerušenie zamestnaneckého pomeru a aby si hľadal miesto v inom okrese čo možno najďalej od okresu, kde mu pripravujú väzenskú celu. Aj v tomto prípade sa potvrdila pravda porekadla, čo zíde z očí, zíde aj z pamäti. Kolega sa odstáhoval, čím sa vyhol pred uplatnením spravodlivosti.

„Nikde nie sú tak krásne ženy ako u nás doma“...

V rámci prísne zachovanej pánskej jazdy cestujúci v autobuse ožili, keď tretí rozprávač oznámil, že nám niečo povie o Casanovovi so zverolekárskeho diplomom. Do okresu nastúpil mladý zverolekár novopečený absolvent zverolekárskej vysokej školy. Uraštený, sympatický, slobodný fešák. Pochopiteľne nevlastnil iný dopravný prostriedok ako bicykel. Obsadil obvod, v ktorom poľnohospodárske podniky a obce boli vzdialené od centra obvodu najviac na 3 kilometre. Presvedčil okresného zverolekára, že si nájde byt. Z toho mála ponúknutých možností si vybral malú samostatnú stavbu slúžiacu obsluhu mostnej váhy, ktorá bola odstavená z prevádzky. Z malej predizby sa otvárali dvere do kancelárie, ktorú kolega zariadil ako univerzálnu miestnosť na dennú a nočnú prevádzku. Zariadil ju vypožičaným nábytkom. Na krátkych stenách stavby boli umiestnené vchodové dvere a na protiľahlej stene okno.

Okresný zverolekár nemal problémy s mladým kolegom čo sa týkalo pracovných povinností. Jedine mu bolo nápadne, že na porady chodil unavený, že mu niekedy kväcla hlava počas porady. Okresný jeho únavu pripisoval pracovnej záťažnosti a bicyklu.

O mladého urašteného slobodného fešáka prejavili záujem dievčatá na vydaj potom, ako jedna z nádejných dievčat na vydaj sa pochválila kamarátkam, ako ju mladý zverolekár pripravil do života v jeho hniezdočku radostí. Dozvedela sa o tom

istá neuspokojená mladá vydatá žena, ktorá navštívila hniezdočko radosti a tiež sa pochválila kamarátkam, že odteraz už nebude mať podobné problémy, ako mala pred návštevou v malom domčeku. Boli večery, keď mladý kolega musel vyhovieť za sebou prichádzajúcim záujemcom o jeho kvality. Jeho rodičia, ktorí bývali ďaleko v inom meste, nevedeli si predstaviť, koľko roboty nadelil okresný synáčikovi, ktorý sa vyhovárал, že pre pracovné zaťaženie si nemôže dovoliť častejšie návštevy doma. Jeho otec sa rozhodol, ak hora nemôže ísť k Mohamedovi, tak pôjde Mohamed k hore. Utratí aj pár slov v prospech syna u pána okresného zverolekára.

Pricestoval do okresného mesta a spoločne s okresným zverolekárom sa vybrali navštíviť mladého. Prišli v nevhodnej dobe. Ohnivá rozvedená pani, ktorá bola svojou nenásytnosťou známa v okolí, sa nemohla vytratiť z brloha hriechu cez dvere, musela opustiť neupravená miesto radovánok cez okno. V tom zhone zostali určité časti ženského oblečenia na rozhádzanej posteli ako usvedčujúce dôkazy, že mladý synak, ktorý privítal nečakanú návštevu, takmer úplne vyzlečený, neoddychoval sám po návrate z ťažkej veterinárnej praxe. Nemal možnosť zatajiť svoju prítomnosť, lebo spoznal hlas svojho otca a musel získať čas, aby pani mohla utiecť cez okno ešte predtým, ako by otec chcel nakuknúť cez okno do izby. Vznikla situácia, ktorá bola všetkým prítomným tak jasná, že nadmerná únava mladého zverolekára nepotrebovala iné vysvetlenie. Kolegov otec pochopil, že jeho syn si chce obrúsiť rohy a rozhodol sa, že na druhý deň pôjde na MNV, vybaviť synovi slušnejšie bývanie. Táto rodičovská starostlivosť sa stala osudnou pre mladého zverolekára, pre mladé slečny a mladé vydaté ženy a záchranou pre starostlivé matky o česť svojich dievčat a hlavne pre urazených paroháčov. Predseda MNV upovedomil kolegovho otca, že má na stole výhražnú petíciu mnohých mužov a žien, ktorí požadujú úrad zabezpečiť okamžité odstránenie mladého libertína zverolekára z obvodu, aby nemuseli zobrať riešenie do vlastných rúk a násilne zasiahnuť. Milovať nebolo trestné, ale za daných okolností osud mladého zverolekára bol nejasný. Jedine sa objasnila príčina jeho ospalosti.

Svetoznámy chlipník Giacomo Girolamo Cassanova bol umelec, cestovateľ a neprekonateľný libertín. Bol iba človek. Mal rád ženy a ženy milovali jeho. Umrel v Duchcove v Čechách. Náš kolega bol zverolekár, nebol taký všestranný ako Cassanova. Bol len človek, ktorý miloval ženy a ženy milovali jeho. Kto vie, či by sa aj on nedostal do dejín a do svetovej literatúry pod menom Casanova II., keby mu v tom otec nebol zabránil.

Spravidla väčšina živočíchov bez výnimky žije a koná podľa zvyknutého stereotypu. Niekedy však im nepredvídaný zjav môže skomplikovať život, kedy prekvapenie prichádza tak náhle, že ani koruny stvorenia na to nie sú schopní pohotove reagovať. Zo živočíšnej ríše uvádzam príklad našej mačky, ktorá vylizovala zostatky konzervy z plechovky, ktorá jej uväznila hlavu tak tesne, že som musel plech narezať, aby som z nej vyslobodil hlavu. Pes Jerry nám pripravil kuriózne predstavenie, keď sa chcel napiť z vedierka pre deti. Ja som na neho zavolať, vtedy vytrhol hlavu z vedierka tak prudko, že mu obrátené vedierko zostalo na

hlave ako prilba, ktorá sa ešte upevnila držadlom pod jeho bradou. Prekvapený Jery chodil dokola ako Napoleon pod tým typickým napoleonským čákom. Ani pani Margita a jej urastené prasa neboli menej prekvapení, keď štvornohý miláčik vybehol z kuchyne so sporákom na chrbte. Aj nás ľudí môže kadečo prekvapiť, ale v tom sa zásadne líšime od iných živočíchov, že niektoré prekvapenia sú spojené s trápnymi následkami, ktoré označujeme ako „trapas“.

„Dievča, dievča, čože to máš?

Preruším pokračovanie pesničky, Ružu, ružu, komu ju dáš? s variáciou na folklór - A ty pane, čože to máš? Gumu, gumu, kde ju predáš?

V šesťdesiatych rokoch sa v obchodoch často striedal sortiment nedostatkového tovaru. U nás niekedy kupujúci stáli v rade pred drogériou, aby sa dostali k cirokovej metle alebo k toaletnému papieru. Keď sa občas dostalo na predaj južné ovocie, rady pred Zelovocom boli bežným zjavom. V susednom Maďarsku bola situácia omnoho horšia. Pašeráci spotrebného tovaru prežívali vrchol úspešného biznisu.

Čerstvý ženáč kolega stredného veku sa chystal so svojou ženou na dovolenku ku Balatonu s organizovaným zájazdom. Krátko pred odchodom stretol známeho, ktorý sa práve vracal od Balatonu. Ten mu poradil, aby zobral so sebou na predaj čo najviac prezervatívov, lebo je to v Maďarsku taký úzkoprofilový tovar, že sa chlapi „vraždia“ aby sa dostali k prezervatívom. Dajú sa tak výhodne speňažiť, že môže mať dovolenku zadarmo. Kolega nakúpil dvesto Primerosov. Keď sa ma opýtal, čo má povedať colníkovi, ak mu pri prehliadke objavia také premrštene veľké množstvo hygienických pomôcok, tak som mu poradil, povedz, že si oddýchnutý a to je množstvo, ktoré na týždeň potrebuješ. Ved' colníci nemajú v zozname dovoleného množstva osobných potrieb jednorazové antikoncepcné pomôcky. S kontrabandom a s dobrými radami v objemnom kufre sa vydali na cestu. Cez colnicu sa dostali bez problémov a tak isto aj k Balatonu.

Počasia im prialo. Kým ostatní účastníci zájazdu si vychutnávali dary leta, kolega chodil od recepcie k recepcii hotelov a od hlavného k hlavnému v kaviarni a baroch a ponúkal im prinesený tovar. Keď ho nekúpia, nech mu aspoň poradia, kde by mohol úspešne obchodovať. Nenarazil ani na najmenší záujem. Po neúspechoch u recepcných a absencií sprostredkovateľov, už chodil po meste tak, že prezervatív nechal provokatívne vytŕčaný z vrecka na vreckovke vesty. Staršia žena si to všimla a oznámila policajtovi, aby zjednal nápravu s perverzým exhibicionistom. Horko-tažko sa podarilo kolegovi vyslobodiť z pazúrov fúzatého milicionára, ktorému sa musel priznať, a ktorý ho chcel pohnať k potrestaniu za pašeráctvo. Nakoniec Plzenský ležiak vyriešil aj tento problém. Kolega musel prestať s propagáciou tovaru a konečne sa dostal na pláž.

Pobrali sa domov s plným kufrom prezervatívov a s negatívnou finančnou bilanciou. Na colnici stretol bývalého ročníkového kolegu z Brna, ktorému sa posťažoval, ako ho dobehli. Tomu sa rozžiarila tvár, objal svojho priateľa, a odkúpil

od neho celú zásobu antikoncepčných pomôcok, o ktoré vraj v Brne je veľký záujem.

...Na tú svätú Katarínu...

Tento príbeh jednou nohou sa opiera o kapitolu Zverolekári vo vojenskej uniforme a druhou o kapitolu Trapasy. Nastúpil som na vojenské cvičenie. Veliteľ pluku ma vymenoval za zástupcu náčelníka zdravotnej ambulancie a poľného lazaretu vo vojenskom cvičnom priestore Lešť Oremov Laz. Z jeho strany to bolo jediné riešenie, lebo náčelník, Dr. medicíny v hodnosti kapitána, sa objavil v ambulancii jedenkrát za mesiac.

Na okraji hlavného vojenského tábora v činžiakoch žili cez leto aj rodinní príslušníci dôstojníkov, manželky a deti. Ako dakedy všetky cesty viedli do Ríma, tak v tábore sa zbíjali pred budovou záruky zdravia obyvateľov tábora bez ohľadu na to, či sa jednalo o nositeľov vojenskej uniformy alebo letných civilných dámskych haleniek. Nikto nemohol zablúdiť, lebo ho orientačné tabule nasmerovali na správne miesto. Kapitán, ktorý sa chcel dostať do civilu, ignoroval všetky predpisy, takže v ambulancii som nenašiel žiadne záznamy o liečení pacientov. V stanovom lazarete ležali dvaja utrpení vojaci s hnačkou, ktorí okrem dennej dávky proviantu a čaju nedostali žiadne lieky, tak som ich pre istotu poslal hneď po mojom nástupe do nemocnice do Zvolena.

Do ambulancie prichádzali najčastejšie manželky dôstojníkov, ktorým kapitán pred mojim príchodom naordinoval injekčné prípravky, ktoré dostávali v určitom časovom intervale. Záznamy však chýbali. Jedna chcela to, druhá iné. Nevedeli pomenovať liek, preto si ho sami museli vybrať v pohotovostnej skrini na lieky. Po preštudovaní priloženého návodu na použitie som sa prísne držal predpisu o správnom dávkovaní a spôsobe podávania injekcie. S vojakmi som nemal starosti, lebo oni na rozkaz stiahli gate, aby som im mohol pichnúť injekciu do odhaleného zadku. Ťažšie to bolo s manželkami dôstojníkov. Musel som nasadiť dlhotrvajúcu presvedčovaciu kampaň, kým sa mi podarilo dostať sa im na kožu. Darmo ma presvedčovali, že kapitán im dáva intramuskulárne injekciu do ramena, ja som neoblomne trval na aplikácii podľa predpisu do sedacieho svalu alebo nikde. Nemali veľa možností výberu, lebo najbližšia lekárska ambulancia bola ďaleko a prístup k nej bol veľmi problematický. Konečne po diskretnom čiastočnom odhalení časti fantáziu mužov dráždiacej časti tela nežného pohlavia, ako aj po jemnej príprave miesta vpichu a po citlivom zaobchádzaní s injekčnou ihlou, som dosiahol dobré meno šikovného podávateľa injekcie. Nemohli vedieť, že prešľachtené zvieratka v lone paničiek alebo precitlivene zvieratá nárokuje na maximálne najjemnejšie zaobchádzane zverolekára pri ich ošetrovaní. Ešte viac som sa stal slávnym po úspešnom ošetrovaní pani, ktorej som musel opakovane ošetrovať škaredý furunkul na ošemetnom mieste, na rozhraní prednej a bočnej steny hrudníka v podpaží, čo sa neobišlo bez odloženia zavadzajúcich častí odevu. Ženy boli spokojné, začali mi dôverovať a často ma požiadali o vyšetrenie pravidelnosti činnosti srdca alebo pľúc, pričom vôbec nebrali

ohľad, že v akom rytme bije moje srdce pri vyšetrení. Niektorá z manželiek sa pochválila nebojácnemu manželovi, ktorý sa nebál granátu, ale sa bál jedine injekčnej striekačky, že ten vysoký doktor pichá bez bolesti.

Vybuchla časovaná bomba. No ešte čo, a čo som ja pes, aby som sa dal pichať od zverolekára, vybuchol oficer od radosti, že našiel dôvod prečo nenavštíviť ambulanciu.

Bolo horúce leto. Len tak naľahko oblečený do bieleho plášt'a pod ktorým okrem mňa v slípoch nebolo nič zaujímavé, nudil som sa v ambulancii. Zrazu sa rozleteli dvere ambulancie a do mojej svätyne vrazili nedávno ošetrené pacientky, ako krvičné fúrie. Vy ste zverolekár? Áno. A prečo ste nám to nepovedali? Ved' Ste sa ma na to ani nepýtali. A o čo Vám ide? Stíchli. Rozpačito sa dívali jedna na druhú a preto, že ani jedna sa nezmohla na rozumnú odpoveď, čakali, že to z niektorej predsa len vylezie. Nakoniec sme sa dohodli. Boli spokojné s mojou intervenciou a pochopili vysvetlenie o blízkom príbuzenstve doktorských diplomov. Uznali, že pichám lepšie ako kapitán a zostanú mojimi pacientkami. Utratili slovo aj o tom, že sa nudia v tej divočine, kde sa len strieľa ostrými a prijali môj návrh, aby ma navštevovali a zahráme si žolíka alebo kanastu, aby sa ani ony nenudili doma ani ja v ambulancii. Každý deň som sa tešil na partičku v dámskej spoločnosti. Dámy neprichádzali s prázdnyimi rukami a popri hre som mohol chrúmať domáce dobroty a štrngnúť si domácou borovičkou zo senohradských borievok. Aj súdruhovia dôstojníci počúvali menej sťažností od nudiacich sa manželiek a nepodľahli žiarlivosti, lebo si dali overiť, že dámy prichádzajú ku mne vždy v skupine.

Druhý krát sa rozleteli dvere vtedy, keď všetky prostriedky na sedenie boli obsadené dámami, ktoré veselo popíjali čiernu kávu z vysterilizovaných baniek. Do miestnosti sa energicky vrátila trojica kontrolórov z okruhu. Prišli traja, z ktorých od podplukovníka ani jeden nemal nižšiu hodnosť. Od prekvapenia som sa nezmohol na slovo, tak som ich privítal mlčky, stojaci v pozore v gatiach a v bielom plášti. To teda bol „trapas“. Dámy stačili pozbierať karty zo stola a vytratili sa z ambulancie.

A vy ste kto? Predstavil som sa podľa predpisu. Súdruh plukovník, starší zdravotník pluku, poručík x.y . A čo tu vyvádzate v službe? Pacientkam som podával injekciu a museli čakať určitý čas pre možný vznik nepríjemnej reakcie, tak si skracovali čas hraním. A to sa inak nemôže podávať len takto ustrojený v gatiach? Poznáte predpisy? Potom som vypočul kvetnatú hantírku z erárnej slovnej a výrazovej zásoby vyššieho dôstojníka ľudovej armády, z čoho som vnímal iba posledné výhražné slová, že mi nadvihnú mandle, čo oni pomenovali inak. Prvý nápor rozhorčenia sa utíšil vtedy, keď sa dozvedeli že som poručík v zálohe na cvičení, v civile zverolekár, ktorý na rozkaz veliteľa pluku v neprítomnosti kapitána zastáva funkciu zástupcu veliteľa plukovnej ošetrovne bez predchádzajúceho precvičenia z funkcie veliteľa plukovnej veterinárnej ošetrovne na funkciu staršieho zdravotníka. Už po tejto informácii konštatovali, že v armáde je bordel. A to ešte nevedeli, že čo bude nasledovať.

Infekčné oddelenie nemocnice vo Zvolene ohlásilo zistený pozitívny výsledok vyšetrenia na dyzentériu u vojaka, ktorého som poslal z táborového lazaretu. Komisia prišla vyšetriť okolnosti vzniku vážnej mimoriadnej udalosti. Žiadala dokumentáciu o vyšetrení, priebehu a hospitalizácii pacienta. Mohol som im ukázať len kópiu žiadanky o vyšetrenie a poskytnúť iba informáciu o tom mojom počínaní od momentu príchodu po odoslanie dvoch vojakov do Zvolena. Uľavilo sa im, keď sa dozvedeli, že v stane poľného lazaretu okrem tých dvoch, ani predtým, ani potom nebol hospitalizovaný ďalší pacient. Nariadili dezinfekciu stanového lazaretu. Nakoniec odpustili môj priestupok proti armádnej regule a kladne kvitovali môj odborný zásah v podobe vypísania žiadanky o vyšetrenie so suspektnou diagnózou. „Služim ľudu!“ Nechali odkaz pre kapitána, aby sa prichystal na rozsudok navrhnutý vojenským prokurátorom. „Prevediem“.

Vojenský plukovník z povolania uznali, že zverolekár aj v uniforme dôstojníka v zálohe je iba človek.

Na salaši na tom hornom...

V januári sa začína obdobie kotenia bahníc. Na fašiangy sa maskovaní mládenci obliekajú do baraních koži s rohami a pochodujú po uliciach. Pre zverolekárov je to obdobie starostlivosti o zdravé jahňatá pre taliansky veľkonočný trh. Obdobie kotenia a odchovu jahňaťa je spojené s častejším výskytom zápalu mliečnej žľazy bahníc.

S mladým kolegom sme podávali jahňatám vitamínové a iná podporné medicíny. Bača ma požiadal o vyšetrenie a ošetrenie bahníc, u ktorých objavil zápal vemena. Po vyšetrení som zašiel do sociálnej miestnosti pre baču, aby som si umyl ruky. Bača ma nasledoval. V miestnosti pripravovala bačova žena kávu pre naše pohostenie. Bola pekná kreolka, vydarený exemplár kríženca bieleho otca a rómskej matky. V čase kotenja bahníc bača býval v sociálnej miestnosti, ktorá bola súčasťou ovčína. Manželka, ktorá porodila prvého potomka pred štyrmi mesiacmi k nemu prichádzala každé ráno a zostala tam do večera. Medzi varením a upravením stola sa obidvaja živo zaujímali o stavbe vemena oviec a o príčinách zápalu mliečnej žľazy. Prekvapili ma s prejavom nezvyklého záujmu jednoduchých ľudí o takú odbornú tému.

Už som si sadal ku stolu k voňavej káve, keď ma bača ešte viac prekvapil so svojou požiadavkou. *Doktor, keď Vy toľko viete o cecíkov bahníc, tak sa musíte vyznať aj v cíckoch žien, veď sú ich cicky podobné ako majú bahnice. Nože opáčte cicky mojej ženy, lebo voľačo sa jej na nich nepáči. Zatiaľ čo som vykoktal výhovorku, ktorú som nestihol dokončiť, bača vyzval ženu, nože ukáž cicky doktorovi, veď je taký doktor ako ten druhý, a už stála žena predo mnou s odhalenými prsiami. Schmatla mi ruku a priložila na miesto, kde by som mal vyhmatať niečo, čo tam nepatrí. Také vyšetrenie sa nezaobíde bez jemného prehmatávania vyšetřovaného objektu, tak som hmatal pozorne a dôkladne lege artis. V podkoží sa dal vyhmatať tvrdý uzlík. Odporučil som jej aby zašla na odborné vyšetřenie, lebo možno bude*

treba ordinovať aj chirurgický zákrok. *Nože sa pozrite aj na druhý, tam nič nena-
hmatáte.* Doteraz to trapas nebol. Ale keď do miestnosti vstúpil mladý kolega, už
to naberalo podobu trapasu. Síce vyvalil oči na nezvyklú scénu, ale preto, že poznal
mentalitu jednoduchých ľudí, ktorým prirodzené veci sú menej zahalené do po-
kryteckého puritánstva, prijal moje vysvetlenie, že z mojej strany sa nejedná o po-
rovnávanie hmotnosti dvoch prsníkov. Aby som sa nemýlil v diagnóze, tak som
ho poprosil o asistenciu, *ved' je doktor ako ja a keď som ja doktor ako ten druhý,
tak aj on je doktor ako ten druhý.*

V momente vyvrcholenia situačnej komiky vstúpil do miestnosti predseda JRD.
To už ale bol trapas na úrovni. To čo uvidel ho šokovalo. Dvaja zverolekári, a každý
z nich v ruke po jednom prsníku bačovej ženy. *Tak vy preto tak radi chodíte sem
na salaš, že sa tu predvádzate s neuspokojenou bačovou ženou, zvrátený grup-
pensex na vzrušenie impotentného manžela. A kto z vás troch je otcom toho dieťaťa,
čo spí vonku v kočiку pod dozorom troch pastierskych puli?*

Bol to trapas ako sa patrí, ktorý sa dotkol iba nás vyučených, lebo manželská
dvojica sa na salaši nestretla s pojmom gruppen a poznámku predsedu prijali ako
vtip. Predseda mal tiež zmysel pre humor a nepatril medzi svätých, ktorý sa
k ženám obracal chrptom a uznal naše fašiangové prestrojenie za špecialistov mam-
moskopie. Bačova žena nešla lekárovi, podkožný vred si úspešne vyliečila masťou,
akou sme ošetrovali podobne choré vemená bahníc.

Na Karlovom moste...

Kolegu Laca Sztranyáka som učil na PTŠ, pomohol som mu ku štúdiu na ve-
terinárnej fakulte, rezervoval som pre neho miesto v kolektíve veterinárneho stre-
diska, prideliť obvod, pomohol som mu k bytu a k prvému dopravnému
prostriedku. Patril medzi zverolekárov so širším záberom vedomostí okrem špe-
cializácie aj v iných poľnohospodárskych vedných oborov, čo využíval vo svojej
praxi pri riešení koncentrácie, špecializácie a mechanizácie živočíšnej výroby
poľnohospodárskych podnikov vo zverenom rajóne. Okrem dobrého služobného
vzťahu sme boli aj dobrí priatelia. Obaja sme boli urastení muži, ženatí a otcovia
dvoch detí. Istý pán sa pokúsil od nás vymámiť pomoc pri realizovaní nedovo-
lenej záležitosti, ktorú sme mu odmietli. Okrem toho bol to človek, ako sa hovorí
nakysnutý, zdeptaný ovládaný hašterivou manželkou, ktorý sa hneval na celý
svet a tešil sa, keď sa mu darilo niekoho vydráždiť so svojim zlomyseľným po-
čínaním. Z času na čas sa utešoval v hostinci vyprázdnením niekoľko pohárikov
rumu. Chodil často do okresného mesta, kde sa stretával s kolegami z OVZ. Aj
tam sa našli dobré duše, ktoré zbožňovali klebety a rady ich aj rozširovali. Naš
neprajník „hodil do pl'acu“ klebetu, že naša vzájomná priazeň s Lacom sa zakladá
na našej zvláštnej sexuálnej orientácii, čo v tej dobe bolo opovrhovania vhodná
perverzita, lebo sa o rovnaké ľudské práva ešte vtedy nerokovalo v Helsinkách.
Dobrí ľudia sa o to postarali, aby sa táto šuška dostala do nášho ucha. Obaja
sme boli toho názoru, že klin sa vybijie najlepšie pomocou klina a z tej klebety

nás nerozbolela hlava. Čakali sme na vhodnú príležitosť, aby sme ten klin mohli využiť.

V zasadačke OVZ sa konalo spoločenské posedenie z príležitosti narodenín niektorého kolegu z inšpekčnej skupiny. Sedel som pri riaditeľovi, ktorý patril medzi vychutnávačov klebiet, ktorý sa ma akoby vtipkoval, opýtal tak nahlas, aby to aj druhí počuli: *A kde si nechal miláčika?* V tom do zasadačky vošiel Laco. Pohľad na chlapa ako hora, ktorý nemotorne napodobňoval húpavú chôdzu s rozkývaným zadkom vyzývavej koketky vyvolal všeobecnú veselosť prítomných. Rovno smeroval ku mne, pobožkal ma na čelo a nahlas pozdravil: *Ahoj môj drahý!* Ten klin, o ktorom sme sa nedohodli, bol účinný. Klebetu anuloval všeobecný smiech, lebo prítomní z predvedenej scény pochopili ironický odkaz a našu odpoveď na klebety.

Zvyčajne mi nepríjemnosti podľa Murfiho zákona schválnosti strpčovali život. Tento krát sa bumerang obrátil pred nami a udrel do proti nám stojaceho neprajníka, ktorý o nás rozširoval bludy o našej deviácii.

Sedeli sme v cukrárni, kde sme vychutnávali citrónovú zmrzlinu, keď k nám pristúpila žena, ktorá v meste patrila medzi špeciality. Chudera bola dcérou telesne postihnutej vdovy, polovičnou sirotou po úmrtí otca alkoholika, ktorý ju mal na svedomí, že sa narodila mentálne silnejšie pod čiarou normálnosti. Silne škúlila a koktala. Nevedela rozoznať čo je správne alebo nesprávne a pričinením miestnych frajerov, alkoholikov sa stala alkoholičkou. Po požití alkoholu súložila s kumpánmi, ktorí využili jej duševný hendikep a pre uspokojenie svojich pudov bez vynaloženia väčšej námahy na presvedčovanie, radi zaplatili pár poldecákov a smiešne malú taxu za jej služby. Chcela, aby sme odovzdali tomu nášmu neprajníkovi výdajovú čiastku peňazí, lebo včera večer jej platil bankovkou väčšej hodnoty ako požadovala za svoje služby, a nevedela vrátiť zvyšok, lebo nemala drobné. Podarilo sa nám zadržat' výbuch smiechu. Poradili sme jej, nech peniaze odovzdá jeho manželke. Poslúchla. Čo sa tam odohralo pri čestnom geste medzi ženami a potom medzi manželmi o tom sa v meste dlho rozprávalo v krčmách. Aj zverolekár je len človek, ktorý niekedy povolí pokušeniu ľudskej slabosti, že ho niekedy škodoradosť poteší, keď môže veci riešiť na báze „aký požičaj, taký vrát““. A „šláger?“...i když byla k.....u, předsedla měla duši...

Prelúdium ku sláve

Kým som písal o zverolekároch ako o bežných ľuďoch, s ktorými som žil a spolupracoval do sedemdesiatych rokov minulého storočia, nemal som problém opísať ich reakcie v situáciách keď konali v znamení „človečiny“. Ťažkosti vznikli vtedy, keď som sa dostal vo svojich spomienkach do obdobia, kedy v radoch čisto mužských kolektívov sa objavili kolegyne. Za posledných 60 rokov z takmer úplne mužskej zverolekárskej profesie sa stala prefeminizovaná profesia. To, čo pre nás seniorov vtedy bolo nezvyklé a prekvapivé, dnešným kolegom je to už samozrejmosťou.

Čitatelia musia uznať, že som sa dostal ku veľmi chúlостivej téme, s ktorou sa musím popasovať a z nej vyviaznuť bez podozrenia, že som zatvrdilo antifeminista,

ktorý nedokáže písať o kolegyniach vo svetle človečiny tak, aby neurazil príslušníčky nežného pohlavia. Čitateľky ma môžu obviniť, že obhajujem výsostné postavenie a nadradenosť mužov, že neuznávam emancipáciu, a že odsudzujem oprávnenú snahu žien, vydobýť vo všetkom rovnoprávnosť s mužmi. To by boli veľmi mylné dedukcie. Ja nepíšem o našich dnešných ženách a kolegynkách v aktuálnom storočí, ale o probléme partnerských vzťahov pri zrealizovaní sa snahy pionierskych kolegyňiek vyrovnáť sa mužom v terénnej praxi v dobe, keď sa zverolekári ťažko vyrovnávali s hendikepom prostredia, v ktorom pracovali, voči iným vlastníkom vysokoškolských diplomov.

Na patologickej anatómii sme si osvojili racionálny postup a správnu techniku pri výkone pitvy. Pusťme sa teda do rozpitvávania problému zverolekárky v terénnej praxi v šesťdesiatych rokoch minulého storočia podľa získaných a osvojených zásad.

Nevyvrátiteľnou a jednoznačnou pravdou je, že ak zverolekár je tiež len človek, tak platí to aj pre nežné pohlavie v našej profesii, že aj zverolekárka je iba človek. Druhou nenapadnuteľnou skutočnosťou je, že od existencie cicavcov na zemi sa líšia jedinci rôznych pohlaví vonkajšími znakmi, vnútornými orgánmi, typickým správaním sa samcov a samičiek, teda u ľudí mužov a žien.

Tretou realitou je, že ani zverolekársky diplom nezbaví zverolekárku typických ženských vlastností a zvykov. Diplomom ani nezíska, ani nezmení svoju fyzickú spôsobilosť na vykonávanie namáhavých zverolekárskych úkonov. Po konštatovaní uvedených faktov tu už narazíme na problém, že v ďalšom rozpitvávaní postavenia zverolekárky v terénnej praxi v šesťdesiatych rokoch, nemôžeme pokračovať bez toho, žeby sme sa nedotkli otázky typických znakov ženskosti vo vzťahu s emancipáciou.

Poznáme mužov aj ženy malej postavy, ktorí keď vkročia do miestnosti naplnia ju od podlahy po plafón natoľko, že druhým nezostane vzduch, aby sa mohli nadýchnuť. Unavia prítomných svojim jazykom viac ako ťažké cvičenie kulturistov s činkami vo fitnes klube. Poznal som aj takú malú útlú ženu s nafarbenými vlasmi na tizian, pri ktorej, keď sa niekde objavila, človek sa udusil z nedostatku kyslíka. Volali sme ju „Červené nebezpečenstvo“. Stretol som sa s podobnou kolegyňu, ale vo „väčšom vydaní“, pri ktorej aj rotmajstri z povolania, paholci a mäsiari, sfarbení do červena od hanby vyvolanej jej oplzlými nadávkami skrotli ako poslušné ovečky. Volali ju „Žumpa“. Naopak sú niektoré ženy robustnejšie, ale svojim prejavom a spôsobmi tak jemné, že ich prítomnosť registrujú len tí, ktorí sa nachádzajú v ich bezprostrednej blízkosti. Prítomní sa v ich spoločnosti cítia príjemne, uvoľnene a neregistrujú ani čas, ktorý akoby vtedy plynul rýchlejšie.

Pri rozdelení žien do týchto dvoch kategórií vôbec nezáleží na tom, či sú ženy mladé alebo staršie, chudé alebo moletnejšie, čiernovlásky alebo blondínky. Stačí, že sú ženy. Ja som prívržencom tých mužov, ktorí sú toho názoru, že pri riešení vzťahov medzi mužmi a ženami treba vychádzať z presvedčenia, že z hľadiska prírodných vied človek je v prvom rade človekom, ktorý je stelesnením najvyššieho

stupňa evolúcie živočíchov, obdarený zdrojom inteligencie, rozumom, ktorý ho riadi vo výkone a vo všetkých prejavoch života. Z toho vyplýva, že prejavy, ktoré nazveme človečinou sú typické pre človeka, ale čo sa týka povahy prejavu sú odlišné podľa pohlavia. Zo svetových dejín poznáme príbehy žien, ktoré predbehli hnutie emancipácie ako Kleopatra, Johanka z Arku, Amazonky, Šerehezáda, markíza de Pompadour, kráľovná Alžbeta alebo Mária Terézia. To, že boli ženy v niektorých prípadoch chytřejšie ako muži, viedlo nekritických mužov k ospravedlneniu svojich slabostí a na obhajobu vlastného neúspechu vymysleli vinníka, ktorého rafinovane nechali identifikovať menej zainteresovaným odporúčaním „*Cherchez la femme*“. Mysleli pod tým vyhľadaj ženu, ktorá môže za to, čo som zbabral.

Hnutie za uznanie emancipácie, ktoré vzniklo v 19. storočí v USA a preniklo do celého sveta, stanovilo požiadavku absolútnej nezávislosti ženy v oblasti hospodárskych, sociálnych, partnerských vzťahov vrátane sexuálneho života a manželského partnerstva. Vo vyspelých štátoch žena má právo voliť a byť volená. Vo vyspelých krajinách podarilo sa ženám dobyť vedúce postavenie a dosahovať vynikajúce výsledky vo všetkých profesiách a vedných odboroch, ktoré boli dlho výsostne vyhradené pre mužov. Podľa zákonov získali rovnaké práva ako muži, a mohli nahlas oznámiť svetu *som emancipovaná, oslobodila som sa od nadvlády mužov, som slobodná*. Podľa právnych noriem je to pravda, ale v skutočnosti tá pravda dosť škripe. Dodnes bojujú proti diskreditácii v oblasti nerovného odmeňovania za rovnakú prácu alebo proti nerovnej šanci pri vymenovaní do vedúcich funkcií. Príliš ambiciózne ženy sa snažili vyrovnáť mužom aj prejavom nadradenosti. Do krajnosti prebraté mužské povahové vlastností ženami má ale aj tienisté stránky. Sebavedomá ctižiadostivá emancipovaná žena, ktorá sa vypracovala na úroveň sebavedomého ctižiadostivého muža, chová sa tak, ako sa chová muž, akoby stratila svoju ženskosť, ako by prestala byť ženou. Honba za kariérou ju núti bojovať a zvíťaziť, pričom stratí magickú silu ženskej príťažlivosti aj v súkromnom živote, ponechať mužovi radosť z víťazstva pri dobíjaní jej priazne a poddajnosti v intímnom vzťahu. Zabudne na dar prírody, že práve jej váhavá pasivita je najväčšou príťažlivosťou aktivizujúca mužov. Takto vzniká problém dvadsiateho prvého storočia odrážajúci sa v nepriaznivom poklese populácie vo vyspelých štátoch. Na jednej strane pre nezáujem mužov o ženy, ktoré sa usilujú o nadradenosť na pracovisku a doma a na druhej, pre stratu záujmu žien byť podmanené mužom, ktorý sa teší svojmu víťazstvu, že prispel ku zachovaniu rodu. Ženy preberajú iniciatívu pri získaní partnerov, čo pôsobí na mnohých mužov ako zábrana, ktorá vyústi v komplexe menejcennosti a neschopnosti. U oboch pohlaví pohlavné žľazy neprestanú fungovať a preto keď ich hormóny poženú, hľadajú si spôsob sexuálneho vyžitia odlišným spôsobom od normálu. Namiesto rešpektovania zákonov prírody zúčastnia sa organizovaného pochodu žiadateľov prijatia zákonov o zrovnoprávnenie „manželského“ zväzku partnerov rovnakého pohlavia.

Žil som v dobe, kedy u nás emancipácia žien vykračovala ešte len v detských topánkach. Muži na úrovni riadenia politiky a národného hospodárstva iba rečnili

o dôležitosti zrovnoprávnenia žien, pričom sexuálne obťažovanie a využívanie zamestnaných žien v okruhu ich pôsobnosti sa stalo súčasťou dokazovania svojej dôležitosti. Bežné mužské pokolenie sa vyjadrovalo o emancipácii posmešne a podstatu hnutia stotožňovalo s oslavou Medzinárodného dňa žien, tým prasláveným „*Me-De-Že*,“ kedy raz do roka, 8. marca, manželia odpustili ženám, že sa opili v spoločnosti iných mužov a ženy odpustili manželom „stav bezvládnej opice“, ak po príchode z podnikovej oslavy žien nemali na golieri košeľe odtlačok rúžu inej farby ako používala pani domu a nevoňali arómou cudzej voňavky. Ale také prímerie trvalo iba kým nevytriezveli, po ktorom dochádzalo k ostrej výmene názorov a niekoľkoďňovej tichej domácnosti.

Veterinárna služba v konkrétnych ukazovateľoch nabehtutia na praktické uplatnenie zásad emancipácie žien zaostávala za inými profesiami. Kým v druhej polovici dvadsiateho storočia mnoho žien sa už uplatnilo na vedúcich postoch v zdravotníctve, v pedagogike, v justícii, vo výskume a v riadení podnikov v odvetví chemického, strojárenského priemyslu, v ekonomike a v bankovníctve, zatiaľ na Univerzite veterinárskeho lekárstva sa do zoznamu profesorov zapisuje prvá žena so zverolekárskym diplomom prof. MVDr. Viera Rajtová, DrSc. v roku 1993 a prof. MVDr. Marianna Vrzgulová, DrSc. v roku 1997 a do zoznamu rektorov D.h.c. prof. MVDr. Jana Mojžišová, PhD. o 18 rokov neskoršie až v roku 2015. V roku 1954 promovala jedna absolventka VŠV v Košiciach, v roku 1959 12 kolegýň, ale v roku 2001 už 68 kolegýň, čo predstavuje 43 % z počtu všetkých promovovaných absolventov UVL. Na tomto počte participujú absolventky praktického veterinárstva s 55,2 % a v špeciálnom obore veterinárnych hygienikov s 96,2 %. V súčasných ročníkoch sú dievčatá zastúpené nad 80 percentnou účasťou.

Bez urážky a bez narážky konštatujem, že kolegyne, ktoré sa zapísali do prvých ročníkov študujúcich veterinárnu medicínu, vkročili do areálu UVL bez oslabenia najsilnejšej pudovej vlastnosti všetkých vtedajších žien, vydať sa a založiť rodinu bez plánovanej ambície budovať po skončení štúdia svoju kariéru, ktorou sa môže dostať na najvyššiu možnú priečku rebríka spoločenskej hierarchie. 10 absolventiek z prvých siedmich ročníkov sa vydali počas štúdia alebo tesne po promócii. Vo väčšine prípadov vznikli zverolekárske manželstvá. Z absolventiek ani jedna sa nedostala do terénu. Každá z nich sa zamestnala v niektorom odbornom nadstavbovom ústave. Niektoré ambicióznejšie kolegyne sa rozhodli samy, ale vo väčšine prípadov boli manželmi dotlačené nastúpiť na cestu budovania kariéry. Česť výnimkám, ktoré potvrdzujú pravidlo, že takmer každá z nich zaplatila za to daň, cenou úplne rozbitého, alebo naštrbeného manželského vzťahu.

Od roku 1955 do roku 1963 som pracoval v kolektíve, ktorý môžem prirovnať profesionálnemu celibátu, kým novopečenú kolegyňu k nám nepridelili ako „pomocníčku obvodného veterinárneho lekára“. Myslím si, že v nomenklatúre funkcií štátnej veterinárnej správy takáto funkcia bola ojedinelá a objavila sa prvý a posledný krát. Za mojej celej pol storočie trvajúcej aktívnej zverolekárskej činnosti som pracoval v kolektíve, v ktorom sa vystriedali tri kolegyne. Pre túto sku-

točnosť sa necítim byť oprávnený, aby som vyjadril všeobecne platné závery o náčrtnutej problematike. Zostáva mi iba možnosť posúdiť udalosti a popísať príbehy cez subjektívnu prizmu.

Po takom obširnom popise spoločenského pozadia a uvedení čitateľa do situácie, v ktorej som pracoval, musí byť každému jasné, že pre mňa *cherchez la femme* neznamená v prenesenom zmysle hľadanie dôkazu ženy, ktorá je príčinou maléru, ale v prvom rade hľadať a nájsť uplatnenie sa ženy vo veterinárnej praxi a až potom ženu za kulisami určitých príbehov, ktoré sa odohrávali na veľkom javisku zverolekárskej služby.

Ešte pred tým, než pristúpim ku spomienkam, v ktorých kolegyně hrali hlavnú rolu, utratím pár slov o dedinských ženách, ktoré z celkového balíka rovnoprávnosti si vybrali iba právo na oslobodenú lásku od vnucovaného vzťahu. Zvolil som si tento postup preto, že sa ľahšie dostanem k odpovedi na otázku, v čom sa líši žena nedotknutá duchom modernizmu od emancipovanej avantgardnej vlastníčky diplomu veterinárnej medicíny.

Žil som aj medzi kočovníkmi, ktorí rešpektovaním všetkých zákonov prírody konali všetko prirodzeným spôsobom. U týchto jednoduchých srdečných ľudí som sa nikdy nestretol s pocitom hanby, čo znamená, že všetko robili na báze rešpektovania prirodzenosti. S niečím podobným som sa stretol v našom civilizovanom svete iba vo výnimočných prípadoch u jednoduchých ľudí.

Pásoľ Jano tri voly u hája...

Príbeh sa odohral v roku 1959. Bača zo Slovenskej Ľupče, ktorý sa staral o stádo oviec JRD na južnom Slovensku, býval so svojou rodinou na salaši, vzdialeného od obce 3 km. V dobe dojenia oviec denne chodil na salaš vypomáhať slobodný urastený mládenec, ošetrovateľ mladého dobytku JRD, ktorý ošetril aj dobytok v súkromnom vlastníctve baču. Bača mal peknú dcéru vo veku plného rozkvetu, ktorá sa chcela stať herečkou. So svetom mimo salaša ju spájali mládenec a vreckový tranzistorový rádioprijímač, cez ktorý si vypočula osvetovú prednášku o erotike emancipovanej ženy. Dozvedela sa, že slávne herečky použijú erotický účinok kozmetiky, reči, pohybu, obliekania sa, dotyku, hudby a tanca. K tomu ešte môžu slobodne robiť čo chcú. Ona chcela byť herečkou. Pri praskajúcej hudbe z tranzistora nacvičovala pohyby, grimasy pred zrkadlom a líčila sa lacnou kozmetikou.

Čo sa skrýva pod pojmom erotika a emancipácia ju to nijak nezaujímalo a vôbec si neuvedomila, že ju príroda bohatšie obdarila nadaním a prvkami blízke k erotike, ako mnohé mestské študované ženy. Mládenec ju občas po práci posadil pred seba na konštrukciu bicykla značky Velamos, ktorý vyrábali z oceľových rúrok a preto vydržal nadmerné zaťaženie aj počas jazdy na poľnej ceste. Brával ju so sebou do dediny, na stredisko JRD, kde si na neho počkala vyvalená v sene, kým opatrí mladý dobytok. Občas navštívili spolu mládenecovho otca na letnej pastve, kde pásoľ jalovice a v susednej obci strýca, ktorý sa staral o štátneho žrebca, ku ktorému

gazdovia z okolia chodili pripúšťať kobyly. Každodenné výjavy aktu rozmnožovania nevyvolávali v mladej dedinčanke erotické pocity. Bez vzrušenia sa dívala na opakované párenia kohúta so sliepkou a na pohyby mulca býka pri šacovaní jalovice a na jemné ohryzovanie krku žrebca pred krytím kobyly. Presne vedela, čo znamená a kam vedie ľúbostná hra týchto zvierat. Ani pohľad na prispôsobené orgány zvierat ku páreniu jej neboli cudzie a nevyvolávali v nej okrem konštatovania reality iné pocity. Konečne v byte na salaši sa všetko odohrávalo v jednej miestnosti. Mala mladších súrodencov a to, čo videla u zvierat mala možnosť porovnávať so správaním sa svojich rodičov, keď v noci bdelá snívala o sláve na bielom plátne. Pre ňu ani nahé mužské telo nebolo cudzie, veď sa pozerala na otca, ktorý sa v zime kúpал v drevenej kadi a spávala s bratom v puberte na jednej posteli, ktorý nemohol utajiť, že sa v ňom prebúdzajú budúci muž. Vôbec som sa nedivil, že prirodzene reagovala na volanie prírody a hlavne na výzvu mládenca, a neprekvapila ma ani so svojou požiadavkou o pomoc pri riešení maléru, ktorý ju neminul.

Stalo sa skutočnosťou, čo sa dalo predpokladať, ako dopadne jazda mládenca a dievčiny na jednom bicykli v máji cez agátový háj voňajúci sladkým nektárom. Lucifer v podobe užovky nepočkal na zrenie jablčok, a zväbil dievčinu na voňavý trávnik, kde by vyskúšal radosť zo spojenia dvoch pasažierov na jednom bicykli. V tom stave, keď počínanie ľudí diktujú pudy namiesto rozumu, sa zabúda na brzdiace detaily. Mládenec sa nedávno nakazil od jalovic trichofýciou. Počiatkové ložiská sa mu objavili na brade a na najviac ochlpenej časti tela. Nevedel nič o možnom prenose infekcie na človeka, ani z človeka na človeka a pri ľúbostnom akte nakazil partnerku. Nákazu preniesol dotykom tela na telo. Potvorská trichofýcia si vybrala najchúlostivejšie miesto na mladom dievčenskom tele, kde sa na čas mohla neviditeľne rozvíjať. Aj sa rozvinula, a začala byť nepríjemná. V tom istom čase som už zaviedol liečbu u nakazených jalovic pomocou lokálneho ošetrovania zmiern na koži zvierat, lebo vtedy ešte nebola v obehu účinná očkovacia látka.

Po svedomitom ošetrovaní zvierat bola liečba efektívna.

Aj mládenec a ešte viac mladá slečna sa báli priznať rodičom o podozrení z nakazenia a nedôverovali ani príslušnej obvodovej lekárke. Mládenec ma poprosil, aby som diskretné vyšetril jeho priateľku a poradil, ako majú postupovať, aby sa zbavili tej pligy. Diskretná udalosť sa odohrala v stodole na pacientke, ležiacej s odkrytým dolným telom na prestretej plachte na voňavom sene. Nechtiac som musel odhaliť kožu spod prekážajúceho krytia, pod ktorým sa objavil typický obraz dvorčeka lemovaný červenou zápalovou zónou. Bude treba oslobodiť kožu odstránením chlpu. Tak to urobte.

Nebol som pripravený na úlohu „barbiera zo Sevilly“, ale po takej predohre odmietnuť pomoc už nemalo význam. Zapaľovačom mládenca som vysterilizoval zahnuté nožnice, ktorými som vystrihával srst' pred meraním hrúbky kože dobytky, a veľmi pozorne som vykonal požadovanú kozmetickú úpravu.

Už nebudem ďalej rozpitvávať, čo sa odohrávalo ďalej. Mladí si vzájomne pomáhali pri liečení. Bez zveličovania drámy mládenec si pomohol sám a pomohol

aj jej. Obaja sa vyliečili použitím liekov na tel'ce. Ešte raz som sa musel premáhať, keď mi ukazovali výsledok efektívneho zákroku.

Cherchez la femme. Aj na salaši.

V súvislosti s načrtnutím problému, čo je prirodzené, nemôže byť hriešne, spomenul som si na príhodu, inscenovanú rozmarom náhody, v ktorom zainteresovaní aktéri rôzneho pohlavia si rozdelili úlohu v opačnom pomere ako vtedy na salaši.

...tie naše „kamalásky“

Počas štúdia na vysokej škole v Košiciach som sa často kúpал v Hornáde. Na regulovanom Ťahanovskom úseku hrádze boli holé bez drevitého porastu a nebolo tam ani trošku chládku, kde by sa človek mohol skryť pred slnečnými lúčmi. Metán, vyprodukovaný v zložitom zažívacom ústrojenstve prežúvavcov vtedy ešte nestačil na vytvorenie ozónovej diery, tak kúpajúcim ani nevadil nedostatok chládku.

Ako poslucháč štvrtého ročníka som bol pri vode s istou inteligentnou a báječnou kolegyňou. Bola maximálne tolerantná voči priateľom a vnímavá pre humor. Pri plávaní dole prúdom som sa zachytil na konár pod vodou, ktorý mi natoľko roztrhol plavky, že som ich nemohol použiť ani ako minisukňu. Šaty som mal najmenej 100 metrov od miesta maléru tam, kde na brehu bolo najviac ľudí. Nemohol som vyliezť z vody v roztrhaných plavkách a nudizmus u nás v zmysle uvedomelej socialistickej morálky bol ešte v štádiu stíhania podľa trestného zákona. Kolegyňa navrhla, aby som zostal vo vode, kým sa vráti, lebo v odloženej kabelke pri šatách má potreby na šitie a zašije roztrhané plavky. Aj keby mi doniesla šaty musel by som vyliezť z vody a zostal by som na očiach verejnosti nahý, kým by som sa prezliekol do šiat. Jej návrh znel logicky, tak som zostal vo vode. Lenže Hornád nepatrila medzi najteplejšie vody a mne už drkotali zuby v tej studenej vode. Kolegyňa sa vrátila. Až teraz nám to došlo, že plavky musí zašít na mojom tele. Neboj sa, zvládnem to. Jednou rukou nahradila špičku ako dubák na štopkanie ponožiek a druhou rukou obratne zašivala trhlínu. Tou šponujúcou rukou sa dotýkala všeličoho. Ja som ju len prosil, aby dávala pozor, aby mi neprišla kadečo o plavky. Okolliu sme poskytli zaujímavý obraz. Ja ležiaci na trávniku, ona rukou zaborenou po zápästie v mojich plavkách a druhou robí zaujímavé pohyby - dole, nabok, hore, a zase dole, nabok, hore a tak ďalej. Zvedavci s bujnejšou fantáziou, sledujúci atrakciu zo vzdialenosti pár metrov, mohli si mylne vysvetliť rytmické pohyby jej ruky. Obaja sme mali za sebou rigoróznú skúšku z porovnávacej anatómie a z fyziológie rozmnožovania cicavcov. Nemohlo nás prekvapiť, že s čím prídeme do styku pri odstránení havarijného stavu letného oblečenia pri Hornáde pred očami stovky divákov. Zachovali sme sa prirodzene ako kočovníci. *Cherchez la femme.* Aj pri Hornáde.

Sestričky z Kramárov....

Vekom prichádzali aj choroby, ktoré si vyžiadali operačný zákrok. Dostal som sa znovu na nemocničné lôžko na urologickom oddelení. Pred operačným zákro-

kom doteraz operačné pole na mojom podbruší vždy vyholil sanitárny pomocník. Časy sa zmenili, narástli aj personálne problémy, a vykonanie toho predoperačného preventívneho úkonu zostal ochotnej mladej zdravotnej sestre. Do kúpeľne prišla krásna tmavovláska s holiacou súpravou na žiletky v ruke, ktorú som privítal nahý čerstvo osprchovaný. Nebude vám vadit', keď Vás natriem jódom a potom Vás vyholím? Nuž čo, nebude. Ak Vám to nevadí, prečo by to malo vadit' mne. Tak si ľahnite. Priznávam sa, že okrem humornej situácie, to nezvyčajné nebolo ani nepríjemné. Ona mi rozprávala o tom, že doma zvykne holiť aj manžela, pochopiteľne jeho tvár a ja som mlčky vychutnával ako jemne a pohotovo pracuje so žiletkou v jednej ruke a s akou rutinou obracia druhou rukou časti tela, aby ich mohla dôkladne zbaviť osrstenia z každej strany bez poranenia. Ona sa chovala prirodzene z profesionality a ja z núdze.

K tým kurióznym príbehom som sa veľmi často vracal do virtuálne obnovenej situácie a riešil akútne ľudské pocity aktérov pri vykonávaní nevšedných úkonov, ktoré ženy boli schopné vykonať bez náznaku erotiky.

Cherchez la femme. Aj v nemocnici.

Človek, koruna tvorstva, od oplodnenia vajíčka spermiou prekonáva evolučné štádia cez milióny rokov od bunky po narodenie za 9 mesiacov. Kým sa postaví na nohy a dosiahne vek dospelosti to trvá už omnoho dlhšie. Nad tým si nelámam hlavu, že u cicavcov kto, lebo čo, prečo a kedy zariadili jednu zvláštnosť opačne u ľudí ako u zvierat. Obdarovali samcov takými nápadnými dekoratívnymi prvkami, ktorými vábia samičku ku páreniu. U ľudí opačne, ženy majú dlhé vlasy a tak ladne vytvarované telo, že aj bez umelých doplnkov pôsobia najviac eroticky a sú schopné privábiť mužov s tým istým zámerom. A tu už sa blížime ku *Cherchez la femme*. Ženám nestačili dary prírody. Za každú cenu chceli plniť svoje prvoradá poslanie, prinášať na svet nové potomstvo, ale závideli kohútom a samcom ten vrodenný hendikep a čo nedostali od prírody nahrádzali náhradnými prvkami. Muži nechceli zaostať za ženami a závideli kly diviakom, farebné perie papagájom, očné zubý medveďom a okrem toho, že skonзумovali mäso ulovených zvierat použili pohlavné dekoračné prvky samcov na vylepšenie vlastného imidžu. O existencii snahy predhistorickej emancipácie svedčia šperky z archeologických nálezov. Keď sa ženám podarilo dosiahnuť vytúžený efekt dominujúcej pestrosti nad mužmi pomocou drahých kovov, kameňov, perál, farieb, hodvábu, parochní, aromatických olejov, zaskočení muži siahali k emancipácii mužov a na kráľovskom dvore francúzskych kráľov, Ľudovítov I.-XVI., sa objavili pestrofarebné mužské kakadu so zafarbenými pštrosími perami, u indiánov s členkami z orlích perí a muži v tmavých pralesoch si prevrtali nos a líca ihlicami, na krk si zavesili kly a pazúry zvierat vlastnú kožu si vzájomne pokryli tetovanými ornamentmi alebo farbami. Čo bolo a čo je módné nemusí byť aj rozumné alebo praktické. Ľudstvo sa nepoučilo. Dodnes trvá komika reality, že ženy sú schopné hodiny skúšať klobúky, kožuchy, šaty, spodnú bielizeň, nočné košeľe, a líčiť sa pred zrkadlom, aby na seba upozornili vyvoleného muža, pričom si neuvedomujú, že ak sa im podarí vzbudiť jeho záujem

o ňu, tak ten sa bude snažiť čo najrýchlejšie zbaviť ju všetkého, čo má na sebe, aby ju dostal nahú do náručia. Len skúsené zvodkyne a ženy v úzkych siahajú pohotove k svojmu zázračnému magnetu a to je ich nahé ženské telo keď ho použijú na obranu. Paradoxom je, že keď žena využije túto účinnú zbraň k lovu alebo k obrane, zaskočená verejnosť ich považuje za hlúpe, hoci koná na základe poznania pravdy, že muža zbaví radosti z boja a z víťazstva.

Cigánka ty krásna....

Predseda JRD ma poprosil o láskavosť, či by som nebol taký ústretový a pomohol so svojim autom pri nočnej kontrole bdelosti strážnikov, v súvislosti s dodržiavaním ochranných opatrení, krádeže zeleniny v záhradkárstve a oviec z osamoteného ovčína mimo hlavného strediska. Vracali sme sa z okružnej cesty, keď predseda zbadal podozrivé svetlo v záhradkárstve tam, kde dozrievali paradajky a papriky. Nože, zahrňte tam, čo to tam bliká.

Svetlá reflektorov tancovali medzi nebom a zemou po zvlnenej poľnej ceste upozorňujúc na seba blížiace sa nebezpečenstvo. Konečne sme dorazili na miesto činu, kde nás čakalo prekvapenie. Pri starom ojazdenom Moskviči s otvoreným batožinovým priestorom, naplnený prázdny zeleninovými košmi, medzi paradajkovými krikmi ležala Mara, ktorej nahé telo kryl iba na nej ležiaci manžel so spustenými gaťami. Jeho holý zadok odrážal bledé svetlo mesiaca. Vedľa nich bola veľká kopa vysypaných papriek a paradajok. Situácia jasná bez problémov, jednoznačná. Predseda JRD v prítomnosti svedka odhalil zlodejov, ktorí pri svetle vreckovej lampy kradli zeleninu. Stačili ju vysypať pred jeho príchodom, na ktorý ich upozornili svetlá auta. Pri čine boli prichytení, môže ich odovzdať do rúk spravodlivosti. A vy tu v noci čo porábate, zakričal na nich energicky predseda. Mara zhodila zo seba manžela a tak ako sa narodila, postavila sa pred neho a so zvýšeným hlasom na otázku odpovedala otázkou. A čo, vy ste slepí, nevidíte, že sa milujeme. U nás doma je veľa ľudí, tak sme si sem prišli trochu užiť. (poznámka autora-nevyjadrovala sa tak spisovne a decentne). A čo tie koše v aute? Jaj, tie zostali tam od včerajška keď sme do závodnej kuchyne brali zeleninu. My sme nikdy nič neukradli a hlavne také hovno na čo by nám bolo, a kopla do papriky, čo ležala pri jej nohe. Počas dialógu manžel si už natiahol gate, ale Mara zostala nahá.

Mara bola známou firmou. Naplno využívala svoje ženské prednosti patriace foremnej, peknej kreolke, s iskriacimi sa čiernymi očkami a s IQ len o niečo viac ako majú najvyspelejšie primáty. Rada ukazovala svoje odhalené ňadrá keď ukazovala, ako si ich obarila pri pokútnej destilácii sliviek. Manžela používala ako pracovnú výpomoc pri rúbaní dreva a nosenia kradnutého obilia a zeleniny. Na to druhé mala v talóne iných mládencov.

Predseda ju už dávno ošacoval a vedel s kým má do činenia. Mobilné telefóny ešte vtedy neprišli do módy, tak predseda nemal inú možnosť ako ma požiadať o pomoc. Doktor, zjdi na VB, nech sem vycestuje príslušník na miesto činu. Ja tu na vás počkám.

Mara sa zohla, zo zeme zodvihla halenku a roztrhla ju. Len doneste toho poliša, aby videl čerstvé škrabance, s ktorými ho privítam a ukážem, čo ste mi urobili, keď ste ma chceli znásilniť. Aha, aj košeľu ste mi roztrhli. Poviem mu, že ma v poslednej chvíli zachránil manžel, ktorý ma už hľadal, kde tak dlho trčím. Primitívna Mara s najúčinnějšíou zbraňou ženy, svojim nahým telom vyhrala prvé kolo. Ja som nešiel pre príslušníka VB a predsedu som presvedčil, aby prípad vyriešil na zasadnutí členov poriadkovej a trestnej komisie JRD. Pristúpil na také kompromisne riešenie potom, ako som ho v krátkosti informoval o trampotách nášho kolegu. *Cherchez la femme. Aj pri krádeži paradajok.*

Mal som milú, už ma nechce...

Predsa sa rozhodol po vypočutí príbehu o kolegových trampotách. Uvoľnený obvod obsadil nový kolega. Ani svojim výzorom a hlavne prílišným výkonom potných žliaz nepatril medzi prototypu Don Juanov. V dotazníku osobných údajov mal ešte záznam ženatý, lebo tam neexistovala kolónka pre stav, kedy je a predsa nie je niekto ženatý alebo vydatá. Kolega bol v stave čakateľa na zrušenie manželského vzťahu. Sem-tam sa dostali klebety na veterinárne stredisko, že kolega obháňa nevesty, riešenie čoho však nepatrilo do kompetencie vedúceho strediska, tak som tomu ani nevenoval pozornosť, veď aj mladý zverolekár je len človek a možno niektorým nevestám sa páčia oddychnutí muži čo sa rozvádzajú.

Spokojný spánok kolegu a idylu pastierskych hodín s nevestami prerušilo rozhodnutie súdu, o povinnosti otca vyplácať výživné narodenému dieťaťu a do dosiahnutia veku dospelosti. Nešťastný kolega pribehol a orodoval o pomoc, pričom ma oboznámil so svojím putovaním po tŕnistej ceste svojej Kalvárie. U kolegu zistili vrodenú chybu, produkciu neplodného semena. Vlastnil písomné potvrdenie diagnózy na základe lekárskeho vyšetrenia. To bol dôvod k rozvodu. Medzi tým, čo kolega si užíval slobodu na novom pracovisku, manželke sa podarilo otehotnieť od svojho ženatého advokáta. Ten jej poradil, aby súdne vymáhala výživné od bývalého manžela s odôvodnením svojej požiadavky, že v novej dobe oplodnenia nocoval manžel v spoločnom byte, ktorý po jeho odchode obývala sama a že lekárske potvrdenie je falošné, ktoré získal manžel od známeho lekára, bývalého spolužiaka z gymnázia. Pobyt kolegu v bývalom spoločnom byte mala potvrdiť jej suseda. Pri šetrení sa kolega priznal, že v uvedenom čase bol pre svoje veci v bývalom byte, kde prespal, ale oddelene od žalobkyne. Spochybnenú platnosť lekárskeho potvrdenia neuznali za dostatočný dôkaz zapierania otcovstva a kolega sa musel podrobiť novému vyšetreniu na súdom určenom oddelení urológie. *Cherchez la femme. Aj keď žena pripisuje otcovstvo neplodnému mužovi.*

Gaudeamus igitur... vivat nostrae coleginae

Provizórne obvodné veterinárne stredisko bolo umiestnené v budove z ktorej sa vysťahovalo povojnové provizórne gymnázium. Pozostávalo z troch miestností.

Z kancelárie vedúceho veterinárneho strediska, zo skladu a z veľkej miestnosti, ktorá bola rozdelená akousi španielskou stenou, pomocou radom vedľa seba postavených skriň, na dve oddelené miestnosti so samostatným vchodom. Slúžili ako izby pre zverolekára a technika v pohotovostnej službe. V tom roku bol kolektív doplnený tromi čerstvo promovými absolventmi vysokej školy, z ktorých jednu posilu mala zastupovať kolegyňa. Patrila medzi atraktívne mladé ženy, ktoré sa nemuseli obávať, že odtrhne rukáv saka mužovi, ktorého chce pritiahnuť k sebe. Okrem toho sa nedalo určiť, či bola do krajnosti viac emancipovaná ako temperamentná, viac vyzývavá ako nenásytná, či vo svojej profesii dokáže byť tak iniciatívna ako vo zväznaní mužov. Nevšedné udalosti, ktoré boli na dennom poriadku a zmeny, ktoré nastali v pracovnom kolektíve po jej príchode boli také silné, že sa neodvážim pustiť do ich podrobnejšieho popísania, ba odmietam ich popísať aj v hrubých rysoch. Nechám čitateľa, aby to čo naznačím, si doplnil podľa vlastnej fantázie. Uvediem školský príklad gradácie udalostí.

– Nová pracovníčka po ceste z OVZ po VS v služobnom aute v prítomnosti šoféra naznačuje budúcemu šéfovi, že je neplodná.

– Ubytuje sa na VS v miestnosti pre technikov v pohotovostnej službe, ktorých odtiaľ bude zastupovať.

– Ignoruje dvoch kolegov z ročníka a bez zábran prejavuje maximálny záujem o ženatých mužov v najproduktívnejšom veku aj v prítomnosti ich manželiek.

– Pod zámienkou, že je na zácviaku a zabehaní kolegovia sú povinní ju zaučiť, vynucuje si u kolegov počas nočnej pohotovosti, aby ju brávali so sebou k pôrodom, kde sa odhalí do pol pásu ako kolega, čo veľmi negatívne pôsobí na vydarený priebeh vyslobodenia zaseknutého teľaťa, nakoľko pozornosť pomocného personálu z ošetrovateľov kráv upútajú viac jej odhalené ňadrá, ako pokyny intervenujúceho zverolekára.

– Úmyselne a rada sa ukazovala nahá pracovníkom pri každej príležitosti, ako bol pochod cez spoločnú chodbu do kúpeľne, otvorené dvere do izby, opaľovanie sa na voľnom priestranstve, hygienická úprava po príchode od pôrodu a podobne.

– Podarilo sa jej získať priazeň na úrovni slepej lásky ženatého pána, otca dvoch detí, ktorého si vypýta na chvíľkové pobavenie od jeho manželky, ktorá sa dostáva do hysterického stavu a rozmýšľa o jej zmrámenie.

– Zistila, že znesie viac alkoholu ako muži, a vedela, ako pôsobí alkohol na mužov a tieto poznatky prenášala aj do reality.

– O šesť mesiacov ma predvolal náčelník obvodového oddelenia verejnej bezpečnosti, aby som zjednal nápravu, lebo moji spolupracovníci cez pracovný čas vysedávajú v kaviarni a nasávajú do seba alkoholické nápoje a vyvolávajú pohoršenie u obyvateľov mesta.

– Pred pol rokom kolektív veterinárneho strediska bol vyhodnotený ako najlepší kolektív. O pol rok neskôr sa o kolektív zaujímala verejná bezpečnosť. Nemusel som pátrať po príčine. V tomto prípade rozuzlenie naozaj spočívalo v *Cherchez la femme*.

– Požiadal som riaditeľa OVZ o okamžité preloženie kolegyne na iné pracovisko mimo nášho rajónu.

Po obnovení služobného celibátu naše veterinárne stredisko bolo znovu vyhodnotené kontrolnými inšpektormi ako jedno z najlepších. Od zapojenia prvej kolegyne do terénnej praxe v pôsobnosti nášho veterinárneho strediska po nástup ďalších kolegyň uplynulo tridsať rokov. Pôvodne sa uvažovalo, že budú vykonávať terénnu prax so svojimi manželmi zverolekármi. Po krátko trvajúcom pokuse zapojiť ich do terénnej praxe odmietli túto možnosť s odôvodnením, že terénna prax ich zbaví ženskosti. Museli ich preradiť do hygienickej služby.

Za tých tridsať rokov sa všeličo zmenilo. Feminizácia zverolekárskej služby nadobúdala stále väčšie rozmery a paralelne sa rozširovala sieť pracovísk v rámci Štátnej veterinárnej správy, ktoré vyhovovali pre zamestnávanie kolegyň. Dostal som sa do služobného styku s kolegyňami pracujúcimi v laboratóriách, na ošetrovni zvierat, v hygienickej službe, ktoré si plnili svoju úlohu na požadovanej úrovni, čo som aj patrične uznal a vážil som si ich. Ale do terénnej praxe sa nehrnuli. Zmeny, ktoré prichádzali s nástupom prvých rokov dvadsiateho prvého storočia v oblasti živočíšnej výroby, organizácie a poslania zverolekárskej služby sa ma dotkli veľmi okrajovo. Už som sa nezbavil prvého dojmu a doslova rukolapného dôkazu o nie celkom korektnom výbere a vzťahu uchádzačiek k povolaniu, ktoré si vybrali a kedy sa rozhodli o zápis na štúdium veterinárnej medicíny.

Keď sme sa po promócií ľúčili s Dr. Friedom, pustil nás do života s veľmi výstižnou poučkou. Nezabudnite, že Vás ľudia budú ešte dlho posudzovať podľa prvého dojmu s ktorým na nich zapôsobíte. Ak zvládnete prvý ťažký zákrok úspešne, zdvihnú Vás na najvyššiu priečku piedestálu a odpustia Vám neúspechy. Ak pri prvom zákroku zlyháte, ešte dlhý čas Vás budú považovať za fušera, aj keby ste všetky ostatné vykonali brilantne. Hoci dojmy nie sú dôkazmi, varovanie Dr. Frieda sa opierali o túpke skúsenosti ľudí.

Podľa mojich skúseností kolegyne poslucháčky sa nezbavili zásadných povahových prvkov ženskosti. Ak sa zámerne emancipovali na úroveň mužov prestali byť ženou, ale nestali sa dobrými terénnymi zverolekárkami. Ak sa báli, že ich terénna prax zbaví ženskosti, odmietli ju vykonávať. Dúfam, že po tejto argumentácii čitatelia pochopia a uznajú, že mi osud nedoprial, aby som sa stal oduševneným vyznávačom feminizácie terénnej zverolekárskej služby. Služba cez polstoročie v prvej línii v boji proti nákazlivým chorobám hospodárskych zvierat mi nedovolí oduševnene sledovať zverolekársku idylu v ambulanciách servírované cez obrazovku TV prijímačov alebo na stránkach Vet žurnálu v odborných príspevkoch kolegov a hlavne kolegyň s dvojročnou praxou.

Nezostáva mi iná možnosť ku zmeneniu názoru ako *Cherchez la femme*, a nájsť ju, ktorá zodpovedá požiadavke zabezpečovania veterinárnej starostlivosti v tom modernom globalizovanom svete.

Epilóg

Osemdesiatosem biologických rokov v jednom meste, a z toho päťdesiatjeden vo veterinárnej praxi na rovnakom území je dlhá doba. Stačila na to, aby sa mesto ocitlo päťkrát v inom štáte a aby sa v ňom na pracovisku zverolekárskej služby pod mojím velením vystriedalo päťdesiattri rôznych pracovníkov. Už v samotnej tejto skutočnosti je ukrytý humor. Niekedy síce čierny, keď je spojený s politikou, ale v spojitosti s bežnými smrteľníkmi je ten pravý, evokujúci veselosť a smiech. Zverolekárska profesia poskytuje omnoho viac humorných zážitkov tým, že jeho vykonávanie je spojené so zvieratami a ich opatrovatel'mi. Z takej kombinácie vzniká mnoho príhod, ktoré zainteresovaní považujú za prirodzené a stojací mimo diania sa na nich vedia náramne dobre zabaviť. Od zverolekára očakávajú rozprávanie o veselých zážitkov so zvieratami akoby bol nadčlovekom, ktorí vo svojom živote nezažijú nič z oblasti „človečiny“.

Mám rád ľudí. Aj zverolekár je len človek. Človek ako každý iný. Nedokonalý, omylný, trošku hriešny, príjemný a ťažko znesiteľný, prsto človek. Ale ja ich mám rád. Snažím sa každého pochopiť, ktorý chybí alebo ktorý trpí. V uvedených príbehoch som zámerne sial do zásobárne zverolekárskej človečiny, lebo som aj vás kolegov mal rád. Ak som sa u niekoho dotkol citlivého miesta, nech mi to prepáči, konal som to dobrým úmyslom v zmysle odkazu básnika Júlia Fučíka „Lidé, měl jsem vás rád. Bděte!“

**Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov vydal
vo svojej edícii HISTORIA MEDICINAE VETERINARIAE
od roku 2000 tieto publikácie:**

1. Jantošovič J., Fried K., Pokorný J., Kozák M., Filo Š.:
Prof. MUDr. Pavol Adámi (1736-1814), str. 35, 2000
2. Jantošovič J., Fried K., Pokorný J.: *Prof. Dr. František Hutýra*,
str. 27, 2000
3. Jantošovič J., Fried K., Pokorný J., Kozák M.: *Prof. Dr. Jozef Marek*, str. 30,
2000
4. Feješ J.: *História tlmenia žrebčej nákazy (duriny) na Slovensku po 2. sveto-
vej vojne*, str. 6, 2000
5. Husár L.: *Organizačný a štrukturálny vývoj slovenského
veterinárstva v rokoch 1945 – 1960*, str. 141, 2000
6. Husár L.: *Slovenské veterinárstvo v rokoch 1939 – 1945*, str. 177, 2001
7. Feješ J.: *MVDr. Pavol Opluštil, magistrátny veterinárny radca*,
str. 44, 2002
8. Pokorný J. a kol.: *Prvé celoštátne stretnutie veterinárnych
lekárov – seniorov nad 70 rokov 20. – 21. júna 2002 v Košiciach*,
str. 44, 2002
9. Molnár J.: *História veterinárstva okresu Trnava*, str. 325, 2002
10. Jantošovič J., Fried K., Pokorný J., Kozák M.: *Významné
osobnosti veterinárskej medicíny*, str. 108, 2004
11. Husár L., Pokorný J.: *História postgraduálneho vzdelávania
veterinárnych lekárov na Slovensku*, str. 177, 2005
12. Husár L., Pokorný J.: *Konská nemocnica vo Veľkej Ide v rokoch 1915 –
1918*, str. 28, 2006
13. Jantošovič J., Kozák M., Slosiariik J., Pokorný J., Vrabc V.:
História veterinárskeho školstva, str. 34, 2006
14. Pokorný J. a kol.: *Druhé celoštátne stretnutie veterinárnych
lekárov – seniorov nad 70 rokov*, str. 48, 2007
15. Husár L., Pokorný J.: *História postgraduálneho vzdelávania
veterinárnych lekárov na Slovensku, 50. výročie Inštitútu
vzdelávania veterinárnych lekárov v Košiciach*, str. 202, 2008
16. Molnár J.: *Alexander Kotlán, život a dielo*, str. 47, 2008
17. Molnár J.: *Veda na dlhé trate..., život a dielo Františka
Nižňanského, 1911-1967*, str. 200, 2008

18. Husár L.: *Prvé samostatné veterinárske organizácie v Československej republike Krajské a Okresné veterinárne zariadenia v roku 1960, 50. výročie*, str. 76, 2010
19. Feješ J.: *Veselo aj vážne zo života zverolekára*, str. 100, 2010
20. Pokorný J. a kol.: *Tretie celoštátne stretnutie veterinárnych lekárov - seniorov nad 70 rokov, Slovenská veterinárska historiografia, podiel veterinárnych lekárov - seniorov, na jej spracovaní a publikovaní*, str. 68, 2012
21. Husár L.: *Miesto a význam Slovenskej spoločnosti veterinárnych lekárov v dejinách spolkov*, str. 160, 2013
22. Husár L.: *Chýreční Slováci v dejinách veterinárstva feudálneho Uhorska. Peter Madáč z Veľkej Polomy*, str. 60, 2013
23. Husár L. a kol.: *Expertízy slovenských veterinárnych lekárov v rozvojových krajinách sveta (50. výročie)*, str. 313, 2015
24. Pokorný J. a kol.: *Štvrté celoštátne stretnutie veterinárnych lekárov – seniorov nad 70 rokov*, str. 90, 2018
25. Buleca J.: *Návrat z nenávratna - Michal Breza*, str. 78, 2018
26. Husár L., Pokorný J., Blecha J.: *História postgraduálneho vzdelávania veterinárnych lekárov na Slovensku, 60. výročie Inštitútu vzdelávania veterinárnych lekárov, Tretie doplnené vydanie*, str. 272, 2018
27. Molnár J., Matoušek B., Pokorný J., Schmidt W.: *História veterinárstva regiónu Trnava, Druhý diel*, str. 285, 2019
28. Gašpar P.: *Veterinárstvo na Záhorí a čo mu predchádzalo*, str. 178, 2019
29. Márton Š.: *Zverolekári o zverolekárstve*, str. 204, 2019
30. Márton Š.: *Aj zverolekár je len človek*, str. 68, 2020

Uvedené publikácie si môžete objednať na adrese:

Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov
Cesta pod Hradovou 13/a
041 77 Košice
ivvl@ivvl.sk

Publikácia vyšla s finančnou podporou spoločnosti VETSERVIS, s.r.o.
a BIOVETA SK, spol. s r.o.

MVDr. Štefan Márton

Aj zverolekár je len človek

ISBN 978-80-89280-53-7

BIOVETA SK, spol. s r. o.

Spoločnosť Bioveta SK, spol. s r. o. je známa ponukou kvalitných veterinárnych liekov a prípravkov pre zvieratá, ktoré spĺňajú najprísnejšie kritériá kvality a zároveň patria k moderným produktom vo svojej kategórii. Bioveta SK zastupuje na Slovensku spoločnosť Bioveta, a. s. Ivanovice na Hané, výrobcu z Českej republiky so 100-ročnou tradíciou. Okrem produktov, ktoré vyrába priamo táto materská spoločnosť, Bioveta SK vyrába aj vlastné prípravky, ktoré vyvinula a uviedla na náš trh. To bolo možné najmä vďaka tímu špičkových odborníkov s dlhoročnými skúsenosťami z farmaceutického výskumu a vývoja. Tí totiž svoje skúsenosti a vedomosti sústavne využívajú pre rozvoj firmy. Okrem svojho rozvoja však Bioveta SK do veľkej miery prispieva aj k rozvoju celého Slovenska. Veď svojou výrobou sa zaraďuje k málopočetnej komunite výrobcov veterinárnych farmaceutík na Slovensku a prispieva tak k skvalitneniu domácej poľnohospodárskej produkcie. Jednou zo zaujímavostí, ktoré o spoločnosti nemožno opomenúť, je dozaista to, že už dlhodobo zabezpečuje vakcináciu líšok proti besnote s využitím vysokoúčinnnej orálnej vakcíny LYSVULPEN, ktorá sa aplikuje letecky v rizikových zalesnených oblastiach Slovenska. A práve vďaka tejto každoročnej vakcinácii sa Slovensko radí medzi krajiny bez výskytu besnoty.

VETSERVIS, s.r.o.

Spoločnosť Vetservis poskytuje poradenské služby chovateľom zvierat a moderný veterinárny servis. Na rozdiel od ostatných spoločností s týmto zameraním však využíva svoje vlastné analytické laboratórium so špičkovým prístrojovým a personálnym zabezpečením.

Výnimočnosť tejto spoločnosti pritom spočíva aj v ponuke veterinárnych prípravkov bez antibiotík a chemoterapeutík, ktoré sú vyrobené na prírodnej báze. Týmto, ako i mnohými ďalšími produktmi, ktoré Vetservis uviedol na slovenský trh, neustále obohacuje našu chovateľskú prax. Je taktiež autorom i výrobcom nových šetrných prípravkov proti vonkajším parazitom zvierat EKOSIP® a výhradným distribútorom originálnych ayurvédskych produktov pre zvieratá od indickej spoločnosti Himalaya Co. Okrem samotných liekov a prípravkov spoločnosť ponúka tiež komplexné analýzy zdravotných problémov v chovoch zvierat na základe výsledkov laboratórnych testov a odborných interpretácií. Chovateľom navrhuje také opatrenia, ktorých efektívnosť priebežne monitoruje i vyhodnocuje. A keďže Vetservis sídli priamo v meste Nitra – centre poľnohospodárskeho výskumu a vzdelávania, sústavne spolupracuje aj s poprednými vedeckými inštitúciami, ako sú Slovenská poľnohospodárska univerzita či Výskumný ústav živočíšnej výroby.

MVDr. Štefan Márton sa narodil 13. mája 1932 v Biharkeresztesi. Základnú školu a gymnázium absolvoval v Šahách. Diplom promovného veterinárneho lekára získal na VŠV v Košiciach v roku 1955 a titul doktora veterinárstva v roku 1967. Od nástupu do služby v roku 1955 do roku 1960 pôsobil na ONV v Šahách ako obvodný a okresný zverolekár. V rokoch 1960 - 1989 mimo plného úväzku vedúceho veterinárneho strediska v Šahách zastával dočasne na Okresnej veterinárnej správe v Leviciach funkciu epizootológa, inšpektora pre chov ošípaných, vedúceho pohraničnej veterinárnej služby a veterinárneho lekára v hygienickej službe. V roku 1964 bol menovaný Veterinárnou správou ministerstva pôdohospodárstva ČSR za člena prvej čs. veterinárnej expedície v MoLR.

Od roku 1989 do 1992 pracoval ako odborný poradca pre živočíšnu výrobu JRD Ipeľský Sokolec. V rokoch 1992 - 2006 ako súkromný zverolekár, člen KVL SR. V rokoch 1958 -1974 popri zamestnaní pôsobil ako externý učiteľ na PTŠ v Šahách a ako poradca pre živočíšnu výrobu JRD Šahy. Po odchode do dôchodku v roku 2006 sa venuje tvorbe autobiografickej beletrii. Od roku 2008 je autorom jedenástich knižných titulov, z ktorých s veterinárnou tematikou dve boli vydané v rámci edície *Historia medicinae veterinariae* a dve publikácie vydala UVLF v Košiciach.

Od roku 2014 je členom Komisie histórie veterinárskej medicíny pri Inštitúte vzdelávania veterinárnych lekárov. Žije v Šahách.